

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1949

ΑΡΙΘ. 95

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Καινούργια προσφυγιά στην Ελλάδα. Καινούργιες κακουχίες σ' αυτόν τόν ταλαιπωρημένο τόπο. Σάν νά μὴν ἔφθαναν οἱ πόλεμοι, οἱ πίκρες τῆς Κατοχῆς, οἱ ταλαιπωρίες τοῦ λιμοῦ, οἱ θυσίες τοῦ αἵματος. Ἀναπάντεχες δυστυχίες ἔρχονται, ἢ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, νὰ ταλαιπωρήσουν τὸ Ἔθνος μας. Σήμερα, τὸ ἕνα δέκατο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας μας εἶναι πρόσφυγες! Ὁ πόλεμος μᾶς ἔδωσε κι' αὐτὸ τὸ πρόσθετο κακό, πὺν μὲ τόση καρτερία τὸ ἀντιμετωπίζει ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου. Στους κατατρεγμένους τῶν Γερμανῶν, στοὺς προηλακισμένους τῶν Ἰταλῶν, στὸ ἀνόσιο ξένο καὶ στὸ ξενόδουλο βόλι πὺν θερίζει τὸ ἄνθος τῆς φυλῆς, ἢ κατάρρα τοῦ συμμοριτισμοῦ ἐπρόσθεσε καὶ τὴν μεγάλη, τὴν καινούργια προσφυγιά.

Σὲ 706.092 ἀνέρχονται οἱ πρόσφυγες πὺν περιθάλπονται στὶς διάφορες ἑλληνικὲς πόλεις.

6.952 ἑλληνικὰ χωριά, πὺν ἀνθοῦσαν, ἔγιναν ἔρεϊπια. Οἱ ἄνθρωποι πὺν κατοικοῦσαν ἐκεῖ, ξεριζώθηκαν ἀπὸ τὴ γῆ τους. Εἶδαν νὰ ἀνατρέπωνται τὰ θεμέλια τῆς ζωῆς τους. Ἐχασαν τὸ βίος τους. Καὶ κοιτώνται τώρα «κῦρδην-μῖγδην» μέσα σὲ θαλάμους σχολείων, ἐπιταγμένων ἐργοστασίων, σὲ πρόχειρα παρατήματα, σὲ καλύβες.

Στὶς πόλεις τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Στερεᾶς, τῆς Πελοποννήσου, ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι ἔχουν καταφύγει γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν βιαία στρατολογία, τὴν ὀμηρία, τὸ παιδομάζωμα, τὸ μαχαίρι τοῦ συμμοριτη. Τὸ ξεσπίτωμα ἔγινε μεμιᾶς, ἀπροσδόκητα. Ἡ μεγάλη ἀνάγκη τῆς σωτηρίας ἀπὸ τὴν σκλα-

διά καὶ τὸν χαμό, τοὺς ἐπέζε νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πάντα μέσα σὲ μιὰ μέρα, σὲ μιὰ ὥρα, σὲ μιὰ στιγμή. Μὲ μόνο ἐφόδιο τὰ ἀτομικά τους εἶδη, τὶς περισσότερες φορές γυμνοί, ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀποχωρισθῶν τὰ σπίτια τους, τὰ χωράφια τους, τὰ ποιμνιά τους καὶ νὰ ζητήσουν καταφύγιο στὴ πλησιέστερη πόλι πὺν θὰ τοὺς παρῆιξε τὴν ποθητὴ ἀσφάλεια. Ταλαιπωρημένοι, ἀλλὰ μὲ ἀκαμία τὴν ἑλληνική τους ψυχῆ, αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες τῆς ὑπαίθρου, ὑφίστανται μιὰν ἀπεριγράπτη τραγωδία πὺν ὁ κόσμος τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Ἑλλάδος σχεδὸν τὴν ἀγνοεῖ.

Ὅσοι βρῖσκονται μακρὰ ἀπὸ τὸ θέατρο τοῦ τρωινοῦ πολέμου ἐγνώρισαν βέβαια πρὸ εἰκοσιπενταετίας τὴν προσφυγιά πὺν ἦλθε ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Σήμερα ὁμως δταν ἀκοῦν γιὰ συμμοριοπλήκτους, ὁ νοὺς τους δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ συγκρίνη τοὺς πρόσφυγας τοῦ 1922 μὲ τοὺς συμμοριοπλήκτους τῆς τελευταίας τριετίας. Κι' ὁμως τὸ δρᾶμα τῶν τελευταίων εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ δρᾶμα τῶν προσφύγων τῆς Μικρασίας. Τὰ οἰκονομικά τῆς Ἑλλάδος, οἱ ψυχολογικὲς, οἱ κοινωνικὲς, μὰ καὶ οἱ γενικώτερες συνθήκες τῆς ἐποχῆς τοῦ 1922, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ζωτικότητα τῆς φυλῆς, πὺν δὲν εἶχε ἀντιμετωπίσει τὸν ἐχθρὸ στὰ ἐδάφη τῆς, ἀποτελοῦσαν τότε συνθήκες πάρα πολὺ καλλίτερες ἀπὸ τὶς τωρινές. Βεβαίως, δοκμασία ἦταν ἡ μικρασιατικὴ καταστροφή. Ἀλλὰ ἄς μὴν ξεχνᾶμε τὴν πικρία τῆς κατοχῆς, τὴν πείνα τοῦ 41, τὴν ἐπίθεσι τοῦ Σλαβισμοῦ. Ποτὲ ἄλλοτε ἢ φυλὴ μας δὲν ἀντιμετώπισε τόσα πολλὰ συγκεντρωμένα δεινὰ.

Οι πόλεις όμως της Μακεδονίας, της Θράκης, της Ήπειρου, της Στερεάς, της Θεσσαλίας, της Πελοποννήσου έχουν μπροστά τους δλοζώντανη την εικόνα της μεγάλης δοξαμασίας.

Τά Γιάννενα, ή "Αρτα, ή Φιλιπιάδα, τó "Αργίονο, ή Καρδίτσα, τά Τρίκαλα, τó Μεσολόγγι, ή Λαμία, ή Καστοριά, ή Φλώρινα, ή "Εδεσσα, τó Κιλκίς, ή Θεσσαλονίκη, ή Βέροια, ή Δράμα, ή Ζάνθη, ή Κομοτινή, ή "Αλεξανδρούπολις, ή Κοζάνη, οί Σέρρες, ή Λάρισα, ή "Αμφισσα, ó Βόλοσ, τó Καρπενήσι, ή Σπάρτη, ή Τρίπολις και ή Πάτρα, πού έχουν δεχθή τó πλῆθος τών ξεριζωμένων της ελληνικής γῆς έχουν πολλές μαρτυρίες νά καταθέσουν γιά τόν σπαραγμό αυτών τών ήρωϊκῶν "Ελλήνων της εποχής μας.

"Ενας όλόκληρος κόσμος άγροτῶν, βιοτεχνῶν, κτηνοτρόφων και νοικοκυραίων, στη ζωπικότητα τών όποιων στηριζόταν ή οικονομική και εθνική ζωή της ελληνικής έπαρχίας, άποτεματώνεται και φθείρεται στην άκινήσια, στην στέρησι, στην άνεργία, στην μιζέρια.

"Η τραγωδία αυτή τών σημερινῶν προσφύγων οὔτε νά συγκριθῆ δέν είναι δυνατόν μέ την κατάσταση τών προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφῆς. Τότε ύπῆρχε μιá χώρα άκμαία, στην εθνική της ύπόστασι, έδαφικῶς άκέραιη και μόνο πολιτικῶς διηρημένη "Ελλάδα, πού όμως, στην στιγμή τού κινδύνου, ένώθηγε γιά νά δεχθῆ τó πλῆθος τών 1.250.000 όμογενῶν.

Διεθνείς όργανισμοί, όπως ή Κοινωνία τών "Εθνῶν, ό "Αμερικανικός "Ερυθρός Σταυρός, ή "Αμερικανική Περιθαλιψ "Εγγυς "Ανατολής, φιλανθρωπικά Σωματεία, όπως τó Σωματεϊον Νοσοκομείων "Αμερικανιδων κυριῶν και ό άγγλικός Σύλλογος Προστασίας Παίδων κλπ., παραστάθηκαν στην έτοιμασία και άνέλαβαν τó βάρος της οικονομικής ένισχύσεως, της όργανώσεως τού έποικισμοῦ τών "Ελλήνων προσφύγων εκείνης της εποχῆς. "Επίσημα νομικά κείμενα και συμβάσεις περὶ ύποχρεωτικής άνταλλαγῆς τών πληθυσμῶν, μελέται διεθνολόγων και νομικῶν καταχύρωναν και έπροστάτευαν τά συμφέροντα τών όμογενῶν

προσφύγων. Σαράντα ξενόγλωσσες ειδικές μελέτες παραθέτει στη βιβλιογραφία ό καθηγητής Στ. Σεφεριάδης στη μελέτη του L' échange des populations (Academie de Droit Internationale. Recueil des Cours 1928 IV σελ. 334-35).

"Η «"Επιτροπή "Αποκαταστάσεως Προσφύγων» (Ε.Α.Π.) είχε στη διάθεσί της είκοσι εκατομμύρια λίρες "Αγγλίας και την δυνατότητα παραχωρήσεως άγροτικῶν γαιῶν τεραστιῶν εκτάσεων. "Αρκεί νά σκεφθοῦμε ότι μόνον ό άγροτικός έποικισμός άπερρόφησε 551-468 άτομα (δηλαδή τά 2)3 τών σημερινῶν προσφύγων). Μέ τά άνταλλάξιμα κτήματα, την απαλλοτρίωσι τών τσιφλικῶν, την αξιοποίησι τών άκαλιεργήτων γαιῶν παρεχωρήθησαν στους πρόσφυγας 9 εκατομμύρια στρέμματα γῆς. Κατά μέσον όρο, σέ κάθε άγροτική οικογένεια, ό κλῆρος υπερέβαινε τά 35 καλλιεργήσιμα και τά 24 μη καλλιεργήσιμα στρέμματα.

Και οί άγρότες πρόσφυγες κατώρθωσαν, σέ ελάχιστο χρονικό διάστημα, όχι μόνο ν' άποκατασταθοῦν και νά άνοικοδομήσουν άλλη μιá φορά τó σπιτικό τους, αλλά και νά αξιοποιήσουν τις γαίες, οὔτως ώστε κατá τó γεωργικόν έτος 1925-26 ή αξιοποίησις αυτή τών γαιῶν, και μόνο εκείνων πού υπέκειντο στη φορολογία της δεκάτης, άπέδωσε 750 εκατομμύρια δραχμές της εποχῆς εκείνης. Τό γεγονός δέ ότι ό άγροτικός έποικισμός στην Μακεδονία και την Θράκη, μόνο, κατώρθωσε νά δημιουργήση 1.625 άγροτικούς συνουκισμούς, και μέ την θαυμάσια ύγειονομική του όργάνωσι νά περιορίση την αναλογία τών θανάτων από 33%, πού ήταν τó 1924, σέ 18% τó 1927, και νά αύξηση τις γεννήσεις από 18% τó 1924 σέ 32% τó 1927, άποτελεί άπόδειξι της σπουδαιότητας της άγροτικής ασφαλείας, πού ήταν θεμελιώδης παράγων γιά την άποκατάστασι εκείνων τών προσφύγων και δείχνει τις γενικότερες καλές συνθήκες διαβιώσεως τών πληθυσμῶν πού σέ τόσο μικρό χρονικό διάστημα κατώρθωσαν τόσο πολλά.

Οί μισοί από τούς πρόσφυγας της εποχῆς εκείνης άποκατεστάθησαν στην ελληνι-

κή ύπαιθρο. Μή ξεχνάμε ακόμη πώς οι ανταλλάξιμοι πληθυσμοί δέν ήλθαν μ' άδεια χέρια. Έφεραν μαζί τους την κινητή τους περιουσία, τὰ χρυσαφικά τους, τὰ κοσμήματά τους, τις τουρκικές χρυσές λίρες τους, ένώ οι τωρινοί πρόσφυγες, μόνο με την ψυχή στο στόμα κατώρθωσαν να σωθούν από την επιδρομή. Με μόνο όπλιισμό την ψυχή τους και τὰ ξεσχιασμένα ρούχα τους ήλθαν να συναντήσουν την έλευθερία τους στις πόλεις που περιφρουρεί ο στρατός μας.

Σήμερα δέν έχομε καμιά δυνατότητα άγροτικού έποικισμού άφου ή έλληνική ύπαιθρος είναι ρημαγμένη και άπρόσιτη για τους άγρότας μας. Έπίσης, άς μη ξεχνάμε την σημασία του παράγοντος ότι, σέ μιá χώρα σαν την Ελλάδα, χώρα που όλη της ή ζωτικότητα έξαρτάται από την άπόδοσι της γεωργίας και κτηνοτροφίας, οι άγρόται της είναι οι πρόσφυγες.

Οι πόλεις, παρ' όλην την αγάπη τους και την αφάνταστη έλληνική προσαρμοστικότητα, δέν μπόρεσαν να προσφέρουν τίποτε τό θετικό για να βρουν οι πρόσφυγες άγρότες μας έργασία και επαγγελματική άποκατάτασι.

Η Έλλάς των πόλεων άγόγγυστα, βέβαια, δέχεται τό βάρος των 338.084 παιδιών και έφήβων, των 318.821 ενήλικων και των 49.181 γερόντων που συνέρρευσαν σ' αυτές. Πολλές μικρές πόλεις, και κομποπόλεις μάλιστα (όπως φαίνεται στο χάρτη που παρατίθεται) δέχτηκαν τριπλασίους και τετραπλασίους πρόσφυγες από τον αριθμό των μονίμων κατοίκων τους. Η Λαμία, ή Κοζάνη, τό Μεσολόγγι τριπλασιάζουν με τους πρόσφυγες τον πληθυσμόν τους. Τά Γρεβενά, μιá κομποπολις με 3.850 κατοίκους, δέχεται 11.000 πρόσφυγες. Η έρειπωμένη Καρδίτσα, πόλις 15.000, δέχεται 30.000 πρόσφυγες.

Άλλά ή οικονομική ζωή του τόπου ύφίσταται τον άντίκτυπο της άκνητοποιήσεως των χειρών που με τό άροτρό τους και τη ζωτικότητά τους καλλιεργούσαν την ελληνική γη.

Κι' όμως σήμερα, χωρίς «Έπιτροπές Άποκαταστάσεως Προσφύγων», που να ξε-

χουν τό κύρος και την ένίσχυσι της Κοινωνίας των Έθνών, χωρίς «Γαμεία Περιθάλασως», κατοχυρωμένα από έπίσημες συνθήκες και συμβάσεις, ο Έλληνισμός με μόνη την ένίσχυσι των χρημάτων της Άμερικανικής βοήθειας και την βοήθεια ώρισμένων Καναδικών, Σκανδιναβικών, Άγγλικών και Άμερικανικών οργανισμών, προσπαθεί μόνος του να άντεπεξέλθη στη μεγάλη του αυτή τραγωδία. Έξακόσια δέκα πέντε δισεκατομμύρια (615.000.000.000) δραχμές (περισσότερα δηλαδή από τό ήμισυ του ποσού που παρεχωρήθη από την Άμερικανική βοήθεια) έχουν χρησιμοποιηθή για την πρόχειρη περίθαλαμι των ξεριζωμένων συμμοριοπλήκτων.

Οι κρατικές ύπηρεσίες του Έπουργείου Άνοικοδομήσεως, του Έπουργείου Προνοίας, ο Έλληνικός Έρυθρός Σταυρός, τό Π.Ι.Κ.Π.Α., ή Τ.Σ.Ε.Σ.Α., οι Πρόσκοποι, ο Έρνος Βορείων Έπαρχιών, ή Έλληνική Μέριμνα, ή Φανέλλα του Στρατιώτου, τό Έθνικόν Ίδρυμα, τό Έλληνικόν Φώς, τὰ Συνεργαζόμενα Χριστιανικά Σωματεία, οι διάφορες Ξένες οργανώσεις (τό Ίδρυμα Έγγυς Άνατολής, τό Ι.Ε.Α.) με έπί κεφαλής την θαυμασία έργασια του Ο. Η. Ε. διά της U. N. I. C. E. F. (Λιεθνοϋς Όργανώσεως Προστασίας Παιδιού) κάνουν ό,τι μπορούν για ν' άνακουφίσουν την δυστυχία τόσων ήρωικών Έλλήνων. Μα τό πρόβλημα δέν λύεται τόσο εύκολα. Με τις νίκες του Στρατού μας, οι πρόσφυγες στην Πελοπόννησο, στην Στερεά, στην Θεσσαλία, επανέρχονται στα χωριά τους. Κι' ή σημερινή κατάσταση των προσφύγων που μένουν δέν παρουσιάζει βέβαια μόνο την έξαθλίωσι και την δυστυχία. Συνεχώς βελτιώνονται οι συνθήκες διαβιώσεως. Για τὰ παιδιά των συμμοριοπλήκτων ή U. n. i. c. e. f. που ός γνωστόν ένισχυει με ειδικά τρόφιμα όλους τους Έλληνικούς οργανισμούς Προνοίας για τό παιδί (έχει διαθέσει μέχρι της 30.6.49 για τὰ παιδιά της Ελλάδος 3.913.700 δολάρια) φροντίζει και κάνει τό πán για να είναι ή ζωή των ξεριζωμένων όσον είναι δυνατόν πιο άνετη και άνθρωπινη. Και πρόπει να έξαρθη τό γεγονός ότι τον τελει-

Ένας χάρτης που δείχνει σε ποιές πόλεις της Ελλάδος κατέφυγαν τα πολλά θύματα του συμμαχορισμού. Η μαύρη στήλη δείχνει τους πρόσφυγες και η λευκή τους γηγενείς. Άρκετες είναι οι πόλεις που, καθώς βλέπετε, έδιπλασίασαν και έτριπλασίασαν τον πληθυσμό τους με τό να δεχθούν στοργικά τους ξεριζωμένους από τα χωριά τους αδελφούς μας.

ταίο καιρό, τὸν τελευταῖο μῆνα θὰ λέγαμε, τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων, ξένων καὶ ἡμετέρων, διὰ τοὺς πρόσφυγας συνεχῶς αὐξάνει.

Οἱ τελευταῖες ἐνέργειες τῆς Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς, πρέπει ἰδιαίτερος νὰ τονισθοῦν. Ἡ Βαλκανικὴ Ἐπιτροπὴ ἀφοῦ συνεβουλεύθη ὄλους τοὺς εἰδικοὺς ὀργανισμοὺς Προνοίας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, πού σήμερα διατηροῦν ἀντιπροσώπους τους καὶ ἐπιτροπὲς στὴν Ἑλλάδα, ὅπως τὴν Παγκόσμιον Ὀργάνωσιν Ἑγείας, τὸν Διεθνή Ὀργανισμό Περιθάλψεως Παιδιοῦ, τὸ Συμβούλιον Κοινωνικῆς Προνοίας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ τὴν Ἐπισιτιστικὴ καὶ Ἀγροτικὴ Ὀργάνωσι, κατήρτισε εἰδικὴ ἔκθεσι πρὸς τὸν Ο.Η.Ε. καὶ παρακαλεῖ τὴν Γενικὴν Γραμματεία τοῦ Ὀργανισμοῦ νὰ διαδιδάσῃ τὴν ἔκθεσιν τῆς ὄχι μόνο στὸ Κοινωνιολογικὸ καὶ Οἰκονομικὸ Συμβούλιον τοῦ Ο.Η.Ε., ἀλλὰ καὶ σ' ὅλες τὶς ἐπίσημες καὶ ἀνεπίσημες διεθνεῖς ὀργανώσεις προνοίας. Ἔτσι στὴ σύνοδο τῆς συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε., τὸ Σεπτέμβριον, θὰ μπορῆ νὰ τεθῆ μπρὸς τὴν παγκόσμιαν κοινὴ γνώμη τὸ προσφυγικὸ ζήτημα καὶ νὰ μελετηθῆ τί μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀπὸ τὰ Ἠνωμένα Ἐθνη γιὰ τοὺς συμμοριοπλήκτους τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἑλληνικὲς κρατικὲς ὑπηρεσίαι, ὅσπερ ἀλλοῖς ἀπὸ τὶς τελευταῖαις ἐπιτυχίαις τοῦ στρατοῦ μας, κάνουν ὅτι μποροῦν γιὰ ν' ἀνακουφίσουν τοὺς πληθυσμοὺς τῶν συμμοριοπλήκτων.

Τριακόσια πενήντα τρία δισεκατομμύρια διετέθησαν γιὰ τὶς ἀνάγκαις τοῦ τριμήνου πού διατρέχομε. Ἡ ἐμπέδωσις τῆς ἀσφαλείας σὲ πολλὰς ἑλληνικὰς ἐπαρχίας, ἐπιτρέπει στοὺς ἀρμόδιους νὰ ἐπιταχύνουν τὸν ἐπαναπατρισμὸν πολλῶν προσφυγικῶν οἰκογενειῶν καὶ νὰ φροντίζουσιν ὥστε οἱ συνθηκῆς διαβιώσεως τῶν συμμοριοπλήκτων πού ἐπαναπατριζοῦνται νὰ εἶναι, στὰ κατεστραμμένα τους χωριά, ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ ὑποφερτές. Ἐνα ποσὸν διακοσίων πέντε δισεκατομμυρίων διέθεσε ἡ κυβέρνησις γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1949. Ἔτσι οἱ πρῶτοι ἐπαναπατρισμοὶ ἄρχισαν νὰ γίνωνται. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συμμοριοπλήκτων ἐλαττώνεται. Καὶ πρέπει νὰ χαίρεισθῇ τὸ γεγονός ὅταν μιὰ νίκη πού ἀνακουφίζει καὶ

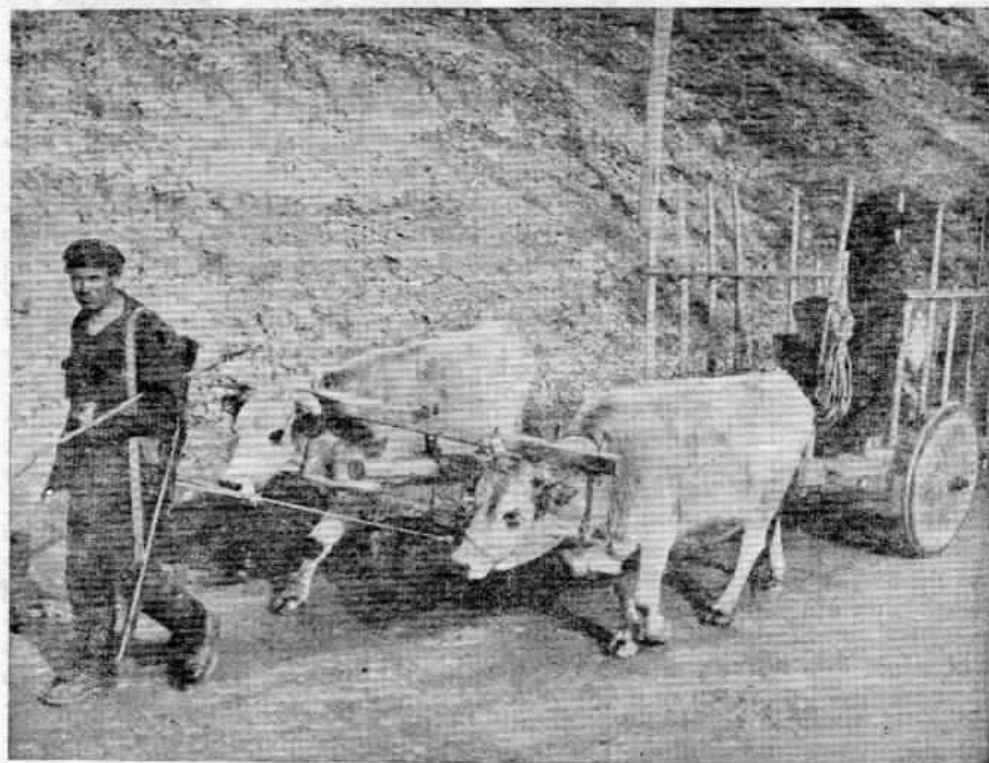
ἐνθαρρύνει. Συνεχῶς δημιουργοῦνται νέα οἰκήματα. Τὰ ἐπιδόματα δίνονται κανονικώτερα. Τὰ τρόφιμα εἶναι ἀφθονώτερα. Ἡ ἀθλιότης τῶν προσφύγων περιορίζεται. Μὰ παρ' ὅλα αὐτά, τὰ πράγματα, σχετικὰ μὲ τοὺς συμμοριοπλήκτους δ' ἐν « ἔ χ ο υ ν κ α λ ὤ ς ».

Γιὰ νὰ πάρῃ ὁμως μιὰ ἰδέα ὁ ἀναγνώστης τῆς δοκιμασίας πού ἐπέρασε καὶ πού ἀκόμα δυστυχῶς περνᾷ ἡ φυλὴ, ἔχουν τὴ θέσιν τους ἐδῶ ὠρισμέναις περικοπῆς ξένων εἰδικῶν καὶ ἰδικῶν μας δημοσιογράφων καὶ ὠρισμένα ἀποσπάσματα ἀπὸ ἐπίσημες ἐκθέσεις, πού παραθέτομε εὐθὺς ἀμέσως:

1) Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τῆς μεγάλης ἐπιτροπῆς πού χάρις στὴν πρωτοβουλία τῶν Συντονιστικῶν Κρατικῶν ἀρχῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προισταμένου τῆς U.N.I.C.E.F. τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν Canon W. J. Edwards, συνῆλθε τὴν 7 Δεκεμβρίου 1948. « Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Δ.Ο.Π.Π. ἐπεσκέφθησαν συνεχῶς ἅπαντα τὰ μεγαλειότερα κέντρα πληθυσμοῦ ὡς ἐπίσης καὶ πολλὰ χωρία εἰς τὴν Μακεδονίαν, Θράκην, Θεσσαλίαν, Ἡπειρον καὶ Αἰτωλοκαρναίαν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ ζήτημα τῶν ἀνταρτοπλήκτων ἀπετέλεσε σοβαρὸν πρόβλημα. Ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευσε κατὰ τοὺς τρεῖς τελευταίους μῆνας εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε χιλιάδες παιδιῶν νὰ εὐρίσκωνται ἐκτεθειμένα εἰς τὸ ψῦχος.

Ἡ ἐκ τούτου προκύπτουσα μείωσις τοῦ ἠθικοῦ τῶν γονέων τῶν ἀνωτέρω παιδιῶν εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνον στοιχεῖον, τὸ ὅποιον θέτει ἐν κινδύνῳ ὁλόκληρον τὸ ἔργον τῶν προσφύγων. Ἡ κατάστασις αὐτὴ γίνεται χειρότερα, λόγῳ ἐλλείψεως κλινοσκεπασμάτων καὶ καταλλήλου ρουχισμοῦ. Μία πενταμελὴς οἰκογένεια, ἡ ὁποία κατοικεῖ μαζὶ μὲ ἑτέραν πενταμελῆ οἰκογένειαν ἐντὸς τῆς αὐτῆς σκηπῆς εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν της τὴν 1ην Νοεμβρίου ἐν μόνον κλινοσκεπασμα δι' ὅλα τὰ μέλη της.

2) Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τῆς Miss J. Galsee τῆς 2.4.49 (ἀντιπροσώπου τῆς Χριστιανικῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀνασυγκροτήσεως εἰς Ἑλλάδα)

Πρόχειρος μετακίνησης μιᾶς οικογενείας πρὸς τὴν πόλη. Ὁ χωρικός αὐτὸς τῆς Κατοριᾶς, μὲ τὴ βωδάμαξά του, μεταφέρει τοὺς δικούς του ἀπὸ τὸν ἀγρὸ πρὸς τὰ μέρη ποὺ ὑπάρχει ὁ στρατός. Μὲ κρεμασμένο τὸ ὄπλο ἀπὸ τὸν ἄμο ὀδηγεῖ τὴ βωδάμαξα.

Ἐἶδον μερικὰ σημειώσεις, διὰ τὰ κέντρα Θεσσαλονίκης, τῆς Norman Gilberston τῆς Ἀμερικανικῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς: Τὸ Καραθάν Σεράϊ περιέχει περίπου 500 οικογενείας εἰς πέντε ὁρόφους. Τὰ μεγαλύτερα δωμάτια ἔχουν διαιρεθῆ διὰ χωρισμάτων ἐκ χαρτονίου καὶ περιέχουν 2-5 οικογενείας εἰς ἕκαστον τιτῆμα. Πολλοὶ κοιμοῦνται μόνον μὲ ἓνα χαλί ἐπὶ τοῦ τσιμέντου τοῦ δαπέδου, καταβάλλουν ὁμως πραγματικὴν προσπάθειαν διὰ νὰ δημιουργήσουν οἰκιακὴν ἀτμόσφαιραν, μὲ τὰ εὐθύμα χρώματα τῶν χαλιῶν καὶ τὰ μικρὰ ἅγια εἰκονίσματα, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων ἐνίοτε καίει ἓνα κανδήλι. Ἐπάσχει καὶ ἐν ἱατρείῳ εἰς τὸν περίβολον, ὅπου κάθε πρωὶ

παρευρίσκεται ἓνας ἱατρός.

Τὸ Τακβορικάν, μιὰ ἀποθήκη περιέχουσα 900 περίπου ἄτομα, σκοτεινὴ καὶ πληκτικὴ. Κουρέλια καὶ σάκκοι κρεμώμενοι ἐπάνω εἰς ἀπλωμένους σπάγγους τὴν διαιροῦν εἰς διαμερίσματα. Κάθε οἰκογένεια ἔχει ἄσπρον περίπου 10×10.

Τὸ Μπέζα, παλαιὸν ἐργοστάσιον, 25 οἰκογένειαι, σὺδερμία προσπάθεια χωρισμάτων, δέματα καὶ ξύλινα κιβώτια ἀποτελοῦν χαμηλὰ ὁρόσημα. Οἰκογένειαι ἀδιγγάνων κοιμοῦνται ἐπάνω εἰς ψάθες, παιδιὰ βρώμικα μὲ πληγὰς καὶ ψώρα.

Παλαιὸν ἐργοστάσιον ζύθου Φίξ. 44 οἰκογένειαι νομαδικοῦ καὶ ἀδιγγανικοῦ τύπου. Ἀκαθαρσία καὶ δυσω-

δια καθιστούν αδύνατον την προσέγγισιν των αποχωρητηρίων. Ἡ ἀπάθεια τῶν ἀτόμων αὐτῶν ἐμποδίζει τὸ ἔργον τῶν ἀρχῶν».

3) Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρησιν στὰ κέντρα συμμοριοπλήκτων τοῦ ἐπισήμου Συνδέσμου (Liaison Officer Mr. D. Iatrides) τῆς U.N.I.C.E.F.

«**Νομὸς Λαρίσης.** Πλησιάζοντας τὰ Φάρσαλα, 30 χιλ. ἀπὸ τῆς Λαρίσης, εἶδαμε πολλὰ παιδιά, ἀγόρια καὶ κορίτσια, νὰ ἔρχονται ἀπὸ τὰ χωριά τῶν ὁδοιποροῦντα πρὸς τὰ Φάρσαλα. Τρία κορίτσια μᾶς εἶπαν ὅτι καθημερινῶς ἀπομακρύνονται τοῦ χωριοῦ τῶν τὸ ἑσπέρας-πορεία δύο ὥρῶν! διὰ νὰ διανυκτερεύσουν εἰς Φάρσαλα, ἐπειδὴ οἱ συμμοριταὶ βιάλουν ἐναντίον τῶν χωριῶν καὶ ἀρπάζουν τοὺς νέους. Τὴν πρωίαν ἐπιστρέφουν.

Νομὸς Καρδίσης: Στέγασις. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προσφύγων στεγάζεται εἰς σχολεῖα ἢ εἰς καλύβας. Οἱ ὑπόλοιποι ἔξ αὐτῶν ζοῦν εἰς σκηνάς, ἢ εἰς δῆθεν οἰκίας ἐκ λάσπης καὶ ἀχύρου, πού τὰς κατασκευάζουν μόνοι τῶν. Εἰς τὸν καταυλισμὸν τῶν «40 μαρτύρων» ἔξων 48 άτομα εἰς ἓν δωμάτιον, 6×9 μέτρων.

Κοζάνη: Τὰ περίξ χωριά σχεδὸν κατεστραμένα. Ὁ πληθυσμὸς καθ' ἑκάστην νύκτα μετακομίζει εἰς τὴν πόλιν. Τὸ χωριὸν Ποντοκόμη, 14 χιλ. ἀπὸ τῆς Κοζάνης, ὑπέστη ἐπίθεσιν τῶν ἀνταρτῶν τὴν 28.10.48. Τὴν πρωίαν ἐκείνην, 32 νέοι πρόσφυγες (ἔξ ὧν 12 παιδιά) ἔφθασαν εἰς Κοζάνην. Παρέμειναν ἄνευ τροφῆς ἐπὶ δύο ἡμέρας...».

4) Ἀπὸ ἀνταπόκρισι τοῦ κ. Καράγιωρ-

Τὸ αὐτοκίνητο τῆς κρατικῆς ὑπηρεσίας ἔτοιμο νὰ μεταφέρει τοὺς πρόσφυγας στὸ συνοικισμό τους. Μὰ ἡ γρηούλα καὶ τὴν τελευταία στιγμή δὲν κάθεται μὲ σταυρωμένα χέρια. Γνέθει γιὰ νὰ ἑτοιμάσῃ μαλλί.

γα στο «Έθνος» τῆς 9.6.49.

«Πρέπει νάναι πολὺ μεγάλος ἐκεῖνος πὺν θὰ θελήσῃ νὰ γράψῃ γιὰ τὴν σπαρακτικὴ ζωὴ τῶν συμμοριοπλήκτων. Ἀκριβῶς οἱ ἀπάνθρωποι συνθήκες καὶ τὸ μεγάλο δράμα κάθε οἰκογενείας κάνει τοὺς πολεμιστὰς μας, πὺν ἔρχονται μὲ ὀλιγοήμερὴ ἄδεια στὴν Ἀθήνα, νὰ μὴ αἰσθάνονται χαρὰ, νὰ γυρίξῃ ἐπίμονα τὸ μυαλό τους πίσω, στὴν ὑπαιθρο, ὅπου ὁ ἑλληνικὸς λαὸς προσμένει καρτερικὰ τὴν ἀπαλλαγὴ του ἀπὸ τὰ δίχως τελειωμὸ βάσανα...

Μεγάλες πυκνοκατοικημένες σκηνές καὶ παράγκες. Παράξενες πολιτειοῦλες, σημένες ξαφνικὰ στὶς παρυφές τῶν πόλεων. Μικρὲς σπαρακτικὲς κοινωνίες ἀνθρώπων ἀγνώστων μεταξύ τους, τοὺς ὁποίους ἡ κοινὴ δυστυχία ἔχει ἐνώσει κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη, ἀνάμεσα στοὺς ἴδιους τοίχους, πὺν κλείνουν δύο, τρεῖς, πέντε, δέκα οἰκογένειες δυστυχισμένων ἀνθρώπων, πὺν κλαῖνε τοὺς ἴδιους νεκροὺς καὶ τὰ χαμένα παιδιὰ τους.

Ἔχω ἐπισκεφθῆ αὐτὲς τίς θλιβερὲς πολιτεῖες τῶν ἀξιοπρεπῶν καὶ ὑπερηφάνων χωρικῶν. Κανένα παράτονο. Κανένα μῖσος. Δίχως μνησικακία σοῦ λένε τὸν πόνο τους καὶ σοῦ μιλοῦν γιὰ τίς μεγάλες πολιτεῖες. Τὸ πένθος τους καὶ ἡ θλίψις τους γιὰ ὅσους καὶ γιὰ ὅ,τι ἔχασαν δὲν τοὺς ἐπιτρέπει ἄλλο συναίσθημα. Καρτεροῦν μὲ ὑπομονὴ καὶ μὲ πίστι τὴν ἅγια ἐκείνη μέρα, πὺν ὁ ἐθνικὸς στρατὸς θὰ ξεριζώσῃ τὴν ἀνταρσία καὶ θὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ξαναγυρίσουν μὲ ἀσφάλεια στὰ ἔρημα χωριά τους, πὺν τὰ κατοικοῦν τώρα μονάχα τὰ ὄρνεα καὶ τὰ νυχτοπούλια.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ κατάστασί τους ὀλοένα χειροτερεύει. Ἡ φτώχεια, ἡ ταλαιπωρία καὶ ὁ ψυχικὸς σπαραγμὸς τοὺς ἔχουν ὑποσκάψει τὴν ὑγεία. Στὰ μεγάλα κέντρα συναντᾶτε σὲ κάθε βῆμα, παιδάκια χλωμά, καχεκτικά, φοβισμένα, ἔξω ἀπὸ τὰ νερά τους, πὺν ὅσες παρακαλοῦν δεῖλὰ νὰ τοὺς δώσετε κάτι γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ συντηρήσουν μιὰ γρηὰ χαροκαμένη μάνα, κάποιον πατέρα πὺν δὲν μπορεῖ νὰ προσαρμωστῇ, αὐτὸς ὁ γεννημένος ὀρεσίβιος, στὴν βιοπάλη τῆς πολιτείας.

Κανένας δὲν ἀρνεῖται τὴν βοήθειά του στὸν συμμοριοπλήκτο, δὲν τὸν ἀποδιώχνει. ἔστω καὶ ἂν εἶναι ὁ δέκατος πὺν τοῦ ζητᾶ τὴν συνδρομὴ του μέσα σὲ μιὰ ὥρα. Ὁ κόσμος τῆς ὑπαιθρου, πὺν εἶχε τὴν μεγάλη τύχη νὰ μὴ δοκιμασθῇ τόσο σκληρά, συμπονεῖ βαθύτατα τὸν ξεριζωμένο χωρικό.

Κίνδυνος ὁμως θανάσιμος παραμονεύει μέσα στὶς πυκνοκατοικημένες παράγκες. Ἡ φυματίωση ἀνελέτητη ἔκανε τὴν ἐμφάνισί της.

5) Ἀπὸ ἀνταπόκρισιν τῆς κ. Ἑλλης Κ. Πολίτη («Καθημερινὴ» 2.6.49).

«Οἱ περισσότεροὶ στεγάζονται σὲ σχολεῖα, ἀποθήκες, ἡμιτελῆ κτίρια, παλὰ μισοερειπωμένα ἐργοστάσια. Πολλοὶ κάτω ἀπὸ σκηνές. Δὲν εἶναι λίγα τὰ οἰκήματα πὺν δὲν ἔχουν στέγες. Καὶ μέσα στὰ «διαμερίσματα» ἕνας πρωτόγονος χωρισμὸς μὲ σανίδες συνήθως, συνηθέστατα μὲ κουβέρτες καὶ σὲ πολλὰ χωρὶς κανένα χώρισμα, ἔτσι πὺν σὲ ἀφόρητα στενοὺς χώρους κοιμούνται τόσο πολλοὶ ἄνθρωποι πὺν οὔτε μὲ ἀκροβατικὲς ἱκανότητες δὲν μποροῦν νὰ ὀριζοντιωθοῦν.

Πῶς νὰ μαγειρέψουν, πῶς νὰ πλυθοῦν. Ὅστερα εἶναι τὸ φοβερὸ πρόβλημα τῶν ἀποχωρητηρίων, ἡ ἔλλειψις τῶν ὁποίων δημιουργεῖ τόσους κινδύνους γιὰ τὴ δημοσίαι ὑγεία. Μέτρησα σὲ μιὰ αἶθουσα διαστάσεων 6×8 ἐνὸς σχολείου τῆς Λαρίσης στὴ συνοικία τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου 80 ἄτομα. Ἦταν ὥρα ὕπνου καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἐξοικονομήσουν τὰ ταλαιπωρημένα κορμὰ τους. Κεφάλια, χέρια, πόδια ἀνακατεμένα τὸ ἕνα ἐπάνω στὸ ἄλλο.

★

Αὐτὲς οἱ περιγραφές, ὅπως ἐτονίσαμε προηγουμένως, ἀνήκουν οἱ περισσότερες σὲ καταστάσεις πὺν ἔχουν περάσει, ἀλλὰ δείχνουν τὸ δράμα τῶν προσφύγων. Τὸ νέο προσφυγικὸ ζήτημα πὺν ἐδημιούργησε ὁ συμμοριοτισμὸς εἶναι ἀσύλληπτο. Τὶς συνέπειές του θὰ τίς ὑφίσταται τὸ Ἔθνος ἐπὶ πολλὰ χρόνια. Γιὰ τὴν ὀλικὴν ἀντιμετώπισι τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν δὲν ἀντέχουν τὰ ρημαγμένα οἰκονομικά του.

Γι' αυτό, οι αρμόδιοι των κρατικών υπηρεσιών απευθύνονται επισήμως εις τὸν Ο. Η.Ε. καὶ θέτουν ἐνώπιον τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἓνα ἀπὸ τὰ σοβαρώτερα οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ὁ Ο. Η.Ε., ὅπως ἄλλοτε ἢ Κ.Τ.Ε. εἶναι ὁ κατάλληλος ὀργανισμὸς γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυσι, προκειμένου νὰ ἐπιλυθῇ τὸ νέο προσφυγικὸ ζήτημα τῆς Ἑλλάδος. Ἐνα καινούργιο δάνειο Νάνσεν, τονίζεται ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, πρέπει νὰ ἐξευρεθῇ.

Οἱ Η. Π. Α. στὸ πρόγραμμα βοηθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως εἶναι γνωστὸ, δὲν ἀντεμετώπισαν τὸ συμπληρωματικὸ αὐτὸ πρόβλημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων, πὺν καμινὰν ἀναβολὴ δὲν ἐπιδέχεται, καὶ ἤδη ἡ Γραμματεία τῆς Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς ἔχει διαβιβάσει πρὸς τὸν Γεν. Γραμματέα τοῦ Ο. Η.Ε. τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τῆς Συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς κατὰ τὴν 30 Μαΐου 1949, ὅπου ὁ εἰδικὸς σύμβουλος τῆς καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Παγκοσμίου Ὁργανώσεως Ἑγείας κ. Τζ. Μ. Βάιν εἰσηγεῖται ὅτι «πρέπει ταυτοχρόνως καὶ ἐκ παραλλήλου, ν' ἀντιμετωπισθοῦν αἱ δύο ἀπόψεις τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος, δηλαδὴ ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς χώρας καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῶν προσφύγων.

Αὐτὸ ἀκριβῶς μὲ φέρει εἰς τὴν σκέψιν» τονίζει ὁ κ. Τ. Μ. Βάιν, «ὅτι ἂν ὁ Ο. Η.Ε. θέλῃ πραγματικῶς νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων, ὁ καλύτερος τρόπος διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ εἶναι νὰ παράσῃ πρὸς τοῦτο τὰ οἰκονομικὰ μέσα ἢ νὰ ἐγγυηθῇ τὴν σύναψιν ἐνὸς δανείου εἰδικῶς διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἐπάρχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἓνα ἀξιοσημειώτον προηγούμενον, εἰς τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἔλαβε, κατὰ τὸ 1923, ἡ παλαιὰ Κ.Τ.Ε., ὅταν μίᾳ κατάστασις ἀνάλογος, ἂν καὶ μεγαλυτέρας εὐρύτητος, παρουσιάζετο εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Ἄς ἐλλίσωμε, πὺς ὅτι ἐπραγματοποιήσεν ὁ Ο. Η.Ε. γιὰ τοὺς Ἀραβας πρόσφυγας τῆς Παλαιστίνης, θὰ τὸ πραγματοποιήσῃ καὶ γιὰ τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἑλλάδος!

Πιστεύομε, πάντως, ὅτι ὁ στρατὸς μας, μὲ τῖς θαυμάσιες τελευταῖες του νίκες, θὰ ἐλευθερώσῃ ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὴ λύμη τοῦ συμμοριτισμοῦ τὴν ἕπαιθρο, ὡστε νὰ ἠμπορέσουν οἱ ἀγρόται μας νὰ γυρίσουν στὶς ἐστῖες τους.

Πιστεύομε πὺς θὰ κατανικηθῇ ὁ κίνδυνος τῆς ἀστυφιλίας. Ἐπάρχει στὶς πόλεις τὸ εὐκολὸ κέρδος τοῦ ποδαριοῦ, πὺν παράσῃ τοὺς νέους. Ἐπάρχει τὸ «λοῦσο» τῆς πόλεως πὺν θαμπώνει τὰ κορίτσια. Ἐπάρχει ἡ ἀδιαφορία τοῦ Κράτους γιὰ τὸ ἑλληνικὸ χωριό. Κι' ὀλα αὐτὰ μαζί μπορεῖ νὰ ὠθήσουν τοὺς νεωτέρους νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ χωριό, γιὰ νὰ φυτοζωοῦν στὴν πόλι.

Πιστεύομε πὺς θὰ γίνῃ κοινὴ συνείδησις στὸ πανελλήνιο, πὺς ἡ ἀνοικοδόμησις ἐνὸς χωριοῦ καὶ ὁ ἐπαναπατρισμὸς τῶν κατοίκων του θὰ γιορτάζεται σὰν μίᾳ νίκη ἀνόλογη μὲ ἐκεῖνες πὺν ἐπιτελεῖ ὁ στρατός. Καὶ πιστεύομε πὺς θὰ γίνῃ τὸ θαῦμα νὰ γιορτάσομε μίᾳ μέρα τῖς 6.952 νίκες των, ὅσα καὶ τὰ κατεστραμένα χωριά μας.

Ἐκεῖνοι πὺν ἐκούρσεψαν τὴν ἕπαιθρο ἐστήριξαν τῖς ἐλπίδες τους στὸ ὅτι ἡ ἀπελπιστικὴ κατάστασις τῶν προσφύγων, πὺν αὐτοὶ ἐδημιούργησαν, θὰ κατέληγε στὴν ἐξέργεσι τῶν πληθυσμῶν ἐναντίον τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἡλιπζαν πὺς ὀλόκληρο τὸ κράτος θὰ κατέρρεε ἀπὸ τὴν ἐξέγερσι τῶν ταιλαιωρημένων αὐτῶν ἀνθρώπων. Ὁ ραδιοσταθμὸς των, «σὰν ἠφάιστιο ἔτοιμο νὰ ἐκτραγῆ», περιέμενε τὴν ἐξέγερσι τῆς προσφυγιάς ἐναντίον τοῦ φτωχοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Κι' ὀμως, ἡ ἐγκαρτέρησι τῶν προσφύγων καὶ ἡ πίστι των στὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα στάθηκε ἓνα ἀπὸ τὰ θαυμάσια πὺν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἡ φυλὴ μας στὴν καινούργια αὐτὴ δοκιμασία. «Οἱ συμμοριόπληκτοι δὲν εἶναι «οἱ καιμένοι οἱ ἀνθρώποι» οὔτε τὸ μπουλοῦμι πὺν δὲν ἔχει ψυχὴ. Εἶναι ἓνας ἄλλος στρατός, ἑπτακοσίων χιλιάδων ἀνθρώπων, πὺν ὑπηρετεῖ τὴν ἐθνικὴν ἰδέα καὶ μὲ τὸ δικὸ του τρόπο συμβάλλει στὴ νίκη» («Ἐμπρός» 1-6-49). Ἐνας δεύτερος στρατὸς γεματὸς πίστι στὴ νίκη στάθηκε ὁ στρατὸς τῶν ἀόπλων ἀγῶ-

Πρόσφυγες στο Δομοκό. Παιδιά και μαυροφορεμένες μητέρες αποτελούν τον πληθυσμό που στεγάζεται στις προχειρότατες τούτες παράγκες.

νιστών της προσφυγιάς. Οι Έλληνες και πάλι στάθηκαν Έλληνες στη δοκιμασία.

Πιστεύουμε, πώς η ζωτικότητα του Έλληνικού λαού θα κάνει πάλι το θαύμα της, να έπουλωθη αυτή η μεγάλη πληγή του νέου μας προσφυγικού ζητήματος.

Άλλωστε, από τον καιρό που έγινε το ελληνικό βασίλειο, ο λαός αυτός, κάθε λίγο και λιγάκι, προσφυγικά ζητήματα αντιμετώπιζε. Οι σχεδόν χωρίς διακοπή εθνικές του δοκιμασίες, και οι διάφοροι πόλεμοι προσήρμοσαν τη φυλετική του ζωτικότητα, ώστε γρήγορα να κατορθώνει να έπουλώνη τις πληγές που δέχεται από τα κύματα των προσφύγων. Ολόκληρη ιστορία έχει να παρουσιάσει στο κεφάλαιο αυτό της εθνικής ζωής ή ελληνική προσαρμοστικότητας.

Από την πρώτη στιγμή που η Ελλάς

έγινε κράτος, επί κυβερνήσεως Καποδιστρίου και βασιλείας του Όθωνος άργότερα, για να δεχθή τους πρώτους ξεριζωμένους Κρητες έδημιούργησε την Μίνωα, την Μεθώνη και την Μήλο, τους πρώτους συνοικισμούς έποικισμού. Κι' έπειτα επί Γεωργίου του Α', στην έπανάστασι του 1866, δέχθηκε το πρώτο κύμα των προσφύγων, πενήντα χιλιάδες γυναικόπαιδα, που περιέβαλε προσωρινώς μέχρι του 1869, του έτους του έπαναπατρισμού των. Την ίδια ταλαιπωρία είχε και στις Κρητικές έπανάστασεις του 1878, 1889, 1896. Έπειτα, τα γεγονότα της Ανατολικής Ρωμυλίας του 1906, με τους πενήντα χιλιάδες Έλληνας.

Και συνέχεια οι αναγκαστικές μεταναστεύσεις των Βαλκανικών πολέμων σε άλλα έλλαλληλα κύματα: πέντε χιλιάδες Έλληνες από τη Βουλγαρία, δέκα χιλιάδες Έλ-

λινες από τη Σερβία, σαράντα χιλιάδες από τη δυτική Θράκη, πέντε χιλιάδες από τη Ρωσία (1913), εκατό χιλιάδες όμογενών από την Τουρκία (1914). Έπειτα τα κύματα της παλινοστήσεως των έκτοπισθέντων και οι διάφορες μεταφορές των Ελλήνων, στην διετία 1918-1919, στα παράλια της Προποντίδος, της Θράκης, της Ρωσίας και της Βουλγαρίας (Συνθήκη Νεϊγύ).

Όλες όμως αυτές οι μετακινήσεις των πληθυσμών έγινοντο κατά κάποιον ομαλό τρόπο και με την προστασία συνθηκών, και πάντοτε αντιμετώπισηκαν θαρραλέα και νικηφόρα.

Άλλά ως αφήσωμε την ιστορία των προσφυγικών μετακινήσεων της χώρας κα-

τά το παρελθόν κι' ως επανέλθωμε και πάλιν στο τωρινό προσφυγικό μας πρόβλημα.

Για πολλές οικογένειες, η προσφυγιά αποτελείωσε μιὰ από τις πολλές, την τελευταία ίσως δοκιμασία, των τελευταίων ετών. Μιά ξορημη μάνα σ' ένα προσφυγικό καταυλισμό του Βόλου έχει στην τσέπη της πέντε φωτογραφίες και ποτέ δεν τις αποχωρίζεται. Αυο γυιούς έχασε στο 'Αλβανικό, τους άλλους τους σκότωσαν οι αντίρτες και η κόρη της είναι τρελλή σ' ένα νοσοκομείο των 'Αθηνών. Αυτών τις φωτογραφίες δείχνει στον κάθε επισκέπτη.

Στο Καρπενήσι, ένας τρελλός συμπαθητικός γέροντας, περιφέρει κι' αυτός μιὰ φωτογραφία με τα έπτά παιδιά του. Κανένα απ' αυτά δεν ξέρει αν ζήη και πώς ζήη. Και έχει την επιθυμία νά δήη την φωτογραφία

Μιά συνηθισμένη εικόνα της νέας μας προσφυγιάς. Και σκέπτεται κανείς, πώς θα αντιμετώπισουν τον χειμώνα οι συμμοριόπληκτοι στην προχειρότατη τούτη παράγυα, την κατασκευασμένη από τενεκέδες και κουτιά.

Ἡ οἰκογένεια Μάτσα ἐγκατεστημένη σὲ τρελλάθηκε ἀπὸ τὶς ταλαιπωρεῖες ὁμιλεῖ

δημοσιευμένη στὴν ἐφημερίδα. «Τοῦλάχιστον νὰ μπῆ στὴν ἐφημερίδα ἢ φωτογραφία». Καὶ παρηγοριέται μὲ τὴν ἰδέα πὼς κάποτε θὰ δῆ στὴν ἐφημερίδα τὴν φωτογραφία τῶν χαμένων παιδιῶν του.

Ἐνας ἄλλος γέροντας, Μάτσας τὸ ὄνομά του, μένει πάντα σιωπηλὸς στὴ σκηνή του. Ἔχει γύρω του τὴν οἰκογένειά του, γιουσοῦς, κόρες, νύφες, ἐγγόνια μὰ εἶναι ἀσυγκίνητος, εἶναι τρελλός.

Ὁ Ἰωάννης Νταφλάκης ὁ γανοτῆς, ἀπὸ τοὺς Φιλιάτες, πὺν περιφέρεται ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ πρόσφυγας, μάταια ζητεῖ νὰ τοῦ φέρουν πίσω (Βλέπε τὸ τεῦχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φωτὸς «Ἐλευθερώστε τὰ παιδιά μας ἀπὸ τὸ παιδομάζωμα») στὴν πατρίδα ὅ,τι τοῦ πῆραν οἱ συμμοριτεῖς: τὴν γυναῖκα του, τὰ παιδιά του, ἀκόμη καὶ τὴν ἀδάπτιστη κόρη του, 2 ἐτῶν!

σκηνές. Γιά τὸν συμπαθῆ γέροντα, πὺν τὸ κείμενο.

Οἱ ἀνταρτόπληκτοι δὲν εἶναι ἀπλῶς πρόσφυγες πὺν στερήθηκαν τὴ θάλπωρή τῆς ἐστίας τους. Κάθε ἕνας τους εἶναι καὶ ἕνα δράμα. Δράμα πὺν ἐπάνω του ἔχουν ξεσπάσει οἱ κακουχίες τοῦ πολέμου, τῆς Κατοχῆς οἱ κατατρεγμοί, τῶν Ἐαμοσλαύων οἱ ἐπιδρομές.

Τὸ δράμα τοῦ σημερινοῦ πρόσφυγος, τοῦ θύματος αὐτοῦ τοῦ συμμοριτισμοῦ, θὰ βρῆ βέβαια τὴν ἀνακούφισί του ἀπὸ τὴν καλὴ παροχή καὶ τὴν βελτίωσι τῶν συνθηκῶν τῆς διαβιώσεώς του, ἀλλὰ δὲν θὰ βρῆ τὴν λύσι του μόνο μὲ τὴν χορήγησι ὑλικῶν ἀγαθῶν.

Ὁ πνευματικὸς παράγων, τὸ πλησίασμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ νὰ μιλήσῃ ἢ ψυχῆ καὶ νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἀληθινὰ μὲ τὴν ἀδελφή τῆς ψυχῆ, παίξει ἐδῶ τὸν κυριολεκτικὰ σωστικὸ ρόλο του. Ὅλα ἐκεῖνα πὺν ἐγρά-

φτηκαν στο άρθρο του προηγούμενου τεύχους των «Ακτινών», σχετικά με την επιστροφή της αγάπης, έχουν έδω τη θέσι τους. «Γιὰ νὰ γίνῃ πραγματικότητα ἡ ἐπιστροφῆς τῆς αγάπης χρειάζονται μερικά πράγματα. Τὸ πρῶτο εἶναι νὰ νοιώσωμε τὴν ἀνάγκη τῆς καὶ σὰν χρέος δικό μας πρὸς ἐκείνους πὺν χύνουν τὸ αἷμα τους καὶ πρὸς τοὺς δικούς τους, ἀλλὰ καὶ σὰν χρέος πρὸς τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας.

Δὲν μποροῦμε νὰ ἔχωμε τὴν ἀξίωσι νὰ λεγώμαστε αὔριο ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα Ἕλληνες, ἂν σήμερα, εἴτε μετὴν ἐπιστροφῆς τῆς θυσίας, δὲν λάβομε μέρος στὸν ἀγῶνα αὐτὸν τοῦ Ἔθνους μας, ἀφοῦ εἶναι ἀγὼν ζωῆς ἢ θανάτου καὶ διακινδυνεύεται ὅ,τι πολυτιμώτερο ἔχομε. Δὲν μποροῦμε νὰ καθήσωμε αὔριο στὸ τραπέζι τῆς νίκης καὶ νὰ λεγώμαστε τίμιοι ἄνθρωποι, ἂν σήμερα δὲν κάναμε τίποτα γιὰ τὴν νίκη αὐτή.

Τὸ δεύτερο εἶναι ὅτι γιὰ τὴν ἐπιστροφήσι αὐτῇ δὲν πρέπει νὰ περιμένωμε καμμιὰ πρόσκλησι. Καθένας μας πρέπει νὰ θεωρήσῃ τὸν ἑαυτό του ὑπεύθυνον γιὰ νὰ καλέσῃ τοὺς ἄλλους. Στὸν συναγεριστὸν αὐτὸν τῆς αγάπης δὲν ὑπάρχουν προσκαλοῦντες καὶ προσκαλούμενοι, ἀλλὰ ὅλοι καὶ προσκαλοῦν καὶ προσκαλοῦνται. Ἡ καλύτερα ὁ προσκαλῶν, ὅπως πάντα, εἶναι Ἐκεῖνος πὺν εἶναι ὁ ἴδιος ἢ Ἀγάπη καὶ προσκαλούμενο εἶμαστε ὅλοι χωρὶς καμμιὰ ἔξαιρσι»⁽¹⁾. Μετὴν Ἀγάπῃ ὁδηγὸ θὰ κάνομε καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, πὺν δὲν γνώρισαν τὴν Προσφυγιά, τὸ καθῆκον τους στὰ ἀδελφια τους, ὅπως τὸ ἔχουν κάνει καὶ τόσες ἄλλες φορές. Ἐπισκέψεις στοὺς κατατρεγμένους πρόσφυγας, ἀκόμη δυὸ καλὰ λόγια ἐνισχυτικά, φροντίδα γιὰ τὴν υγεία τους, γιὰ τὸ παιδί, γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ πρόσφυγος. Μερικὲς ἐπιτροπὲς κυριῶν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλες πόλεις, πὺν νὰ ξεύρουσαν νὰ βοηθήσουν μετὴν ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ τους καλλιέργεια καὶ νὰ χρησιμοποιοῦσαν ὅπως πρέπει τὰ ὑλικά μέσα, θὰ πρόσφεραν μεγάλες ὑπηρεσίες στὰ ἐπαρχι-

ἀκὰ «κέντρα Προνοίας» πὺν ζητοῦν ἀνθρώπους ζωντανούς καὶ με καρδιά. Θὰ ξεσῆκαν ἀκόμη καὶ ἰδιώτας καὶ ὀργανισμοὺς καὶ κεφάλαια γιὰ νὰ βοηθήσουν τὸν πολὺπαθο πρόσφυγα τοῦ σλανῖσμοῦ. Τέτοιες ἐπισκέψεις εἶναι καὶ θὰ εἶναι καὶ εὐκαιρίες μιᾶς ἀληθινὰ μορφωτικῆς ἐπιδράσεως γιὰ τὴν ἀνύψωσι τοῦ ἐπιπέδου, ὅπου τοῦτο βρῖσκαται ἀκόμη χαμηλά, ἐνθαρρύνσεως, τόνωσεως καὶ πνευματικῆς καλλιέργειας. Ρίπτωμε τὴν ἰδέα μετὴν ἐλπίδα τῆς καρποφορίας τῆς στὸν θαυμάσιο λαὸ μας.

★

Τὸ πρόβλημα τῶν τωρινῶν «Ξεριζωμένων» μας εἶναι πολὺ πὺν μεγάλο καὶ ἀκανθώδεστερο ἀπὸ τὰ ἀνάλογα προβλήματα τῶν «Deracinés» τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν⁽²⁾.

Μιὰ πλευρὰ τοῦ προβλήματος εἶναι ἡ ἀναστάτωσις πὺν ἔφερε τὸ πρόβλημα τῶν προσφύγων στὴν πολιτικὴ οἰκονομία τῆς χώρας, καὶ μιὰ πλευρὰ τοῦ ζητήματος θεραπείη ἢ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις, ἢ ἐπούλωσις τῶν ἀναγκῶν τῆς στιγμῆς.

Οἱ βάσεις πὺν θὰ τεθοῦν γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ καὶ καθολικὴ ἐπίλυσι τοῦ προσφυγικοῦ προβλήματος τῶν ἡμερῶν μας θὰ καλύψουν ἀνάγκες ὀλοκλήρων γενεῶν. Δὲν πρέπει νὰ ξεχωρίζωμε τὸ πρόβλημα τῶν προσφύγων ἀπὸ τὸ γενικώτερο πρόβλημα τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς χώρας.

Οὔτε καὶ νὰ νομιζώμε πὺν ἔξοφλοῦμε τὸ χρέος μας πρὸς τοὺς συμμοριοπλήτους τῆς ὑπάθρου.—πρὸς ὀλόκληρο δηλαδὴ τὴν ἀγροτικὴ Ἑλλάδα,—φροντίζοντας μόνο γιὰ μιὰ καλὴ καὶ ὀργανωμένη πρόνοια. Τὰ ἠθικά καὶ κοινωνικά προβλήματα πὺν γεννιῶνται ἀπὸ τὴν ἀναγκαστικὴ καὶ ὑπὸ τέτοιες συνθήκες ἀθλότητος μετακίνησι τῶν πληθυσμῶν τῆς ἀγροτικῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀναρίθμητα.

Ἡ ἀπαρίθμησις μόνο τῶν ζητημάτων πὺν

(2) Βλέπε Ν. Φιντέλη, «γιὰ τοὺς ξεριζωμένους ἀπὸ τὸν πόλεμο» ἀπόδοσι τοῦ βιβλίου τοῦ J. Wolf-Machael «La Readaptation de la jeunesse et des deracinés de Guerre» «Ἀκτίνες» 1946 σελ. 263-266.

(1) Ἱερ. Κοτσώνη, Ἐπιστροφῆς αγάπης. «Ἀκτίνες» Ἰουνίου 1949 σ. 257-261.

*Ωρα ύπνου στον καταυλισμό «Αναγέννησις» (Ιωάννινα). Ο γέροντας και τὰ παιδιά κοιμούνται τώρα ησυχά σὲ μιὰ γωνιά τῆς παράγγας. Ἡ φωτογραφία δὲν δείχνει καὶ τίς ἄλλες γωνίες πού ἔνδεκα ἄλλα ἄτομα κοιτῶνται σ' αὐτές. Οἱ δεκατέσσερις ἔνοικοι τοῦ ἑνὸς δωματίου ἀνήκουνσὲ δυὸ οἰκογένειες ἀπὸ τὸ Μακρόπουλο καὶ τὰ Ζαβρόσια Πωγωνίου.

έδημιούργησε, τὸ μπόλιασμα τῶν χωρικῶν μας μὲ τὴν ὑλιστικὴ κοσμοθεωρία τοῦ συμμοριτισμοῦ, μπορεῖ νὰ γεμίσει σελίδες ὀλόκληρες. Ὀλόκληρα ἄρθρα μποροῦν νὰ γραφοῦν, μὲ θέμα τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς στὴν οἰκογένεια τῆς ὑπαίθρου ὕστερα ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ ληστοσυμμοριτισμοῦ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ ἄνδρας, ἡ γυναίκα, τὸ παιδί, ὁ ἔφηβος, τὸ κορίτσι σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἔχουν χάσει τὰ νερά τους καὶ εἶναι ξεστρατισμένα πλάσματα. Εἶναι κάμποσα τὰ θύματα. Θύματα ποὺ χρειάζονται πολλὲς προσπάθειες γιὰ νὰ βροῦν τὸ δρόμο τους.

Στὶς ζημιές ποὺ ὁ συμμοριτισμὸς ἔφερε στοὺς πληθυσμοὺς τῆς ὑπαίθρου, πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἄμεσα θύματα τῆς ιδεολογίας του, οἱ βιαίως στρατολογηθέντες καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς συμμορίτες καὶ τὶς συμμορίτισσες (ἄνθρωμα καὶ στὴ σκέψη καὶ στὴ συνείδησι παιδιὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ) ποὺ δὲν ἔχουν τώρα κανένα ψυχικὸ σύνδεσμο μὲ τὴ λύση τοῦ συμμοριτισμοῦ. Ὑπάρχουν ἀνάμεσα στοὺς παραδοθέντας καὶ πρόσωπα ποὺ τίποτα δὲν τοὺς κρατᾷ μὲ ἕνα παρελθὸν ποὺ κυριολεκτικὰ τὸ ἀηδιάζουν. Μιὰ στάλα καλωσύνης τοὺς κερδίζει καὶ τοὺς κάνει πάλι Ἕλληνες. Τὸ πείραμα τῆς Μακρονήσου (στρατός), τὸ πείραμα τῆς Λέρου (Ἐθνικὸν Ἰδρυμα, Πρόσκοποι), ἡ συστηματικὴ δουλειὰ τῆς Προνοίας τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων, ἡ ἐργασία τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων στὴν ὑπαίθρο, τὸ ἔργο τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως καὶ ὅλες οἱ σχετικὲς προσπάθειες, θὰ δώσουν τὴν δυνατότητα ὥστε ἡ παιδαγωγικὴ τῆς καλωσύνης ν' ἀποδώσει καὶ σ' αὐτὴν τὴν πλευρὰ τοὺς καρπούς της.

Ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ τύπου δὲν σημαίνει μόνον ἀνοικοδόμησι κατεστραμμένων σπιτιῶν, κατασκευὴ δρόμων, γεφυριῶν καὶ τεχνικῶν ἔργων μόνον. Σημαίνει καὶ ἐπάνο-

δο τοῦ Ἕλληνοσ στην ἑλληνικὴ του ψυχῆ. Σημαίνει καὶ πνευματικὴν ἀνασυγκρότησι. Σημαίνει κτύπημα τοῦ σάπιου καὶ ξεκαθάρισμα τοῦ ὑγιούς. Σημαίνει κτίσιμο πάνω σὲ γερά θεμέλια, θεμέλια ποὺ νὰ μὴν προδίδουν ἀνὼριμα ἐπικίνδυνα πειράματα.

Γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνοικοδόμησι τῆς Ἑλλάδος, ποὺ χωρὶς αὐτὴ οὔτε ἡ ὑλικὴ οἰκοδόμησις εἶναι ἄρτια, «θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον», τὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν κοσμοθεωρία δηλαδὴ, τὴν θεμελιωμένην στὴν διχιλιόχρονη πεῖρα τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς.

«Σ' ὅλους τοὺς πολέμους τὸ Ἔθνος», γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸ βασικὸ ἄρθρο τοῦ Μελίτη «Γιὰ μιὰ καινούργια Ἑλλάδα», «τὸ Πνεῦμα ἦταν δύναμις καὶ ὁδηγὸς καὶ ἀγωνιστής. Μὰ σὲ τοῦτον τὸν ἀγῶνα τὸ Πνεῦμα εἶναι τὸ πᾶν. Σὲ τοῦτον τὸν ἀγῶνα, ἀγωνίζεται τὸ Πνεῦμα. Τὴν νίκη θὰ τὴν δώσει τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ ὄλο νόημα τοῦ ἀγῶνος θὰ τὸ νοιώσει μόνον ἐκεῖνος ποὺ θὰ νοιώσει τί ἀποφασιστικὴ δύναμις εἶναι τὸ Πνεῦμα.

Στὸν ἀγῶνα τοῦτον τοῦ Ἔθνους μας, ζωῆς ἢ θανάτου ἀγῶνα, πρέπει νὰ βγῆ βέβαια νικητὴς ἡ ζωὴ, μὰ ὄχι σὰν ἀπλὴ ἐπιβίωσις ἐνὸς ἐτοιμόρροπου πάλι ὀργανισμοῦ. Μιὰ καινούργια ζωὴ θὰ εἶναι ὁ νικητὴς σὲ τοῦτο τὸν ἀγῶνα». Καὶ οἱ καινούργιοι πρόσφυγες θὰ τὴν νοιώσουν, ναί, θὰ τὴν νοιώσουν τὴν καινούργια ζωὴ. Ἄρκεῖ ν' ἀγωνισθοῦμε ὄλοι γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό. Γιατὶ ὅπως σωστὰ ἔχει λεχθῆ γιὰ τὸν ἀγῶνα μας «στὸν ἀγῶνα τοῦτον, νίκη ἴσον: ν' ἀγωνισθοῦμε σὰν ἀληθινὰ πνευματικοὶ ἄνθρωποι».

ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΜΕΝΑΣ

Σημ. Διευθ. Κατωτέρω εἰς τὸν «Κόσμον τῶν Γραμμάτων», σελ. 399, δημοσιεύεται ἐπιστολὴ τοῦ συνεργάτου μας, ἡ ὁποία παρέχει νεώτερα συμπληρωματικὰ στοιχεῖα ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω θέματος.

ΤΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Α'.

Κάπου στην "Ηπειρο 23-9-48.

«Αγαπημένο μου άγνωστο Έλληνόπουλο.

Μόλις τώρα πήρα τὸ ἀγαπημένο σου γράμμα, μὲ αὐτὲς τὲς λέξεις πού μοῦ εἶχες χαράξει μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἄψυχο χαρτί.

Εἶμαι ὑπερήφανος πὸ θὰ γράψω σ' ἓνα πραγματικὸ Έλληνόπουλο πὸ μέσα στὶς φλέβες του τρέχει γνήσιο ἑλληνικὸ αἷμα. Ἐσὺ κ' ἡμεῖς οἱ πραγματικοὶ πατριῶτες τέτοια παιδιὰ θέλομε νὰ ἔχωμε πλάι μας γιὰ νὰ ξαναγράψωμε πάλι σελίδες δόξης... Τὸ Σοῦλι, ὁ Μαραθῶνας, ἡ Σαλαμίνα, τὸ Μεσολόγγι, ἡ Γραβιὰ καὶ ἄλλα ἐλεύθερα μέρη περιμένουν νὰ γινῆτε ἐσεῖς τὰ πραγματικὰ Έλληνόπουλα, γιὰ νὰ κρατήσετε τὰ ἄγνὰ αὐτὰ χῶματα. Ἐμεῖς ἀγωνιζόμαστε καὶ θὰ ἀγωνιζόμαστε μέχρι τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός μας διότι ἡ χάρι τῆς Παναγίας μᾶς βοηθᾷ... Νὰ μείνετε ἤσυχοι καὶ τὸ βάρος πὸ ἀναλάβαμε θὰ τὸ βγάλωμε πέρα.

Σὲ χαιρετῶ ὁ ἄγνωστός σου ἀγωνιστής.

Ε. Κ.

Α. Σ. 75 Ταξιαρχία Σ. Τ. Γ. 918δ».

Εἶναι μία καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὰς πολλὰς, τὰς πάρα πολλὰς ἐπιστολάς τὰς ὁποίας οἱ τόσον σκληρῶς ἀγωνιζόμενοι διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας στρατιῶται ἔχουν στείλει πρὸς τὰ παιδιὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἐνθουσιασμένοι καὶ εὐγνώμονες διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν παιδιῶν αὐτῶν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους. Τὰ ὀνομάζουν «συναδέλφους» «διότι ἡμεῖς ὡς στρατιῶται—γράφουν—ἔχομε ἀρχὴν νὰ θεωροῦμε συναδέλφους ἐκείνους ὅπου στέκονται εἰς τὸ πλευρὸ μας καὶ ἔχουν τὰ ἴδια σύμβολα τοῦ σημερινοῦ ἀγῶνος, τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὴν θρησκείαν μας καὶ τὴν οἰκογένειαν» (Λογίας Π. Α. 527 τᾶγμα 4ος Λόχος, Σ. Τ. Γ. 913γ). Βεβαι-

ώνουν δὲ ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ καὶ τὰ δέματα πὸν λαμβάνουν ἀπὸ αὐτὰ ἐηλεκτριζοῦν τὲς ψυχὰς μας καὶ δίνουν νέες δυνάμεις γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα, γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὴν πατρίδα μας καὶ τὴν πίστιν μας. Γι' αὐτὸ πάντα λέμε πῶς: ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει, ἀφοῦ πίσω μας εἶναι τόσα Έλληνόπουλα πὸν παραστέκουν στὸ πλευρὸ μας καὶ ἀγωνίζονται, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ Ἑλλάδα χριστιανικὴ καὶ νὰ ζήσῃ ἔτσι πραγματικὰ ἐλεύθερη» (Λογίας Χ. Π. Σ. Τ. Γ. 904α).

Λησμονοῦν τοὺς κόπους των, τὰς ταλαιπωρίας των, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς θυσίας μέσα εἰς τὰς ὁποίας ζοῦν, καὶ αἰσθάνονται χαρὰν καὶ τόνωσιν κάθε φορὰ πὸν θὰ ἀνοίξουν γράμμα τῶν παιδιῶν τοῦ Κατηχητικοῦ ἢ θὰ λάβουν κάποιο δεματάκι των καὶ διακηρύττουν ὅτι «ἂν εἶναι τιμὴ καὶ δόξα ἢ θυσία τῆς ζωῆς μας γιὰ τὰ ἰδανικὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας, εἶναι τιμὴ περισσότερο ἀκόμη, ὅταν ἡ θυσία αὐτὴ δίνεται γιὰ τέτοια Έλληνόπουλα σὰν καὶ σᾶς» (Στρατ. Ε. Ζ. Σ. Τ. Γ. 909), «ποῦ εἴσθε τὸ καμάρι τὸ κρυφὸ μας καὶ ἡ ἐλπίδα τοῦ λυτρωμοῦ τῆς νέας Ἑλλάδος». Βλέπουν ὅτι ἀποτελοῦν μαζὴ μὲ αὐτὰ ἓνα «ἀρραγὲς μέτωπον» πὸν ἐκτείνεται εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τοῦ ὁποίου χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι σημερον μὲν ὁ ἔντονος ἀγῶν, αὔριον δὲ ἡ ἐνδοξος νίκη καὶ εἰρήνη. «Ἐσεῖς καὶ μεῖς—γράφουν—πιασμένοι χέρι μὲ χέρι θὰ ἀγωνισθοῦμε γιὰ τὴν νίκη τοῦ πνεύματος, γιὰ τὴν νίκη τοῦ πνεύματος σημαίνει νίκη τῆς Ἑλλάδος. Ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω καὶ οἱ συμπολεμισταὶ σου αὐτοῦ κάτω, ἀποτελοῦμε ὅλοι μαζὴ τὸν στρατὸν κατὰ τοῦ κακοῦ».

Τρέφουν πρὸς τὰ παιδιὰ στοργὴν καὶ ἀγάπην ἀδελφικὴν. Τὰ αἰσθάνονται ὡσὰν μικρότερα των πολυαγαπημένα ἀδέρφια. «Ἐγὼ νόμιζα—γράφει ἓνας—ὅτι ἔχω δύο μόνο ἀδελφούς. Ἀλλὰ κατάλαβα πραγμα-

τικά ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀδέρφια μου ποὺ ἐγὼ δὲν τὰ ἤξερα καὶ τὰ ὁποῖα ἀγωνίζονται γιὰ τὰ ἴδια ἰδανικά τῆς ἀγαπημένης μας πατρίδος. Λοιπὸν τώρα πιά εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ νικήσωμε σύντομα, διότι δουλεύουν πολλὰ παιδιά γιὰ τὴ μάνα μας Ἑλλάδα».

Χιλιάδες παρόμοιαι ἐπιστολαὶ ἔχουν γραφῆ πρὸς τὰ παιδιά τοῦ Κατηχητικοῦ, ἀπαντήσεις εἰς τὰς τόσας καὶ ἀκόμη περισσοτέρας ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας αὐτὰ ἔστειλαν καὶ στέλλουν εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον στρατόν. Γράφουν ἀξιωματικοὶ διαφόρων βαθμῶν ἀπὸ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ μέχρι τοῦ ταξίαρχου, ἀλλὰ γράφουν κυρίως οἱ στρατιῶται, νέα παιδιά τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γραμματισμένοι καὶ πρὸ παντὸς ὀλίγων γραμμάτων, μὲ τὰς ἀσυνταξίας των, μὲ τὰς ἀνορθογραφίας, μὲ λέξεις διαφορετικοῦ νοήματος ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ θέλουν νὰ ἐκφράσουν.

Καὶ μέσα εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ἐπιστολάς βλέπει κανεὶς τοῦτο τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ μαχομένου στρατοῦ διὰ τὴν συμμετοχὴν καὶ συμπαραστάσιν τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα. Δακρῦζει ἀπὸ συγκίνησιν ὁ χιλιοταλαιπωρημένος στρατιώτης ἀλλὰ καὶ ἐνισχύεται εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα του ὅταν, μέσα εἰς τὰ ἀφελῆ ἀλλὰ γεμάτα παλμὸν παιδικὰ γράμματα, βλέπει ὀλοκάθαρα τὸν θαυμασμόν, τὴν εὐγνωμοσύνην, τὴν ἀγάπην τοῦ παιδιοῦ πρὸς αὐτόν ὅταν πληροφοροῦνται ὅτι χιλιάδες παιδιά φροντίζουν, ὅσον καὶ ὅπως ἴμποροῦν, δι' αὐτόν, ὅταν βλέπῃ ὅτι τὸ παιδί τοῦ Κατηχητικοῦ συμμετέχει μὲ ὄλην του τὴν ψυχὴν καὶ μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν εἰς τὸν τίμιον ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους.

★

Ἀλήθεια, καὶ πὼς ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ ξένον καὶ ἀδιάφορον πρὸς τὴν σκληρὰν ἐθνικὴν μας περιπέτειαν τὸ Ἑλληνόπουλο καὶ μάλιστα ἐκεῖνο ποὺ γαλουχεῖται μὲ τὰ νάματα τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου; Ἐξησε τὸ Ἑλληνόπουλο κατὰ τὴν δεκαετίαν αὐτὴν μίαν ἀπὸ τὰς τραγικωτέρας περιόδους τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κατοχῆς ἐπείνασε, ἐπόνεσε, ἐτα-

λαιπωρήθη, ἔχασε τὸ γέλιο του καὶ τὸ παιγνίδι, εἶδε μέσα εἰς τὴν οἰκογένειάν του τὸ πένθος καὶ τὴν ἀπόγνωσιν, ἄκουσε συχνὰ τὰ φονικά ὄπλα νὰ κροταλιζοῦν, ἀντίκρουσε ὄχι σπάνια τὸν δρόμο ἐρυθρόμαυρον ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν αἷμα.

Ἐβλεπε τοὺς κατακτητὰς νὰ περιφέρονται ἀλαζονικοί, πάνοπλοι, ἀπειλητικοὶ καὶ ἔμαθε ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἡ αἰτία τῶν συμφορῶν ποὺ ἐδάρουν αὐτὸ καὶ τοὺς γύρω του. Μέσα δὲ εἰς τὴν παιδικὴν του καρδίαν ἐγιγαντιώνετο ἡ στοργὴ πρὸς τὴν ἀδικουμένην πατρίδα του καὶ ἡ ἀποστροφὴ πρὸς τὰ ἔθνη ποὺ τὴν ἀδικοῦσαν.

Ἄλλὰ νά, ὅτι μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὁ βραχνᾶς τοῦ φρόνου καὶ τοῦ πόνου δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, εἰς μερικὰς δὲ μάλιστα περιοχὰς ἔφθασε εἰς τὴν μεγίστην του ἔντασιν. Καὶ πάλιν τὸ παιδί μένει κατὰπληκτον καὶ περιδεὲς ἔμπρὸς εἰς τὴν θύελλαν τῆς ἀγριότητος ποὺ ἐξέσπασε κατὰ τῆς πατρίδος του. Χιλιάδες παιδιά εἶδαν μὲ τὰ ἴδια των τὰ μάτια σκηνὰς ἀπεριγρᾶπτου φρίκης καὶ τραγικότητος καὶ ἔζησαν ἡμέρας θρήνων καὶ τρῶμου. Χιλιάδες ἄλλα ἀπεσπάρθησαν ἀγρίως ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων των διὰ νὰ ὀδηγηθοῦν βιαίως εἰς τὰς χώρας τῆς σκοτεινῆς τρομοκρατίας. Καὶ πόσα εἶναι ἐκεῖνα ποὺ χρόνια τώρα δὲν ἔχουν μαζῆ των ἀδελφούς, γονεῖς, στενοὺς συγγενεῖς καὶ προστάτας, ἐπειδὴ τοὺς ἔχει καλέσει ἡ πατρίς ὑπὸ τὰ ὄπλα, μερικὰ δὲ ἀπὸ αὐτὰ καὶ δὲν πρόκειται πλέον νὰ τοὺς ξαναἰδοῦν ποτέ;

Καὶ τὸ παιδί διερωτᾶται: «Γιατί ὅλα αὐτά; Γιατί καίονται τὰ χωριά, γιατί σκοτώνονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ταλαιπωρεῖται ἡ πατρίδα μας;» Καὶ σιγὰ-σιγὰ πληροφορεῖται τὴν σκληρὰν ἀλήθειαν: Βλέπει, ἀκούει, διαβάζει, ὅτι κακοὶ ἄνθρωποι χειρότεροι καὶ ἐγκληματικώτεροι, ἀπὸ τοὺς πρώτους, χωρὶς πίστιν, χωρὶς Θεόν, χωρὶς πατρίδα, μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῶν ὁπίων φωλιάζει ἀβεστον τὸ μῖσος κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τῆς θρησκείας μας, τυφλά ὄργανα ἀδυσωπητῶν ἐχθρῶν μας ἔχουν πάρει τὴν ἀπόφασιν καὶ ἐνεργοῦν μὲ ὄλην τὴν ἐγκληματικὴν των ἀγριότητα, διὰ νὰ ἐξαπλώσουν σκοτεινὴν τρομοκρατίαν καὶ

τυραννίαν εἰς τὴν χώραν μας, διὰ νὰ ὑποκαταστήσουν τὸν γελαστὸν οὐρανὸν μας μετὰ δόλματα συναερα πού θὰ στάζουν πάντοτε ἐπάνω μας αἷμα καὶ χολήν.

Μέσα δὲ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ παίρνει πελωρίας διαστάσεις καὶ ἀποκρουστικὴν ὄψιν ἡ ἔννοια τῆς ἀδικίας. «Ἡ πατρίδα μου ἀδικεῖται ἡ πατρίδα μου κινδυνεύει» ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς τὸ κάθε ἀληθινὸ Ἑλληνόπουλο καὶ αἰσθάνεται νὰ τοῦ πλημμυρίξῃ τὴν καρδίαν ὁ πόθος τῆς δικαιοσύνης, ὁ πόθος τῆς ἀσφαλείας καὶ εἰρηνεύσεως τῆς πατρίδος του ἀλλὰ καὶ ὁ θαιμασμός καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς ἐκείνους πού ἀγωνίζονται διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἀκόμη δὲ καὶ ὁ πόθος του νὰ συνεργήσῃ καὶ αὐτὸ ὅπως ἡμπορεῖ εἰς τὴν πληρῆ καὶ ταχεῖαν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Καὶ γεμᾶτο σφρίγος καὶ ζωτικότητα θέτει πολλὰς φορὰς εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὸ ἐρώτημα: τί πρέπει καὶ τί ἡμπορῶ νὰ κάμω τώρα καὶ ἐγώ;

★

Ἔχει τὸ παιδί ἀνάγκην ἐνὸς ὁδηγοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ σκύψῃ στοργικὰ πρὸς αὐτό, θὰ μελετήσῃ τὸ σημερινὸ δροῦμα πού παίζεται εἰς τὴν ψυχὴν του, θὰ βυθομετρήσῃ τὰς ἀνησυχίας του, τοὺς πόθους του καὶ τὰς ἱκανότητάς του, θὰ τὸ διαφωτίσῃ πρὸς τὸ ὀρθόν, θὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ πίστιν, ἐλπίδα καὶ θάρρος καὶ θὰ τοῦ ὑποδείξῃ τοὺς προσφόρους τρόπους μετὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἡμπορέσῃ εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν νὰ συμμετάσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ συμβάλῃ καὶ αὐτό, σὰν Ἑλληνόπουλο καὶ Χριστιανόπουλο, εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀδελφῶν του καὶ τῆς πατρίδος του. Καὶ τέτοιος ὁδηγός, φαινότερος ἀπὸ οἰονδήποτε ἄλλον, εἶναι τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον.

Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον δὲν θὰ διδάξῃ βέβαια εἰς τὸ Ἑλληνόπουλο τὸ μῖσος, τὴν ἐκδίκησιν, τὴν ἀντιπάθειαν, τὸν φανατισμὸν, τὴν σκληρότητα, τὴν ἀναλγησίαν, τὴν βίαν καὶ τὴν ἀδικίαν ὡς θεμιτὰ μέσα ἐπικρατήσεως, τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἀξίαν «ἄνθρωπος». Αὐτὰ κατὰ κόρον τὰ διδάσκουν καὶ πρακτικῶς τὰ ἐφαρμόζουν τὰ σχολεῖα τῶν ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν, διὰ

νὰ μορφώσουν ἔτσι ἀνθρώπους-τέρατα. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον θὰ τοῦ διδάξῃ τὴν ἀγάπην, τὴν καλωσύνην, τὴν συγκατάβασιν καὶ μεγαλοφυχίαν, τὰ καλὰ ἔργα, πού ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ πλησίον. Θὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ἡρωισμοῦ, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς θυσίας πρὸς χάριν τῶν ἄλλων, σύμφωνα μετὰ τὸ ἀριστον πρότυπον πού ἀφῆκεν ὁ ἰδρυτὴς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Θὰ τὸ διδάξῃ ὁμως καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀληθινῆς δικαιοσύνης, πού ἀπορρέει κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἡ ὁποία χωρὶς προκαταλήψεις καὶ προσωποληψίας, χωρὶς φανατισμοὺς ἢ ὑπόπτους ὑποχωρήσεις, κἀμνεῖ τὸν ἄνθρωπον ἄτεγκτον εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἀπόδοσιν τοῦ δικαίου, ἀγωνιστὴν μέχρι θανάτου διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης. Τὸ Κατηχητικὸν θὰ μορφώσῃ τὴν θέλησιν τοῦ παιδιοῦ δὲν θὰ τὴν κάμῃ πείσμα τυφλὸν καὶ παράλογον, ἀλλὰ δύναμιν ἰσχυράν ἡ ὁποία θὰ φωτίζεται ἀπὸ τὸ λογικὸν καὶ θὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης.

Καὶ ἐπὶ τούτοις θὰ παρουσιάσῃ εἰς αὐτὸ μετὰ τὸν ἰδικὸν του τρόπον τὴν πατρίδα, τὰ ὀνομαστά τέκνα τῆς πατρίδος καὶ τὰ ἐξαιρέτα γεγονότα πού τιμοῦν τὴν πατρίδα καὶ θὰ τὸ κάμῃ νὰ αἰσθανθῇ δικαίαν ὑπερηφάνειαν διότι εἶναι Ἑλληνόπουλο, διότι εἶναι τέκνον τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος. Δὲν θὰ τὸ κάμῃ μυωπικόν, στενόκαρδον καὶ ἀλαζονικὸν ὡστε τὴν ἰδικὴν του καὶ μόνην πατρίδα νὰ βλέπῃ, ἀλλὰ τὴν τοῦ δείξῃ τὴν δύναμιν νὰ ἐντάσῃ μὲν αὐτὴν ἀνάμεσα εἰς τὰς πατρίδας τῶν ἄλλων, νὰ τὴν βλέπῃ ὁμως πράγματι ἐξυφουμένην μετὰ τὴν εὐγένειαν τῶν τέκνων τῆς εἰς τὴν ἐξαιρέτων διὰ μέσου τῶν αἰῶνων συμβολῆν τῆς διὰ τὴν πρόδοσιν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ πληροῦται ἔτσι ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς ἀληθινῆς φιλοπατρίας.

Ἡ χριστιανικὴ Ἑλλὰς καὶ ἡ συμβολὴ τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀνάπτυσιν καὶ διάδοσιν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ἀγάπη τῆς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὅπως καὶ οἱ ἀγῶνες τῆς διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς ἰδικῆς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας

τῶν ἄλλων λαῶν, τὰ καταπληρτικὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῆς δεκαετίας αὐτῆς, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλάς ἐματαίωσε κατακτητικὰ σχέδια, ἐξητέλισε ἀλαζονικούς ἐχθρούς, περιεφρούρησε τὴν ἐλευθερίαν λαῶν καὶ διεφώτισε τὴν οἰκουμένην διὰ τὰ καταχθόνια σχέδια βαρβαρικῶν ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν, αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα πού, μετὰ τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἡρωϊσμόν τῶν τέκνων, εἰς παντοτεινὴν δόξαν τῆς, κατώρθωσε ἡ Ἑλλάς, εἶναι θέματα πού ἔχουν λάβει τὴν πρέπουσαν θέσιν μέσα εἰς τὰ κατηχητικὰ μαθήματα.

Καὶ τὰ παιδιὰ γοητευμένα ἀπὸ τὰ μαθήματα αὐτὰ εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸν πού τὰ ἔκαμε παιδιὰ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ μετ' ἐνθουσιασμόν παίρνουν τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ κάμουν, ὅτι ἠμποροῦν διὰ μίαν τέτοιαν πατρίδα. Ροφοῦν δὲ μετ' ἡδονῆν καὶ μεταβάλλον εἰς πεποιθησίν των τὰ λόγια πού ἀκούουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ κατηχητοῦ των: «Χρειαζόνται θυσίαι διὰ νὰ νικήσουν καὶ νὰ δημιουργήσουν. Πρέπει νὰ μάθουν ὅτι ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἀληθινὴν δόξαν εἶναι στρωμένος μετ' ἀποφάσεις θυσίας. Διότι ποια μεγάλα ἔργα ἔγιναν εἰς τὸν κόσμον καὶ δὲν ἐθεμελιώθησαν ἐπάνω εἰς τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν θυσίαν; Ἐνθουσιάζονται ὅταν ἀκούουν: «Ἡ θυσία εἶναι τὸ αἷμα τῶν συμμερινῶν καιρῶν, τῶν ἡμερῶν αὐτῶν πού ζοῦμε καὶ ἡ στάσις ἐνὸς ἐκάστου ἀπὸ ἡμᾶς μπροστὰ εἰς τὸ καθῆκον τῆς θυσίας προδιαγράφει τὸ μέλλον ἡμῶν ὡς ἀτόμων καὶ ὡς ἔθνους. Προδιαγράφει τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας... Λοιπὸν ὄλοι ἐμπρὸς στὸν ἀγῶνα».

Ἐρωτοῦν κατόπιν τὸν κατηχητήν, ζητοῦν πληροφορίας καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς θὰ συμπαρασταθοῦν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ πῶς θὰ βοηθήσουν τὰ ἀδελφία των πού ὑπερασπίζονται μετὰ τὸ αἷμα των τὰ τιμημένα χόματα τῆς πατρίδος. Συζητοῦν μεταξύ των, σκέπτονται, ἐπινοοῦν σχέδια, ἀναπτύσσουν τὴν ἐφευρετικότητά των καὶ ἐργάζονται μετ' ἀξιοζήλευτον δραστηριότητα διὰ νὰ συμμετάσχουν καὶ αὐτὰ ἐνεργότερον εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα. Ἀξίζει πράγματι τὸν κόπον νὰ ἀναφέρωμεν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ

τῶν παιδιῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ μάλιστα τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὀμιῶν, πού ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος.

B'.

Ἡ ἀλληλογραφία μετὰ τοὺς στρατιώτας. Χιλιάδες γράμματα ἐστάλησαν πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἑλλάδος παντοῦ ὅπου ὑπῆρχον ἀγωνιζόμενοι στρατιῶται, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἀκριτικὰς περιοχὰς τῆς χώρας μας. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῆ, ὅτι ὑπῆρξαν ὀμάδες μετὰ δέκα ἕως δεκάπεντε παιδιὰ τοῦ Κατηχητικοῦ πού ἐγραψαν τριακόσια καὶ πλέον γράμματα ἢ καθεμία. Καὶ ταῦτα χωρὶς νὰ λείψουν ἀπὸ τὸ σχολεῖον των, χωρὶς νὰ ὑστερήσουν εἰς τὰ μαθηματὰ των, διότι εἶχαν ὡς σύνθημά των ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι καλοὶ μαθηταί. Ἐθυσίαν ὅμως τὸ παιγνίδι των, τὴν ψυχαγωγίαν των, τὸν περιπάτον των, ὥραν καὶ ὤρας τοῦ ὕπνου των, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὸ καθῆκον τῆς ἀλληλογραφίας.

Καὶ ἔγραψαν πρὸς γνωστούς καὶ κυρίως πρὸς ἀγνώστους στρατιώτας, τῶν ὁποίων τὰς διευθύνσεις μετὰ χίλιους δύο τρόπους κατώρθωσαν νὰ πληροφοροῦνται. Μετέβαλλον τὸ ἄνρθρον χαρτὶ εἰς φορέα τῶν ἀγῶν πατριωτικῶν καὶ θεησκευτικῶν συναισθημάτων των καὶ ὠμιλοῦσαν μετὰ αὐτὸ κατ' εὐθείαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ στρατιώτου. Καὶ ὁ στρατιώτης γράφει πρὸς τὸ κατηχητόπουλο: «Ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ ἀγωνιστὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς χαρᾶς, εἶναι ἀπερίγραπτη ἡ χαρὰ τὴν ὅποια ἔνοιωσα καὶ νοιώθω ἀπὸ πρὸς τὸ βράδυ πού ἔλαβα τὴν ἐπιστολή σου. Μὰ πῶς μεγάλη εἶναι αὐτὴ τὴ στιγμή πού σοῦ γράφω, διότι θὰ ἐπικοινωνήσω πνευματικῶς μετὰ ἕνα συνάδελφο πού ὡς μόνο σκοπὸ ἔχει τὴν αὔξησιν τῆς ἐνδόξου ἱστορίας τῆς πατρίδος μας καὶ τὴ διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας...».

Μετὰ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόνον διεξήχθη ἀλληλογραφία Κατηχητικοῦ καὶ μετώπου.

Ὁ κομμαραῖς τοῦ στρατιώτου. Ἐσκέφθησαν καὶ εἶπαν τὰ παιδιὰ τοῦ Κατηχητικοῦ: «Δὲν εἶναι σωστὸ πρᾶ-

γμα νὰ ἑοδεύουμε τὰ πολλὰ ἢ λίγα χρήματά μας γιὰ λιχουδιὰς καὶ ποθήλατα, τῆ στιγμή πού με αὐτὰ μπορούμε νὰ βοηθήσωμε κατὰ κάποιο τρόπο τὰ ἀδέρφια μας τὰ ὁποῖα πολεμᾷν γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὴν πατρίδα». Καὶ ἔθεσαν καθ' ὁμάδας εἰς ἐνέργειαν τὸν «κουμπαραὶν τοῦ στρατιώτου». Καὶ δὲν εἶναι ὅτι ἔβαζαν μέσα εἰς αὐτὸν τὰ χρήματα μόνον πού οικονομοῦσαν ἀπὸ τὴν στέφην τοῦ γλυκοῦ, τῆς τυρόπητας, τῆς καραμέλλας, τῆς ἐκδρομῆς, τοῦ τραμί—διότι ἐπῆγαιναν μετὰ τὰ πόδια—καὶ τόσων ἄλλων μικροαπολαύσεων τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Ἐκαναν καὶ ἀκόμη μεγαλυτέρας θυσίας. Ἐπροτίμησαν νὰ στερηθοῦν πράγματα περισσότερον ἔλκυστικά διὰ τὴν ἡλικίαν των καὶ περισσότερον εἴρηστα. «Νίκο, εἶπε μιά μέρα ὁ πατέρας εἰς τὸ παιδί του, μαθητὴν τοῦ Κατηχητικοῦ καὶ τοῦ Γυμνασίου, θὰ σοῦ ἀγοράσω ἓνα στυλό.

—Πατέρα, ἀπήντησε ὁ Νίκος, τόσο καιρὸ γράφω μὲ πένα καὶ μελάνη. Μπορεῖς νὰ μοῦ δώσης τὰ χρήματα τοῦ στυλό;

—Γιατί;

—Γιὰ νὰ τὰ βάλω στὸν κουμπαραὶν τοῦ στρατιώτη».

Ὁ πατέρας ἐκύτταξε συγκινημένος τὸ παιδί του καὶ τοῦ ἔκαμε ὀλοπρόθυμα τὴν χάριν.

Μερικὰ παιδιὰ διέθεσαν πρὸς πώλησιν διάφορα μικροπράγματα, ἄλλα διωργάνωσαν μικρολαχειοφόρους ἀγοράς, ἓνα ἐξωγράφιζε καὶ ἐπωλοῦσε εἰς τοὺς συμμαθητάς του ὠραίους σελιδοδείκτας, καὶ ἄλλα ἄλλους χίλιους δυὸ χαριτωμένους τρόπους εἶχαν ἐπινοήσει διὰ νὰ ἐξοικονομήσουν χρήματα πρὸς πλουτισμὸν τοῦ «κουμπαραὶν τοῦ στρατιώτου». Εἰς τέσσαρα δὲ ἀπογεύματα κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους, τὰ ὁποῖα ὠνόμασαν «ἀπογεύματα τῆς Πατρίδος» ἤνοιξαν τὰ παιδιὰ τῶν Κατηχητικῶν τοὺς κουμπαραδες καὶ συνεκέντρωσαν ἀρκετὰ ἑκατομμύρια τὰ ὁποῖα διέθεσαν κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ «τὸ βιβλίον τοῦ στρατιώτου». Τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα ἔκαμαν καὶ τοῦτο τὸ ἀξίεπαινον. Ὁργάνωσαν «γραφεῖον τύπου διὰ τοὺς στρατιώτας». Ἐσκέφθησαν, ὅτι ὁ στρατιώτης ἔχει ἀνάγκην πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, διὰ νὰ

κρατῆ ἀκαμίον καὶ ἀκατάβλητον τὸ φρόνημά του. Ἐχει ἀνάγκην ἀπὸ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς ὥρας τῆς σχετικῆς σχολῆς καὶ ἀναπαύσεώς του θὰ μελετᾷ. Ἀλλὰ ὑπάρχουν βιβλία καὶ βιβλία. Ὑπάρχουν μερικά—ἐλαφρά, ἀνούσια, φαῦλα, ἐγκληματικά, ἀντικοινωνικά, ξένα ἢ καὶ πολέμια πρὸς τὰ ἰδανικά, χάριν τῶν ὁποίων γίνεται ὁ ἀγὼν—τὰ ὁποῖα μολύνουν τὴν ψυχὴν τοῦ στρατιώτου, τοῦ κλονίζουν τὴν πίστιν καὶ ὑποβαθμίζουν τὸ ἐθνικοθρησκευτικὸν του φρόνημα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ εὑρεθοῦν τὰ πρόσφορα βιβλία τὰ ὁποῖα μαζῆ μετὰ τὴν χαρὰν θὰ παρείχον εἰς τὸν στρατιώτην τὴν πνευματικὴν τόνωσιν καὶ οἰκοδομίαν. Τὰ κατηχητικὸπouλα ἠρώτησαν, ἠρεύνησαν, εὑρῆκαν τὰ κατάλληλα βιβλία.

Ὁργανώθησαν ἔπειτα πολλάκις κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους, εἰς συνεργεῖα ἀποστολῆς βιβλίων. Εἰς τὸ κάθε συνεργεῖον, ἄλλα μὲν παιδιὰ ἔγραφαν μὲ ὠραῖα γράμματα εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ βιβλίου ἀφιερώσεις κατάλληλα ρητά, πατριωτικά συνθήματα σὰν αὐτὸ «τράβα μπροστά κι' ἐμεῖς εἴμαστε στὸ πλευρό σου» ἢ «δὲν σὲ ξεχνοῦμε. Τὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος ζοῦν μετὰ τὸν λογισμό σου», ἄλλα ἔβαζαν μέσα εἰς τὰ βιβλία φύλλα δάφνης καὶ χριστιανικὰς εἰκόνας, ἄλλα ἔδεναν καὶ ἐπέγραφον τὰ δέματα καὶ ἄλλα τὰ μετέφεραν εἰς τὰ ταχυδρομεῖα. Ὅλα δὲ αὐτὰ μέσα εἰς μίαν ἀτιόσφαιραν πατριωτικῆς ἐξάρσεως. Μόνον ἀπὸ τὰ κατηχητικὸπouλα τῶν Ἀθηνῶν ἐστάλησαν εἰς τὸ μέτωπον ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας δέματα μὲ ἐθνικοθρησκευτικὰ βιβλία καὶ περιοδικὰ.

Κατασυγκινημένος ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτὴν ὁ ἐθνικὸς ἀγωνιστῆς γράφει πρὸς τὰ παιδιὰ: «Ἀδέρφια πατριώτες. Μοῦ στείλατε τὸ καλύτερο δῶρον πού τὸ διαβάζει κανεὶς καὶ τρέμει ἀπὸ συγκίνησι. Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ ἀνταποδώσω μὲ κανένα τρόπο...».

Μάλλινα διὰ τὸν στρατιώτην. Πρὶν ἀρχίσουν τὰ κρῦα τοῦ χειμῶνος, πρὶν ὀργανωθοῦν αἱ ἐπίσημοι φροντίδες, τὰ παιδιὰ τοῦ Κατηχητικοῦ εἶχαν ἀρχίσει νὰ μερμνοῦν διὰ τὰ μάλλινα τοῦ στρατιώτου. Ἐκαμαν καὶ ἐδῶ νέας οἰκο-

νομίας, παρεκάλεσαν τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς γνωστούς καὶ ὡσάν ἐργατικά μυρμήγκια, ἤρχισαν νὰ συγκεντρῶνουν—ἄχι διὰ τὸν ἑαυτὸν των—μαλλὶ καὶ μάλλινα. Τὴν μεγαλύτεραν ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔκαμαν αἱ μαθήτριαί τοῦ Κατηχητικοῦ, αἱ ὁποῖαι μὲ ἐπιμέλειαν πολλήν εἰς τὸ σπίτι, εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὴν φιλικὴν ἐπίσκεψιν καὶ εἰς τὴν ἐκδρομὴν ἀκόμη ἔπλεξαν πολλὰ πουλόδερα, κάλτσες, κασκὸλ καὶ ἄλλα.

Καὶ ἔτσι νέα δέματα—χρησιμώτατα καὶ αὐτὰ—ἀπεστάλησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον στρατόν, διὰ νὰ θερμάνουν τοὺς στρατιώτας ἄχι μόνον εἰς τὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν. Εὐγνωμονοῦντες δὲ αὐτοὶ τοὺς μικροὺς ἀγνωστούς φίλους των ἔγραψαν: «Σὰς εὐχαριστοῦμε πολὺ. Μὲ τὰ δημορφά σας δῶρα δὲν μᾶς ἐθερμάνατε μόνον τὸ παγωμένο σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν μας» ἢ «νοιώθω πῶς κάθε βελονία σας συνοδεύεται καὶ ἀπὸ μιὰ προσευχὴ γιὰ μᾶς».

Π ρ ο σ ω π ι κ ῆ ἑ π ι κ ο ι ν ω ν ῖ α.
Καὶ εἰς αὐτὸ δὲν ὑστέρησαν τὰ παιδιὰ τῶν Κατηχητικῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐσκέφθησαν, ὅτι εἶχαν καθήκον καὶ προσωπικῶς νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ ἀγωνιζόμενα μεγαλύτερα των ἀδέσφια. Εἰς τὰς διαφόρους πόλεις, εἰς Ἀθήνας, εἰς Θεσσαλονίκην, Δράμαν, Σέρρας, Καβάλλαν, Ἀργίριον, Πάτρας, Λαμίαν καὶ ἀλλαχὺ ὀργάνωσαν ἐπισκέψεις πρὸς τὰς ἐκεῖ στρατιωτικὰς μονάδας, συνωμίλησαν μὲ τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν καὶ τοῦ ἔθνους, τοὺς ἐνεθάρρουναν εἰς τὸν ἀγῶνα των μὲ λόγια πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, τοὺς ἐψυχαγώγησαν μὲ τραγοῦδια, μὲ ἀπαγγελίας καὶ σκέτς καὶ τοὺς διεβεβαίωσαν ὅτι καὶ αὐτὰ ἀγωνίζονται καὶ θὰ ἀγωνίζονται πάντοτε ἐγὼ μιὰ Ἑλλάδα δοξασμένη, μιὰ Ἑλλάδα τοῦ Χριστοῦ.

Ὀμάδες ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἐξέδραμον, παρὰ τοὺς κινδύνους, εἰς τόπους ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς τὰ ἀκραῖα φυλάκια. Παιδιὰ π. χ. τῶν Κατηχητικῶν Ἰωαννίνων μὲ τοὺς ὁμαδάρχας των ἐπεσεφθῆσαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοὺς στρατιώτας τῶν ἀκραίων ἠπειρωτικῶν περιοχῶν, διὰ νὰ με-

ταδώσουν εἰς αὐτοὺς τὸν χαιρετισμὸν τῆς χριστιανικῆς νεολαίας, νὰ τοὺς ἐνθουσιάσουν καὶ νὰ τοὺς συγκινήσουν μέχρι δακρύων μὲ τοὺς πατριωτικούς των λόγους καὶ μὲ τὰς ἐθνικοθησκευτικὰς ἀπαγγελίας των.

Ἐκεῖ ὁμως ποῦ ἔγινε συστηματικώτερα καὶ πυκνότερα ἐπικοινωνία ἦσαν τὰ νοσοκομεῖα, ὅλα τὰ νοσοκομεῖα τῆς χώρας μας, ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου μέχρι τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειωθῇ ὅτι μιὰ ὁμάς παιδιῶν ἐνὸς Κατηχητικοῦ Ἀθηνῶν ἔκαμε εἰς διάστημα ἐννέα μηνῶν 31 ἐπισκέψεις εἰς τὰ νοσοκομεῖα. Τὰ παιδιὰ αἰσθάνονται, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἰδιαίτερον θαυμασμὸν πρὸς τοὺς τραυματίας, οἱ ὁποῖοι ἔχουσιν τὸ αἷμα των διὰ τὴν πατρίδα. Μὲ τὰς ἐπισκέψεις δὲ αὐτὰς, ποῦ συνοδεύοντο πάντοτε μὲ προσφορὰν δώρων, μὲ διανομὴν βιβλίων καὶ περιοδικῶν, μὲ συγκλητικὸς χαιρετισμούς, μὲ ὠραίας ἀπαγγελίας καὶ ψυχαγωγικὰ τραγοῦδια, ἐξεδήλωσαν τὴν ἀδολον εὐγνωμοσύνην των καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς τραυματίας. Ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς χαρὰν καὶ παρηγορίαν καὶ ἐπῆραν ἀπὸ αὐτοὺς διδάγματα αὐτοθυσίας καὶ ἡρωϊσμοῦ.

«Τώρα ποῦ βλέπω παιδιὰ, σὰν ἐσᾶς, νοιώθω ὅτι δὲν πῆγε χαμένο τὸ αἷμα μου καὶ οἱ σάρκες μου ποῦ ἄφησα στὸν Πάφωνα», τοὺς εἶπε ἕνας χωροφύλακας τυλιγμένος μὲ κάτασπρους ἐπιδέσμοις εἰς τὸ στρατ. Νοσοκομεῖον 401. «Ἦρθατε νὰ μᾶς δώσετε φῶς καὶ χαρὰ», εἶπαν μέσα εἰς τὸν θάλαμον τῶν τυφλῶν ἐκεῖνοι, ποῦ εἶχαν δώσει καὶ τὰ μάτια των διὰ τὴν πατρίδα. Μέχρι δακρύων συγκληνόμενος ὁ Διευθυντῆς τοῦ στρατ. Νοσοκομείου Σερρών εἶπε μεταξὺ τῶν ἄλλων: «Ὅταν ἡ Ἑλλὰς ἔχη τέτοια παιδιὰ, ποτὲ δὲν πεθαίνει». Καὶ δόξα τῷ Θεῷ ἔχει πολλὰ τέτοια παιδιὰ ἡ Ἑλλὰς χιλιάδες καὶ χιλιάδες ποῦ ἀποτελοῦν τὸ δίκαιον καύχημά της καὶ τὴν γλυκεῖα της ἐλπίδα.

Διὰ τὰ ἀνταρτόπληκτα. Διὰ τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα κνηνημένα ἀπὸ τὴν μάχαιραν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν συμμοριτῶν ἔφυγαν τρομαγμένα ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα των χωριά, διὰ νὰ εἴδουν ἀσφάλειαν

εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴν αἰσθανθοῦν πόνον καὶ συμπάθειαν τὰ Κατηχητικὸπουλα. Κατὰ κάποιον ψυχολογικὸν ἴσως νόμον τοῦ συντονισμοῦ τῶν παιδικῶν τῶν καρδιῶν ἠσθάνθησαν εἰς ὄχι μικρὸν βαθμὸν ὡς ἰδικὸν τῶν πόνον, τὸν πόνον τῶν συμμοριολήκτων παιδιῶν. Δι' αὐτὸ καὶ πρὸς αὐτὰ ἐξεδήλωσαν ἰδιαιτέρως τὴν στοργὴν τῶν. Τὰ ἐπεσκέφθησαν εἰς τὰς παιδοπόλεις τῶν ἐπανελημμένων, τοὺς προσέφεραν δῶρα, τοὺς ἐμοίρασαν εἰκόνας καὶ ἐνθύμια, ἔπαιξαν καὶ ἐτραγοῦθησαν μαζῇ τῶν, ὠργάνωσαν δι' αὐτὰ ψυχαγωγίας, συμμετεῖχον εἰς τὰ ἐβδομαδιαῖα κατηχητικὰ τῶν μαθημάτων, ὠμίλησαν δι' αὐτὰ εἰς τοὺς γονεῖς τῶν, ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν «ἐβδομάδα τοῦ παιδομαζώματος» καὶ διένειμαν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὸ εἰδικὸν φυλλάδιον, ἐφιλοξένησαν εἰς τὸ σπίτι τῶν κατὰ τὸ Χριστουγεννιάτικο καὶ Πασχαλινὸ τραπέζι ἀπὸ ἓνα ἀνταρτοπλήκτου παιδι καὶ γενικῶς ἐχρησιμοποίησαν κάθε εὐκαιρίαν διὰ νὰ δείξουν κατὰ τὸν πλέον συγκινητικὸν καὶ πρακτικὸν τρόπον τὴν στοργὴν πρὸς τὰ ταλαιπωρημένα αὐτὰ ἀδελφάκια.

Τὰ κατηχητικὸπουλα τῶν Ἀθηνῶν ἔδωσαν ἑκατὸν ἐνδυμασίας ἀπὸ ἀτομικά τῶν ἐνθύματα δι' αὐτὰ, ἔκαμαν ἐράνους μεταξὺ τῶν καὶ συνεχέντρωσαν δύο καὶ πλέον τόνους γλυκίσματα τὰ ὅποια καὶ διένειμαν εἰς τὰ ἀνταρτοπλήκτα ἀνὰ τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ὅταν δὲ ἐγνώσθη ἡ συμφορὰ τοῦ Καρπενησίου ἔκαμαν νέον ἔρανον μεταξὺ τῶν, προσέθεσαν εἰς αὐτὰ καὶ δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν ἀπὸ τὸν «κουμπαρῶν τοῦ στρατιώτου» καὶ ἔτσι, πρὶν ἀκόμη φθάσῃ καμμία ἄλλη βοήθεια εἰς τὸ Καρπενῆσι, πρῶτα αὐτὰ ἀπέστειλαν καὶ διένειμαν εἰς χιλίους ἑκτακοσίους πενήντα μαθητὰς τοῦ Γυμνασίου καὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Καρπενησίου σοκολάτες, μπισκότα, ἄρβυλα, κάλτσες, γραφικὴν ὕλην καὶ περιοδικὰ. Εὐγνώμων ὁ παιδικὸς κόσμος Καρπενησίου ἀπήντησε διὰ μέσου τῶν Διευθυντῶν τῶν σχολείων καὶ τοῦ νομαρχεύοντος «τὰ πλοῦσια εἰς αἰσθήματα ἀγάπης δῶρα σας χύνουν εἰς τὰς ψυχὰς μας βάλασμον παρηγορίας καὶ δίνουν θάρ-

ρος καὶ ὑπομονὴν διὰ νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ ἱερόν μας ἔργον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φιλιότης μας πατριδος».

Μαθηταὶ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων Βεργῶϊας καὶ Θεσσαλονίκης ἔσπευσαν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν Νάουσαν μετὰ τὴν καταστρεπτικὴν ἐπιδρομὴν τῶν συμμοριτῶν. Μὲ τὸν κασιᾶν καὶ μὲ τὸ φτυαρί, μὲ τὸν ἐπίδεσμον καὶ τὰ φάρμακα, μὲ ροῦχα καὶ τροφίμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ χριστιανικά τῶν λόγια, ἐβοήθησαν, περιέθαλψαν καὶ ἐπαρηγόρησαν τοὺς πονεμένους κατοίκους.

Τί δὲ νὰ εἰπωμεν διὰ τὴν ἐθνικὴν διαφώτισιν, τὴν ὁποίαν τὰ παιδιά τῶν Κατηχητικῶν τῆς Ἑλλάδος ἔκαμαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος πρὸς ὅλους καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς συμμαθητὰς τῶν ὡς πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ ἀγῶνος; Τί νὰ εἰπωμεν διὰ τὴν προσευχὴν, τὴν ὁποίαν χιλιάδες μαθητῶν τοῦ Κατηχητικοῦ ἐκάστην ἑσπέραν τὴν ἐνάτην ἀκριβῶς ὥραν ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκοντο ἀπηύθυναν ἐκ βάθους ψυχῆς πρὸς τὸν Κύριον διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν στρατιωτῶν, τῶν ἀνταρτοπλήκτων, τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου καὶ διὰ τὴν εὐδόωσιν τοῦ ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ πατριδος ἀγῶνος; Καὶ τί νὰ εἰπωμεν ἀκόμη διὰ τὴν ἐνθουσιώδη συμμετοχὴν τῶν εἰς τὰς ἐθνικὰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὴν «ἐβδομάδα τῆς ἐργασίας καὶ τῆς νίκης» διὰ τὴν ὁργάνωσιν εἰδικῶν ἐθνικοθρησκευτικῶν ἐκπομπῶν καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας εἰσφορὰς τῶν εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα;

Ἐνα εἶναι γεγονός ἀναντίρρητον καὶ καθ' ἑξοχὴν τιμητικὸν διὰ τὴν χριστιανικὴν νεολαίαν, ὅτι ἠσθάνθη αὐτὴ βαθύτατα τὴν ἱερότητα τοῦ σημερινοῦ ἀγῶνος συμμετέσχε μὲ ὅλην τῆς τὴν δυνάμιν εἰς αὐτὸν καὶ μὲ ἀλόγητον τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ μὲ φωτισμένην τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐδόωσιν τοῦ ἀγῶνος. Μὲ δικαιοφύμενον δὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀδίστακτον τὴν πεποίθησιν ἔψαλλαν καὶ ψάλλουν τὸ τραγοῦδι-σύνθημά τῶν:

«Ὅλοι μὲ χαρὰ τὸ λέμε
μὲ τὸ θάρρος τοῦ πιστοῦ
μιὰ καινούργια Ἑλλάδα θέμε
μιὰ Ἑλλάδα τοῦ Χριστοῦ».

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΦΩΣ; (*)

Εἰς τὴν ἐπομένην συνάντησιν τῶν «Ἐρευνητῶν» ὁ Βόρις ἦτο ὀλίγον καθυστερημένος. Ὅταν ἔφθασε εἰς τὸ σπίτι τοῦ Δρος Οὐίλσον, εἶδε τοὺς φίλους του συνηθροισμένους περὶ τοῦ Μπέρμαν ὁ ὁποῖος καθισμένος ἔμπρὸς ἀπὸ ἑνα τραπέζι, ἔβλεπε ὀριζοντίως δι' ἑνὸς προσοφθαλμίου φακοῦ. Ὀλίγον πρὸ τοῦ προσοφθαλμίου ἦτο ἕνας φακός, σκεπασμένος ἀπὸ ἑνα ἀδιαφανὲς διάφραγμα μὲ δύο ὀπές, τὴν μίαν διπλα εἰς τὴν ἄλλην. Ὁ Μπέρμαν ἔβλεπε πρὸς μίαν ἀναμμένην ἠλεκτρικὴν λυχνίαν, εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δωματίου, σκεπασμένην ἀπὸ ἑνα παραπέτασμα μὲ μίαν μικρὴν ὀπήν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἔπερνούσε τὸ φῶς. Ὁ Βόρις ἠρώτησε τὸν Νέλσον, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ διεξαγομένου πειράματος, περὶ τίνος ἀκριβῶς ἐπρόκειτο. Ὁ Νέλσον τοῦ ἀπήντησε ὅτι ἐμελετοῦσε τὴν συμβολὴν τοῦ φωτός. Ὅταν ἦλθε ἡ σειρά τοῦ Βόριδος νὰ κυττάξῃ διὰ μέσου τοῦ προσοφθαλμίου, παρετήρησεν ἑνα λαμπρὸν εἰδῶλον διασχιζόμενον ἀπὸ μερικὰς σκοτεινὰς γραμμὰς. Εἶχε καὶ ἄλλοτε ἰδῆ παρομοίας εἰκόνας τῆς συμβολῆς τοῦ φωτός, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε τὸν σκοπὸν τοῦ πειράματος ἐκείνου. Ἀφοῦ ὄλοι ἐκύτταξαν τὸ εἰδῶλον εἰς τὸ προσοφθαλμῖον ἐκάθισαν εἰς ἀναπαυτικὰ καθίσματα.

Ὁ Οὐίλσον ἤνοιξε τὴν συζήτησιν. «Ἀπόψε θὰ συζητήσωμεν ἑνα πρόβλημα τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν θέμα συζητήσεων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ τῆς σπουδαίας ἀνακαλύψεως κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ φῶς τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἑνα αἰῶνα ἐθεωρεῖτο ἔχον τὰς ἰδιότητας κινουμένου κύματος, ἐνεργεῖ ἐπίσης κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡσάν νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρὰ σωματίτια. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ Sir William Bragg εἶπεν εἰς μίαν διάλεξίν του, ὅτι τὴν Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν, τὸ φῶς ἐνεργεῖ ὡς νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ κύματα, καὶ ὅτι τὴν Τρίτην, Πέμπτην καὶ Σάββατον ἐνεργεῖ ὡσάν νὰ συνίσταται ἐκ σωματίων. Ἐπειδὴ σήμερον εἶναι Σάββατον, θὰ ἐπερίμηνε κανεὶς ὅτι τὸ φῶς νὰ ἐνῆργει ὡσάν νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ σωματίτια, ἀλλὰ εἰς τὸ πείραμα τοῦ φίλου μας Νέλσον, φαίνεται ὡς νὰ συνίσταται ἐκ κυμάτων.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ καθηγητοῦ Gustav Strömberg «The Searchers». Οἱ Ἐρευνηταί (David McKay Co, Philadelphia).

«Ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ὁ Bragg ἔδωσε τὴν διάλεξίν του, τὸ μυστήριον ἔγινε σκοτεινότερον. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνεκαλύφθη ὅτι τὰ ἠλεκτρόνια, τὰ ὁποῖα ἐνομιζάμεν ὡς σωματίτια, ἐνῆργουν ὡς κύματα εἰς ὀρισμένα πειράματα. Αἱ ἀλληλοσυγκρούμεναι αὐταὶ παρατηρήσεις μᾶς ἔφεραν εἰς ἀμυχανίαν, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν αὐτὴν θὰ προέλθῃ μία βαρύτερα κατανόησις τῆς φύσεως. Οἱ φυσικο-μαθηματικοὶ ἔχουν ἀναπτύξει πολυπλόκους θεωρίας διὰ νὰ ἐξηγήσουν τὸ αἴνιγμα, θεωρίας αἱ ὁποῖαι μᾶς ἠνάγκασαν νὰ ἐξετάσωμεν προσεκτικὰ τὰ ἴδια θεμέλια τῆς γνώσεως τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἐκ τῶν φυσικῶν μετρήσεων. Ἦμποροῦμεν ἀκόμη νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν φύσιν ὡς ἔχουσαν λογικόν, ἀλλὰ ὄχι καὶ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐνεργεῖ συμφῶνως πρὸς τὰς ἰδικὰς μᾶς παιδαριῶδεις ἐννοίας, τὰς ὁποίας ἐσχηματίσαμεν ἐκ τῆς πείρας ποῦ ἔχομεν ἐπὶ τῶν μεγάλων σωματίων. Δὲν ἀμφισβόλλω ὅτι μόλις ἠνοιχθῇ δι' ἡμᾶς μία κλειστὴ θύρα διὰ τῆς ὁποίας βλέπομεν ἑνα νέον δρᾶμον, ὀδηγούντα πρὸς νέους ὀρίζοντας εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Θὰ παρακαλέσω τώρα τὸν δόκτορα Νέλσον νὰ μᾶς εἰπῇ κάτι περὶ τῶν νέων ἀνακαλύψεων ἐν σχέσει μὲ τὴν φύσιν τοῦ φωτός».

Ὁ Νέλσον ἤρχισεν ἀμέσως. «Ἀπὸ ἀμνημονούτων χρόνων εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ φῶς μεταδίδεται εὐθυγράμμως. Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι κάθε σῶμα ἔχει τὴν σκιάν του, καὶ ἔάν ἡ πηγὴ τοῦ φωτός εἶναι πολὺ μικρὴ, ἡ σκιά αὐτὴ εἶναι ἐμφανῶς καθωρισμένων ὀρίων καὶ ἔχει τὸ σχῆμα τῆς καθέτου τομῆς τοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον τίθεται πρὸ τῆς δέσμης τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός. Εἶναι λοιπὸν φυσικόν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ φῶς συνίσταται ἐκ μικροσκοπικῶν μορίων, ἢ, διὰ νὰ εἶμαι ἀκριβέστερος, σωματίων, ὡς παρεδέχθη ὁ Ἴδιος ὁ Νεύτων. Ἀλλὰ μία πλέον ἐπισταμένη παρατήρησις ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ὄρια τῆς σκιάς δὲν εἶναι τόσο σαφῶς καθωρισμένα ὅσον θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἔάν ἡ θεωρία αὐτὴ ἦτο ἀληθής. Ἐάν μία δέσμη παραλλήλων ἀκτίνων διέλθῃ διὰ μιάς ὀπῆς, ὁ φωτεινὸς κύκλος ὁ ὁποῖος ὀφείλεται ἀσχηματισθῆναι εἶναι τοῦ αὐτοῦ μεγέθους μὲ τὴν ὀπὴν. Ἐάν ἡ ὀπὴ γίνῃ μικρότερα, ὁ φωτεινὸς κύκλος θὰ γίνῃ ἐπίσης μικρότερος, ἀλλὰ τὰ ὄρια του θὰ εἶναι πλέον συγκεχυμένα. Ἐάν ἐξακολουθήσωμεν νὰ μικρύνωμεν τὴν

ὄπην, θά φθάσωμεν εἰς ἕνα σημεῖον ὅπου ὁ φωτεινὸς κύκλος θ' ἀρχίσῃ νὰ αὐξάνεται κατὰ τὸ μέγεθος, καὶ ὅταν ἡ ὄπῃ γίνῃ πάρα πολὺ μικρῆ, τὸ φῶς διαχύνεται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις ἂν καὶ εἶναι πολὺ ἀσθενές. Τὸ ἀναπόφρευκτον συμπέρασμα εἶναι ὅτι τὸ φῶς δὲν κινεῖται πάντοτε κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀλλὰ παραθλάται. Καὶ ἔτσι ἔχομεν τὸ φαινόμενον τῆς παραθλάσεως τοῦ φωτός.

Ἡ Ὀλλανδὸς ἐπιστῆμων Huygens ὑπέθεσεν ὅτι τὸ φῶς ἠμποροῦσε νὰ εἶναι μίαν κίνησις κυμάτων εἰς ἕνα ἔλαστικόν ρευστὸν ὀνομαζόμενον αἰθήρ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠμποροῦσε νὰ ἐξηγήσῃ ὠρισμένα φαινόμενα. Ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἡ θεωρία τῶν κυμάτων ἔθεωρετο ὡς ὀρθὴ ἀπὸ μερικοὺς ἐπιστήμονας καὶ ἀπερρίπτετο ἀπὸ ἄλλους. Ὁ Fresnel, ἕνας νέος Γάλλος, ἐμελέτησεν ἐπισταθμένως τὴν φύσιν τοῦ φωτός. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος παρουσιάσει εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν μίαν ἔκθεσιν εἰς τὴν ὅποιαν ὑπεστήριξε τὴν περὶ κυμάτων θεωρίαν τοῦ φωτός. Κατὰ τὴν συζητήσιν τῆς ἔκθεσεως, ἕνας ἐξέχων Ἀκαδημαϊκὸς εἶπεν ὅτι ἦτο παράλογον νὰ θεωρῆθῃ κανεὶς τὸ φῶς ὡς κίνησιν κυμάτων, διότι τότε πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἕνα λαμπρὸν σημεῖον εἰς τὸ κέντρον τῆς σκιάς ἑνὸς κυκλικκοῦ δίσκου ἕαν φωτίζεται ἀπὸ μίαν πηγὴν φωτός ἐπὶ τοῦ ἀξονοῦ τοῦ δίσκου. Ὁ Fresnel ἔδοκίμασε ἀμέσως τὸ πείραμα καί, πρὸς μεγάλην του χαράν, εὐρήκε ἕνα λαμπρὸν σημεῖον εἰς τὸ κέντρον τῆς σκιάς. Ἡ ἀνακάλυψις προεκάλεσεν αἰσθησὶν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Ἡ περὶ σωματίων θεωρία τοῦ φωτός (ἡ ἄλληλως καλουμένη θεωρία τῆς ἐμπομπῆς) δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιζῆσῃ κατόπιν τοῦ σοβαροῦ τούτου κτυπήματος καὶ ἐγκατελείφθη ταχέως.

Ἡ κυματικὴ θεωρία τοῦ φωτός ἐφάνη κατ' ἀρχὰς ὡς ἐξηγοῦσα ὅλα τὰ γνωστὰ φαινόμενα πᾶς σχετικὰ πρὸς τὸ φῶς. Ἡ πλεόν ἐκπληκτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας ὑπῆρξεν ἴσως ἡ ἀνάπτυξις μιᾶς μεθόδου παραγωγῆς φασμάτων διὰ τῆς ἀνακλάσεως τοῦ φωτός ἢ τῆς διελεύσεώς του δι' ἐπιφανείας ἐκ πολλῶν παραλλήλων γραμμῶν, ἡ ὅποια καλεῖται ὀπτικὸν φράγμα. Ἀλλὰ ἡ περὶ σωματίων θεωρία τοῦ φωτός ἀνέζησεν ὅλως ἀπροσδοκῆτως. Τῷ 1900 ὁ Planck ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ διανομὴ τῶν συχνότητων τοῦ φωτός τοῦ ἐκπεμπομένου ἀπὸ ἕνα θερμὸν σῶμα ἠμποροῦσε νὰ ἐξηγηθῇ μόνον διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἡ ἀκτινοβολία ἢ ἐκπεμπομένη ἀπὸ ἕνα διάπυρον σῶμα συνίσταται ἀπὸ ἀόρατα στοιχεῖα, ἐκάστου τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν συχνότητα τῆς ἀκτινοβολίας. Ὁ συντελεστὴς τῆς ἀναλογί-

ας ἐφαίνεται νὰ εἶναι μίαν σταθερὰ ἢ ὁποῖα ἐκλήθῃ quantum δράσεως.

Ἡ Ἀργότερον, ἀνεκαλύφθη ὅτι ὅταν αἱ ὑπεριώδεις ἀκτίνες ἐπιπίπτουν ἐπὶ ὠρισμένων μετάλλων ὅπως τὸ κάλιον, τὰ ἠλεκτρονία τὰ ὅποια ἐξεπέμποντο εἶχαν μίαν κινητικὴν ἐνέργειαν ἀνάλογον ὀχι, καθὼς θά ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ νομίσῃ, πρὸς τὴν ἐντάσιν τοῦ φωτός, ἀλλὰ πρὸς τὴν συχνότητά του, καὶ ὅτι ὁ συντελεστὴς τῆς ἀναλογίας ἦτο πάλιν ἴσος πρὸς τὴν σταθερὰν τὴν ὅποιαν εἶχεν ἀνακαλύψει ὁ Planck. Φαινομενικῶς τὰ στοιχεῖα τῆς ἀκτινοβολίας ἠμποροῦν νὰ διανύσσουν μεγάλας ἀποστάσεις χωρὶς ἀπώλειαν ἐνέργειας. Κατόπιν ὁ Einstein διετύπωσε μίαν περὶ σωματίων θεωρίαν τοῦ φωτός, κατὰ τὴν ὅποιαν μίαν ὠθησὶς φωτός ὑπετίθετο ὅτι ἔτρεχεν ὡς βέλος ἐξ ἑνὸς ἐκπέμποντος πρὸς ἕνα ἀπορροφῶν ἄτομον, καὶ ὅτι ἔφερεν ὠρισμένον ποσὸν ἐνέργειας συμφώνως πρὸς τὸν τύπον τοῦ Planck. Ἡ θεωρία αὕτη ἐξηγοῦσε τὴν μεταφορὰν τῆς ἐνέργειας ἀπὸ τὸ ἕνα ἄτομον εἰς τὸ ἄλλο, εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, χωρὶς ἀπώλειαν, ἀλλὰ ἀφῆνε τὴν ἀπὸ ὅλων δεκτὴν θεωρίαν τῶν κυμάτων τοῦ φωτός τελείως ἀνεξήγητον.

Καὶ τῶρα ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ πείραμα τὸ ὁποῖον ἐκάμαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συγκεντρώσεώς μας. Εἶχα βάλει παραπετάσματα ἔμπροσθεν ὅλων τὰ φῶτα καὶ ἔφησα μόνον ἕνα φῶς, ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τὴν κἀθετον τομὴν τοῦ νήματος μιᾶς ἠλεκτρικῆς λυχνίας, διὰ νὰ κάμω τὴν πλευρικὴν ἔκτασιν τοῦ εἰδώλου τῆς φωτεινῆς πηγῆς τόσο μικράν, ὥστε νὰ μὴ ἐξουδετερωθῇ τὸ πρότυπον τῆς συμβολῆς. Τὸ φῶς διήλθε διὰ δύο ὁπῶν ἔμπροσθεν τοῦ φακοῦ καὶ αἱ δύο δέσμαι φωτός συναντῶμεναι ἐπὶ τοῦ ἐστιακοῦ ἐπιπέδου, παρήγαγον φωτεινάς καὶ σκοτεινάς ζώνας. Ἡ δέσμη φωτός ἐκ τῆς μιᾶς ὀπῆς ἦτο προφανῶς ἱκανὴ νὰ ἐξουδετερωθῇ τὸ φῶς τῆς ἄλλης εἰς ὠρισμένας θέσεις καὶ εἰς ἄλλας νὰ τὸ ἐνδυναμώσῃ. Αὐτὸ εἶναι τὸ γνωστὸν φαινόμενον τῆς συμβολῆς τοῦ φωτός. Ὅλοι γνωρίζετε τὴν κλασσικὴν περὶ αἰθέρος ἐξήγησιν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἡ κορυφὴ ἑνὸς κύματος ἠμπορεῖ νὰ πῆσῃ ἐπὶ μιᾶς ἄλλης καὶ νὰ σχηματίσῃ ἕνα ἰσχυρὸν κύμα, ἢ ἡ κορυφὴ αὕτη ἠμπορεῖ νὰ πῆσῃ ἐπὶ τῆς βάσεως ἑνὸς ἄλλου κύματος καὶ εἶτι ἡ κορυφὴ νὰ ἐξουδετερωθῇ τὴν βάσιν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα κινήσεως κυμάτων, ἐνισχύεται, ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν καταστρέφεται.

Ἡ ὕπαρξις μέγα μυστήριον εἰς τὸν τρόπον τῆς μεταδόσεως τοῦ φωτός. Ἡ ἀκτινοβολία φαίνεται ἀποτελούμενη ἐκ μικρῶν στοιχείων ἐνέργειας, τὰ ὅποια ὀνομαζόν-

ται φωτόνια, και τὰ ὅποια ἐξαφανίζονται εἰς ἓνα μέρος και κατόπιν ἐμφανίζονται και πάλιν με ἀναλλοίωτα χαρακτηριστικά εἰς ἓνα ἄλλο μέρος. Τὸ σύστημα κυμάτων τοῦ ἐνὸς φωτονίου δὲν ἔμπορεῖ νὰ προστεθῆ εἰς τὸ σύστημα ἐνὸς ἄλλου φωτονίου, τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἐκφράζεται διὰ τῆς προτάσεως «ἓνα φωτόνιον ἔμπορεῖ νὰ συμβῶν μόνον ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του». Ἐμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι κάθε φωτόνιον εἶναι τελείως ἀπομονωμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα φωτόνια, και κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ σύστημα κυμάτων τοῦ ἐνὸς φωτονίου εἶναι τελείως ἀπομονωμένον ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ ἄλλου φωτονίου. Ἐνα φωτόνιον πρέπει νὰ εἶναι ἐξαιρετικῶς μικροσκοπικόν, ἐφ' ὅσον ἔμπορεῖ νὰ δράσῃ ἐπὶ ἐνὸς μεμονωμένου ἀτόμου και νὰ μεταφέρῃ ὀλόκληρον τὴν ἐνέργειάν του ἐπὶ τοῦ ἀπορροφῶντος ἀτόμου. Ἐν τούτοις τὸ σύστημα τῶν κυμάτων του πρέπει νὰ ἔχη μεγάλην ἔκτασιν, ἰδιαίτερος ὅταν ἔχη ταξειδεύσει ἀπὸ ἓνα ἄτομον εὐρισκόμενον εἰς ἓνα ἀπομακρυσμένον ἄστέρα, ὅποτε τὸ σύστημα τῶν κυμάτων του ἔμπορεῖ νὰ διέλθῃ δι' ὀλοκλήρου τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Εἰς τὸ πείραμά μας τὸ σύστημα τῶν κυμάτων ἐνὸς φωτονίου πρέπει τοῦλάχιστον νὰ καλύπτῃ και τὰ δύο ἀνοίγματα διὰ νὰ παραγάγῃ φαινόμενα συμβολῆς. Πῶς ἓνα πολὺ ἐκτεταμένον σύστημα κυμάτων, ἔμπορεῖ εἰς μίαν στιγμὴν νὰ ἐξαφανισθῆ ἀπὸ παντοῦ ἄλλου και νὰ ὑπάρχῃ μόνον εἰς ἓνα σημεῖον ὅπου συγκεντρώνεται ὅλη ἡ ἀποτελεσματικότης του, εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ κατανοήσῃ κανεὶς. Ἐμπορεῖτε τώρα νὰ ἐννοήσετε διατὶ ὁ Bragg εὐρέθῃ εἰς ἀπορίαν ὡς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ φωτός. Ἡ δυσκολία φαίνεται ὅτι ἔγκειται εἰς τὴν ἀδυναμίαν μας νὰ ἀπεικονίσωμεν τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ φωτός. Μαθηματικῶς δὲν ὑπάρχει μεγάλη δυσκολία εἰς τὸ νὰ προειδῶμεν τί θὰ συμβῆ εἰς μίαν εἰδικὴν περίπτωσιν, καιτοίαι ἀπρορρήσεις μας εἶναι στατιστικῆς μόνον φύσεως.

Ὁ δὴγὸς τῆς ὁμάδος ἦτο προφανῶς πολὺ εὐχαριστημένος μετὰ τὴν ἐκθεσὶν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ φίλος του σχετικῶς μετὰς περὶ κυμάτων και περὶ σωματίων θεωρίας τοῦ φωτός. Τὸν εὐχαρίστησε λέγων ὅτι νομίζει ὅτι αἱ δυσκολαὶ μας ὀφείλονται εἰς τὴν κλίσιν τὴν ὁποίαν ἔχομεν νὰ ἀπεικονίζωμεν τὰ φυσικὰ φαινόμενα κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος εἶναι οἰκείος πρὸς τὸν εἰδικὸν τύπον τοῦ νοῦ τὸν ὁποῖον ἔχομεν. Ἐκάλεσε κατόπιν τὴν ἀμήγυριν πρὸς συζήτησιν και ὁ Μπέρμαν μετὰ τὴν συνθησιαμένην του ἐτοιμότητα ἤρχισεν ἀμέσως.

«Εἶπατε ὅτι τὸ φῶς ἄλλοτε ἐνεργεῖ ὡς κύματα και ἄλλοτε ὡς σωματῖα, και νομίζω ὅτι ποτὲ δὲν ἐνεργεῖ συγχρόνως και

ὑπὸ τὰς δύο ιδιότητες. Δὲν ἔμπορεῖ ἀραγε ἓνα σωματίον νὰ ὀδηγηθῆ ἀπὸ ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα τοῦ ἴδιου τύπου ὅπως τὰ κύματα τοῦ ραδιοφώνου, και δὲν εἶναι δυνατόν λόγῳ ἀγνοίας νὰ μὴν ἔμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν εἰς ποίαν ἀπὸ τὰς δύο δέσμας φωτός κινεῖται τὸ φωτόνιον; Ἐάν συμβαίη οὕτως, ἴσως εἶναι δυνατόν ν' ἀφήσωμεν ἓν φωτόνιον νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὴν διόδον του ἐκ τῆς ὀπῆς, χωρὶς νὰ διαταράξωμεν τὴν συνοχὴν εἰς τὸ σύστημα τῶν κυμάτων».

«Εἰς τὸ σύνθετον φῶς, ἕκαστον φωτόνιον φέρει μόνον μίαν πολὺ μικρὰν ποσότητα ἐνέργειας», ἀπήντησεν ὁ Νέλσον «ἄν και τὸ ἀποτελεσμά της ἔμπορεῖ νὰ εὐρεθῆ και νὰ μετρηθῆ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ὀπεριῶδων ἀκτίνων, ἔάν βεβαίως ὑπάρχῃ τὸ κατάλληλον μεγεθυντικὸν μηχανῆμα. Αἱ γνώμαι διαφόρων θεωρητικῶν φυσικῶν φαίνεται νὰ συμφωνοῦν εἰς τὸ ὅτι, ἔάν ἓνα φωτόνιον ἐνεργήσῃ οὕτως ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ τὸ παρατηρήσωμεν, ἢ κατὰστασίς του μεταβάλλεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ συμβῶν εἰς ἄλλα μέρη τῆς κατευθυνούσης δέσμης φωτός. Νομίζω ἐν τούτοις ὅτι ἡ ἰδέα τῶν κατευθυνόμενων συστημάτων κυμάτων εἶναι ἄστοχος. Τὸ ζήτημα εἶναι ὅχι διὰ ποίας ὀπῆς ἓνα ὀρισμένον φωτόνιον κινεῖται, ἀλλὰ μάλλον ἔάν τοῦτο διέρχεται διὰ τῆς μῖας ὀπῆς ἢ καὶ διὰ τῶν δύο, και ὅλα δεικνύουν ὅτι διέρχεται και διὰ τῶν δύο. Πῶς ἓνα μικρὸν φωτόνιον ἔμπορεῖ νὰ διέλθῃ και διὰ τῶν δύο ὀπῶν εἰς τὸ πείραμά μας, ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἔμπορῶ νὰ ἐξηγήσω».

«Νομίζω ὅτι ὁ Νέλσον ἔχει δίκαιον ὅταν λέγῃ ὅτι πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἓνα φωτόνιον διέρχεται και διὰ τῶν δύο ὀπῶν συγχρόνως», εἶπε ὁ Οὐίλσον. «Ἐάν παρομοιάσωμεν τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα τοῦ αὐτοῦ τύπου ὅπως τὰ κύματα τοῦ ραδιοφώνου πρὸς κατευθυνόμενα εἰς τὰς κινήσεις τῶν φωτόνια, ἡ ἐνέργεια τῆς δέσμης ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἐν μέρει εἰς τὰ κύματα και ἐν μέρει εἰς τὰ φωτόνια. Ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι ἡ πλήρης ἐνέργεια περιέχεται εἰς τὰ φωτόνια και τίποτε δὲν μένει πρὸς μεταφορὰν διὰ τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων. Ὅταν ἓνα φωτόνιον ἀπορροφᾶται ὀλόκληρον, τὸ σύστημα κυμάτων ἐξαφανίζεται ἀμέσως, ὅσον μεγάλο και ἂν εἶναι. Ἀμφιβόλλω κατὰ πόσον ὑπάρχουν φωτόνια μηδὸςως κινούμενα. Οἱ φυσικοὶ τελευταίως προσεπάθησαν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ στοιχεῖα, μὴ ὑποκείμενα εἰς παρατήρησιν, και νομίζω ὅτι ἓνα κινούμενον φωτόνιον εἶναι ἀσφαλὸς κατὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔμπορεῖ νὰ παρατηρηθῆ. Διατὶ νὰ μὴ προσπαθῶμεν ν' ἀποκλείσωμεν τὰ κινούμενα φωτόνια και νὰ ἀφήσωμεν νὰ τὰ χρη-

σμποποιήσωμεν ὅταν πράγματι συμβῆ κάτι;»

Ὁ Μπέρμαν, ὁ μεταφυσικός, ἦτο ἀμέσως ἔτοιμος νὰ ἐπεξεργασθῆ τὴν ἰδέαν τοῦ παλαιοῦ του φίλου. «Ἰσως ἐνθυμήσῃ, εἶπε, ὅτι εἰς τὴν πρώτῃν μας συνάντησιν οἶσα εἶπα ὅτι ὁ κόσμος τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας παρατηρήσεως εὐρίσκεται εἰς τὸν νοῦν μας. Γνωρίζω ὅτι τοῦτο, διὰ τοὺς περισσότερους ἀπὸ οἶσα εἶναι παράλογος πρότασις, διότι, θὰ εἶπητε, δὲν βλέπομεν τί συμβαίνει εἰς τὸν ἔξω κόσμον καὶ δὲν βλέπουν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τὰ ἴδια πράγματα μὲ ἐκεῖνα πού βλέπομεν ἡμεῖς καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον; Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ δὲν εἶναι πειστικόν, διότι ὅλοι ἔχομεν κληρονομήσει τὸν αὐτὸν τύπον αἰσθητηρίων ὀργάνων καὶ ὀργάνων σκέψεως, καὶ ἡ κατανόησις τῆς φύσεως παρ' ἑνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν διέπεται ἀπὸ τὰς ἴδιαις γενικαῖς γραμμάς. Οὐδέποτε παρατηροῦμεν τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον ὅπως εἶναι, ἀπεναντίας παρατηροῦμεν ὀρισμένας μόνον ἀτελεῖς ἐκφάνσεις τοῦ κόσμου, καὶ ἡ φύσις τῶν ἐκφάνσεων αὐτῶν καθορίζεται ὑπὸ τῶν διανοητικῶν μας ὀργάνων. Εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἐνοήσωμεν ὀρισμένας ἐκφάνσεις τῆς φύσεως ὅπως τὸν χῶρον καὶ τὸν χρόνον, καὶ τελευταίως ἐμάθαμεν πῶς νὰ τὰς συνδέωμεν εἰς μίαν πλέον περιεκτικὴν ἔνοιαν.

»Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἔγινεν ἀπὸ τὸν Ἀϊνστάϊν καὶ τὸν Minkowski, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι ἐπέτελεσε μεγάλας προόδους. Πολλοὶ φυσικοὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ χρησιμοποιοῦσιν πολλὰς διαστάσεις, πολλαπλῆν αἰτιότητα καὶ λογικῆν πολλαπλῶς ἀξιολογούμενην. Αὐτὸ ὠδήγησεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ φυσικὴ ἀσχολεῖται ἀποκλειστικῶς μὲ σὺ μ β ο λ α καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὴν οὐσίαν τοῦ κόσμου. Ὁ μόνος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἠμποροῦμεν νὰ περιγράψωμεν τὰς πραγματικότητας τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου εἶναι ὁ διὰ γεωμετρικῶν ἢ μαθηματικῶν συμβόλων. Εἶναι ὡσάν τὴν συμβολικὴν παράστασιν μιᾶς μουσικῆς συμφωνίας διὰ τῆς τοποθετήσεως σημείων ἐπὶ ἐνὸς φύλλου χάρτου. Ἐνας ἐκ γενετῆς κωφὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ μελετήσῃ τὰ σημεία καὶ τὴν τάξιν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι τοποθετημένα, ἀλλὰ τὸ ὄργανόν του ἐλάττωμα θὰ τὸν ἠμπόδιζε νὰ ἐνοήσῃ τὴν οὐσίαν τῆς μουσικῆς συμφωνίας. Ἄν ἦτο μαθηματικὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴρῃ ἐνδιαφέροντας κανόνας εἰς τὴν διάταξιν τῶν σημείων, ἀλλὰ παρ' ὅλας τὰς γνώσεις του αὐτὰς θὰ ἐγνώριζε περὶ μουσικῆς ὀλιγώτερα καὶ ἀπὸ ἕνα μικρὸ παιδί.

»Διὰ νὰ ἐπαnéλθω εἰς τὰ φωτόνια, εἶναι, νομίζω, ὕψιστη σημασίας γεγονός, τὸ ὅτι αἱ ὠθήσεις τοῦ φωτός ἐκ τῶν διαφόρων ἀ-

τόμων, εἰς μίαν πηγὴν φωτός, δὲν τίθενται ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ παρατηρήσωμεν ζώνας συμβολῆς εἰς ὀρισμένας θέσεις, ὅπως ἐκεῖναι πού εἶδαμεν πρὸ ὄλλου. Ἡ ἔλλειψις αὐτῆ ἀμοιβαίας συμβολῆς διευτυπώθη ὑπὸ τοῦ φίλου μας Νέλσον, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι ἕνα φωτόνιον ἠμπορεῖ νὰ συμβάλῃ μόνον ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, πρῶγμα τὸ ὁποῖον παραδέχονται σήμερον ὅλοι οἱ φυσικοί. Ὅτι,τιδήποτε καὶ ἂν ἀντιπροσωπεύουν τὰ συστήματα κυμάτων εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, φαίνονται νὰ ἔχουν ἕν εἶδος ἀτομικότητος, ἢ ὁποία ξεπερνᾷ τὸν χρόνον.

»Ἀντιπροσωπεῖ μίαν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν νὰ δεῖξωμεν, διὰ φυσικῶν μεθόδων, ὅτι κάτι ὑπάρχει τὸ ὁποῖον κρατεῖ τὴν ἀκεραιότητα καὶ ἀτομικότητά του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κινήσεως, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ κίνησις αὐτῆ προέρχεται ἀπὸ ἕνα ἀπομακρυσμένον γαλαξίαν πρὸς ἕνα παρατηρητὴν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἂν ἀκόμη περιλαμβάνῃ μέγα μέρος τοῦ σύμπαντος. Ἐγὼ ἀκούσει ὅτι τὰ φωτόνια εἶναι ὀλίγον τριμμένα εἰς τὰ ἄκρα, ὅταν ἔχουν ταξειδεύσει ἐπὶ πολλὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν, καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι πού ἔπρεπε νὰ περιμένῃ κανεὶς.

«Αὐτὸ πού εἶπατε ἀναφέρεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν πρὸς τὸ ἐρυθρὸν μεταθέσιν (red-shift) τοῦ φωτός τῶν ἐξωγαλαξιακῶν νεφελωμάτων καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀκριβές», εἶπεν ὁ Νέλσον. «Ἄλλὰ διὰ τὰ ὑπόλοιπα πρέπει νὰ εἴπω ὅτι ἐὰν ἀκολουθῶμεν τοὺς μεταφυσικοὺς εἰς τὰς φαντασιώδεις τῶν πῆσεις εἰς ἀγνώστου κόσμου, συντάμω θὰ χαθῶμεν εἰς μίαν ὀμίχλην τὴν ὁποίαν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ ἔχομεν δημιουργήσει. Γνωρίζομεν πῶς δρᾷ τὸ φῶς, καὶ ἠμποροῦμεν νὰ καταγράψωμεν τοὺς νόμους τῆς ἐνεργείας του, καὶ αἱ νόμοι αὗτοι εἶναι ἀρκετοὶ δι' ὅλους τοὺς πρακτικοὺς σκοποὺς. Ἰσως εἶναι ἀληθές ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν ποτέ νὰ παρατηρήσωμεν τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον εἰς τὴν οὐσίαν του, ἀλλὰ ἠμποροῦμεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰς ἐνεργείας ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἔχουν δι' ἡμᾶς σπουδαιότητα, καὶ αὐταὶ εἶναι αἱ μόναι πού ἀφοροῦν τὴν ἐπιστήμην. Δὲν ἔχω τὸ παραμικρὸν ἐνδιαφέρον περὶ τοῦ τί εἶναι μία δέσμη φωτός εἰς τὴν οὐσίαν της, καὶ ἀμφιβάλω ἀκόμη ἂν μίαν τοιαύτην ἐρώτησις ἔχῃ καθόλου σημασίαν. Ἐκεῖνο πού με ἐνδιαφέρει τώρα εἶναι τί κάμνει μία δέσμη φωτός, καὶ οἱ φιλόσοφοι ἠμποροῦν ἂν θέλουν νὰ ὀμιλοῦν μὲχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος περὶ τοῦ τί εἶναι ἡ ἀκτινοβολία εἰς τὴν οὐσίαν της, χωρὶς νὰ συμβάλλουν εἰς τίποτε διὰ νὰ προδεύσωμεν εἰς τὰς γνώσεις μας περὶ φωτός. Ὅτι γνωρίζομεν περὶ φωτός, τὸ ἐμάθαμεν ἀπὸ τὴν πειρα-

ματική φυσική και όχι από την θεωρητική φιλοσοφία. "Ίσως ένα φυτόνον να ήμπορη να πηδήση από την μίαν θέσιν εις την άλλην χωρίς να κινήται επί ώρισμένης τροχιάς και να εύρισκεται εις πολλά σημεία ταυτοχρόνως, αλλά δεν νομίζω ότι ο Μπέρμαν ήμπορεί να τὸ πράξη. Ὅπως δὴποτε, θά μου ἄρσεν, ἀλήθεια, να τὸν ἔβλεπα να δοκιμάζῃ».

Ὁ Βόρις καὶ ὁ Οὐίλλαρντ ἔχαμογέλασαν με προθυμίαν ἀκούοντες τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν ἐναντίον τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας.

Ὁ Μπέρμαν ἂν καὶ ἦτο εὐερέθιστος, ἐχάρη ὑπερβολικὰ διὰ τὸν καυστικὸν αὐτὸν ὑπανιγμὸν. Ἐ"Υποθέτω» εἶπε «ὅτι ἂν ὁ φίλος μου Νέλσον ἐφορούσε ἕνα ζευγὸς ἐπιστημονικῶν γυαλιῶν, θά με ἔβλεπε να πηδῶ ἐδῶ κι' ἐκεῖ, καὶ να εἶμαι εις πολλά σημεία συγχρόνως. Ἄς μου ἐπιτραπῇ να ἐξηγήσω αὐτὸ πὸς θέλω να πῶ: Κατὰ πρῶτον ὑποστηρίζω ὅτι ἡ κίνησις εἶναι μία εἰκὼν νοερά. Εἰς τὸν νοῦν μας ἔχομεν ἕνα πλαίσιον, τὸ πλαίσιον τοῦ χώρου, εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετοῦμεν τὰς ἐντυπώσεις τῶν αἰσθησέων μας εἰς σχετικὰς ἀντιστοιχοῦς θέσεις. Δὲν ἐννοῶ πῶς εἶναι δυνατόν να γνωρίζῃ κανεὶς τὴ σημαίνει τοποθέτησις εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἀλλὰ γνωρίζομεν πολὺ καλὰ τὴ σημαίνει τοποθέτησις εἰς τὴν συνειδησίαν μας καὶ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ μας πρότυπα. Ἐάν ὁ Νέλσον εἶχε φαγεὶ σήμερον κάτι πὸς δὲν χωνεύεται εὐκολα, θά ἔβλεπε καὶ ἐμένα καὶ τὸ δωματίον να γυρίζῃ διαρκῶς δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ἐπάνω ἢ κάτω χωρίς να σταματᾷ, καὶ τὸ ἴδιο θά συνέβαινεν ἂν ἐδοκίμαζε να καπνίσῃ ἢ να πιῇ ναρκαωτικά. Ὅλοι ἔχομεν ἰδίη κινουμένης εἰκόνας εἰς τὸν ὕπνον μας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θά ἦτο ἀρκετὸν να μᾶς δείξῃ, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶχαμεν ἄλλην ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ κίνησις, ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνομεθα, εἶναι διανοητικὸν φαινόμενον.

»Ἡ περί κινήσεως ἀντίληψις μας εἶναι ἕνας συνδυασμὸς στοιχείων χώρου καὶ χρόνου, καὶ διὰ ν' ἀντιληφθῶμεν μίαν χρονικὴν συνέχειαν ἐν σχέσει πρὸς μίαν διαφορὰν μεταξὺ κινήσεως πρὸς τὰ ἔμπροσθαι καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω, χρειαζόμεθα ἕνα ὥρολόγιον ἐντὸς τοῦ συνειδητοῦ μας κόσμου. Εἰς τοὺς δρους τῆς φυσικῆς αὐτὸ τὸ ὥρολόγιον ἡμπορεῖ να εἶναι ἠλεκτρομαγνητικὰ παλμικὰ κινήσεις, με σχεδὸν σταθερὰν περιόδον, καὶ ἔχομεν λόγους να πιστεύωμεν ὅτι τὸ ὥρολόγιον αὐτὸ εἶναι τοποθετημένον εἰς τὴν ἰνιακὴν χώραν τοῦ ἐγκεφάλου. Αἱ παλμικαὶ αὐταὶ κινήσεις, ἐν τούτοις, γίνονται ἀντιληπτὰ ἀπὸ τὸ ὄργανόν μας ἐκείνο τὸ ὁποῖον συνδυάζει τὸν χρόνον καὶ τὸν χρόνον, καὶ πρέπει να θεωροῦνται ὡς μία φυσιολογικὴ ἐκδήλωσις ἐ-

νὸς πλέον βασικοῦ χαρακτηριστικοῦ τῆς διανοίας μας. Ὅταν, ἐπομένως, ὁ Νέλσον ὀμιλῇ διὰ τὰ πηδήματά μου ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος εἰς τὸ ἄλλο, ὀμιλεῖ περὶ εἰκόνων αἰ ὁποῖαι κινουῦνται μέσα εἰς τὸν νοῦν του, καὶ όχι περὶ ἐμοῦ ἢ περὶ τῶν πραγματικῶν μου κινήσεων.

»Διὰ να γυρίσω πίσω εἰς τὴν γλώσσαν τῆς φυσικῆς, θέλω να ἐπιστήσω τὴν προσοχήν σας ἐπὶ τοῦ ὅτι ἂν κανεὶς θέλῃ να ἰδῇ τὸ σῶμα μου, τοῦτο πρέπει να εἶναι φωτισμένον κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, καὶ τὸ φῶς πρέπει να κτυπᾷ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παρατηρητοῦ καὶ πρέπει να εἶναι ἀρκετὰ ζωηρόν, ὥστε να διεγείρῃ τὰ νευρικά κύτταρα τοῦ ἀμφιβλητσοειδοῦς τοῦλάχιστον τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Παραμερίζοντες πρὸς τὸ παρὸν τὸ δύσκολον πρόβλημα τοῦ πῶς τὸ φῶς ταξιδεύει ἀπὸ ἐμὲ πρὸς τὸν ἀμφιβλητσοειδῆ τοῦ παρατηρητοῦ, θά συμφωνήσωμεν ὅλοι ὅτι τὸ φῶς ἐνεργεῖ ὡς να ἀποτελῆται ἐκ μικροσκοπικῶν σωματίων, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαιώθη ὑπὸ τοῦ φωτοηλεκτρικοῦ φαινομένου καὶ τοῦ φαινομένου Compton. Ὁ Selig Hecht τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Columbia ἀπέδειξε τελευταίως ὅτι τὰ μέτρα μας ἔχουν ἀναπτυχθῆ εἰς τοιοῦτον σημείον εὐαισθησίας ὥστε ἕνα ἀπλοῦν φωτόνιον ἡμπορεῖ να προκαλέσῃ ἀντιληπτὴν αἰσθησίαν ὅταν προσβάλῃ ἐν ἐκ τῶν ραβδίων τοῦ ἀμφιβλητσοειδοῦς. Τοιοῦτοι ἀσθενεῖς ἐρεθισμοὶ συμβαίνουν πολλάκις κατὰ τύχην, καὶ εἶναι ἀνάγκη να γινῇ ὁ ἐρεθισμὸς πολλῶν τοιούτων νευρικῶν κυττάρων διὰ να πεισθῶμεν ὅτι ὁ ἐρεθισμὸς ἔγινε πράγματι ἀπὸ τὸ φῶς.

Ἐάν τὸ ἀσθημα τῆς δράσεως δὲν ἐπηρεάζετο ἀπὸ τυχαίων ἐρεθισμῶν, καὶ ἐάν εἶχε πολὺ μεγαλύτεραν διαχωριστικὴν (ἀναλυτικὴν) δύναμιν εἰς τὸν χρόνον καθὼς καὶ εἰς τὸν χρόνον, ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποῖαν πραγματικῶς ἔχει, θά ἔβλεπαμεν κάθε κινούμενον σῶμα ὡς μίαν ὀμάδα σπινθηροβολιῶν ἢ στίλβων ὁμοίων με ἐκεῖνας πὸς βλέπομεν εἰς ἕνα σπινθηροσκόπιον ἢ με ἐκεῖνας πὸς καθένας μας ἡμπορεῖ να ἰδῇ ὅταν κυττάξῃ διὰ μεγεθυντικὸν φακοῦ τοὺς φωσφορίζοντας ἀριθμοὺς ἐνὸς ὥρολογίου κατὰ τὴν νύκτα. Ἐάν ἡ δράσις τοῦ Νέλσονος ἦτο τελεία καὶ όχι συγκεχυμένη, θά με ἔβλεπεν ὡς μίαν ὀμάδα σπινθηροβολιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κάθε μία θά ἐνεφανίζετο διὰ μίαν στιγμὴν καὶ θά ἐξηφανίζετο κατὰ τρόπον ἀκανόνιστον. Ἡ ὀμάς αὐτὴ τῶν σπινθηροβολιῶν ἴσως να ἐκινεῖτο, ἀλλὰ ὁ Νέλσον δὲν θά ἡμποροῦσε να προσδιορίσῃ με ἀκρίθειαν τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον θά εὐρίσκαμιον κάθε στιγμὴν, διότι θά ἦμουν διεσκορπισμένοι σὰν ἕνα σύννεφο σκόνης εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ὅταν ὁ Νέλ-

ων όμωή περί τών κινήσεων μου, έννοεί τās κινήσεις του σώματός μου, και ό,τι γνωρίζει περί του σώματός μου τό γνωρίζει διά τής χρησιμοποίησης τών αισθητηρίων του όργάνων, βοηθουμένων ίσως από έπιστημονικά όργανα. Μία παρατηρήσις άπηλλαγμένη σφαλμάτων θά του έλεγε, έν τούτοις, ότι δέν είμαι παρά ένα σύννεφο φωτεινών σημείων πού εμφανίζονται και εξαφανίζονται. Τά σημεία αυτά δέν κινούνται, αλλά πηδούν από τήν μίαν θέσιν εις τήν άλλην χωρίς να διασχίσουν τόν ένδιάμεσον χώρον, ακριβώς όπως αι εικόνες του κινηματογράφου όταν ή ταινία γυρίζη πολύ άργά. Τώρα έννοείτε, πιστεύω, τί ήθελα να πώ, όταν έλεγα ότι άν φορέση τά έπιστημονικά του γυαλιά θά με βλέπη πράγματι να πηδω και να είμαι εις πολλά σημεία κατά τόν αυτόν χρόνον.

«Ίσως να έχετε δίκαιον όταν λέγετε ότι εάν έβαζα τά έπιστημονικά μου γυαλιά θά έβλεπα τό σώμα σας υπό μορφήν ομάδος άκανονίστων σπινθηροβολιών» άπήνησεν ό Νέλσον. «Αλλά αυτό θά ήταν ή άντιλήψις μου περί του σώματός σας. Αλλά τό σώμα σας, τά κύτταρά του, και τά άτομά του δέν εμφανίζονται και εξαφανίζονται με τās σπινθηροβολίας. Πιστεύω ότι δέν ήμπορείτε να υποστηρίξετε, ότι εάν τό σώμα σας εύρίσκετο εις πλήρεις σκότος, εάν κανένας δέν ήμπορούσε να τό ίδη, θά έπαυε να ύφίσταται. Διά τουτό λέγω ότι αι άπότομοι κινήσεις περί τών όποιων μάς άμυλήσατε είναι άποτέλεσμα άπάτης τών αισθήσεων. Πολλές φορές οās ήκουσα να λέγετε ότι τό σύμπαν εύρίσκεται εις τόν νουν σας, αλλά δέν ήμπορείτε να με πείσετε ότι άν ή ζωή έξέλιπε από τό σύμπαν ή άν ή όργανική ζωή ούδέποτε ήρχετο εις έπαφήν με τόν συνειδητόν μας κόσμο, ή γη, ό ήλιος, τά άστρα και τά άτομα πού τά άποτελούν θά εξαφανίζοντο. Μου φαίνεται ότι θά εξακολουθούσαν να κάμνουν εκείνο πού κάμνουν και τώρα.

»Δέν άμφισβάλλω, ότι θά εξακολουθούσαν να κάμνουν εκείνο πού κάμνουν και τώρα, αλλά ποίος ήμπορεί να μάς ειπή τί πράγματικώς κάμνουν;» άπήνησεν ό Μπέρμαν. «Όταν όμιλήτε διά τά άτομα έχετε ύπ' όψει σας μίαν σύνθεσιν αισθημάτων και ένα τύπον κατεσκευασμένου εκ τών τοιούτων αισθημάτων, βοηθουμένων υπό όργάνων όπως τά μικροσκόπια, τά γαλθανόμετρα, σταγόνες ύδατος εις θάλαμον Wilson κλπ. Ό τύπος του άτόμου του 1946 ήμπορεί να διαφέρη πολύ από τόν τύπον του 2000, άν και δέν άμφισβάλλω ότι θά είναι ό ίδιος γενικός τύπος, διότι ό άνθρωπος τρόπος του σκέπτεσθαι δέν αλλάζει γρήγορα εις τās βασικάς του άπόψεις. Αλλ' άς φαντασώμεν ένα άνθρωπον ό ό-

ποίος κατοικεί εις ένα άλλον πλανήτην και έχει κληρονομήσει ένα τελείως διαφορετικόν τύπον διανοητικότητας. Θα ήμπορούσε να φαντασθή ότι κάθε άτομον έχει ίδιαν έκτασιν με όλόκληρον τό σύμπαν, έφ' όσον δέν υπάρχει όριον εις τό έλκτικόν του πεδίου. Ίσως ό άνθρωπος αυτός δέν θά ήτο δυνατόν και να σκέπτεται με όρους όπως ή τοποθέτησις, ή έκτασις, ό χωρισμός και ή διάρκεια, κατά τόν τρόπον δηλ. κατά τόν όποιον σκεπτόμεθα ήμείς, και άν ήτο δυνατόν αυτός ό άνθρωπος και ό Νέλσον να ανταλλάξουν τās άπόψεις των περί τών ιδιοτήτων, τής θέσεως, τών διαστάσεων και τών κινήσεων τών άτόμων, κανένας εκ τών δύο δέν θά ήμπορούσε να έννοηση τούς λόγους ή τās χειρονομίας του άλλου.

»Όπωσδήποτε ήμπορούμεν να παραμερίσωμεν τά όρια τής σκέψέως μας περιγράφοντες τόν έξωτερικόν κόσμο ως μίαν ομάδα δυνατοτήτων αι όποιαί όρίζουν τήν θέσιν και τόν χρόνον όπου παρατηρήσιμα γεγονότα ειδικής ποιότητας και έντάσεως μέλλουν πιθανώς να συμβούν. Αυτό είναι ακριβώς εκείνο τό όποιον κάμνομεν όταν περιγράφωμεν τόν σχηματισμόν ενός υποδείγματος τής συμβολής του φωτός. Οι άτομικοί τύποι είναι πολύ χρήσιμοι, αλλά ό κύριος, και ίσως ό άποκλειστικός, σκοπός των είναι να διευκολύνουν τās προγνώσεις μας τών δυναμένων να παρατηρηθούν γεγονότων. Έν σχέσει προς τό ζήτημα εάν συνεχής κίνηση λαμβάνη χώραν εις τόν έξωτερικόν κόσμον ή όχι, θά έλεγα ότι δ-λαι αι μετρήσεις μας αναφέρονται εις ξεχωριστά γεγονότα, τά όποια χωρίζονται υπό καθωρισμένων διαστημάτων χώρου και χρόνου. Κανείς δέν παρητήρησε ποτέ σωμάτιον κινούμενον επί συνεχούς τροχιάς, και δέν βλέπω τί δικαίωμα έχομεν να υποθέσωμεν ότι εις τόν έξωτερικόν κόσμον συμβαίνει κάτι παρόμοιον. Νομίζω ότι ή ιδέα πού έχομεν περί συνεχούς κινήσεως είναι λαθασμένη, και ότι έσχηματίσθη διότι τά αισθητήριά μας όργανα είναι πολύ χονδροειδή διά να ήμερρέσουν να μάς δώσουν τήν όρθην περί κινήσεως ιδέαν. Διά τής χρησιμοποίησης έξακριβώς εύαισθητών έπιστημονικόν όργάνων έμάθαμεν περί τής άτελείας αυτής, και νομίζω ότι ήλθε ό καιρός να αλλάξωμεν ριζικώς τās περί κινήσεως ιδέας μας. Ίσως αι ιδέαι αύται να είναι ικανοποιητικά διά τά ζώα, ίσως να ήσαν ικανοποιητικά και διά τούς προγόνους μας, αλλά ήμείς προωδεύσαμεν και έμάθαμεν πολλά νέα πράγματα και θά προσαρμόσωμεν τās παραστάσεις μας προς τās νέας γνώσεις.

(Συνεχίζεται)

GUSTAV STRÖMBERG

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΟΥ

Στὸ κοινὸ τῶν «*Ακτίων*» ὁ *Ἐρνέστος Ψυχάρης*, γιὸς τοῦ δικοῦ μας *Γιάννη Ψυχάρη*, εἶναι γνωστὸς ἀπὸ προηγούμενα ἄρθρα (II. *Δαυμ.* Στὰ βαθεῖα τόμος 1938 σελ. 171-172, Γ. Βερίτη *Ἐρνέστος Ψυχάρης* τόμος 1940 σελ. 208-271, R. Millieux *Ἐρνέστος Ψυχάρης* τόμος 1943 σελ. 182-187) πού ἀνυψοῦν τὴν προσωπικότητα τοῦ γνωστοῦ Γαλλοῦ διανοουμένου. Σήμερα παραθέτουμε ἓνα αὐτοτελὲς ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ γνωστότατο σ' ὄλο τὸν κόσμο βιβλίο του «*Τὸ ταξίδι τοῦ Ἐκατοντάρχου*», πού τὸ μετέφρασε τόσο ζωντανὰ ὁ ἀειμνήστος Γ. Βερίτης. Τὸ «*ταξίδι τοῦ Ἐκατοντάρχου*» ἀφηγείται τὴν ἱστορία τῆς ἐπιστροφῆς ἐνὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ γαλλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος στὴν Ἀφρική, ἀνάλογη μ' ἐκείνη τὴν ἐπιστροφή τοῦ Ἐκατοντάρχου τῶν *Πράξιων*.

Τὸ βιβλίο αὐτό, *δλόκληρο*, μαζί με ὠρισμένες ὀπὸ τις «*ἐπιστολὲς τοῦ Ἐκατοντάρχου*»—πού καὶ αὐτὲς βρέθηκαν μεταφρασμένες στὰ κατάλοιπα τοῦ ἀειμνήστου Γ. Βερίτη—πρόκειται νὰ κυκλοφορήσῃ προσεχῶς ἀπὸ τὶς Ἐκδόσεις «*ἡ Λαμασκὲς*».

Ἡ ἄμμος εἶναι τὸ πρωταρχικὸ στοιχεῖο καὶ ἡ ἴδια ἐκείνη ὕλη πού, στὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου, χωρίστηκε ἀπὸ τὰ νερά. Δυσκολεύεται κανεὶς νὰ πιστέψῃ πὼς προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεση τῶν βράχων. Ἀντιθέτως, τὰ στρώματα πού σχηματίζει μετὰ βίας ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴ ρευστὴ οὐσία τοῦ νεφελώματος. Εἶναι ἡ κίνησις πού ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴν ἀδράνεια, ἡ καθαρὴ ἀρχικὴ κίνηση καὶ ἡ ἀστάμητη οὐσία ὅπου δὲν μπόρεσε νὰ ριζώσῃ ἡ ζωὴ. Πόσες φορές ὁ Μαξέντιος, μπροστὰ στὴν ἀγέλαστη ἔκτασι, δὲ βρέθηκε νοερά μπροστὰ στὰ μεγάλα ἐκείνα τοπεῖα τῆς Γένεσις, τότε πού κι' ὁ χρόνος ὁ ἴδιος μόλις εἶχε δημιουργηθῆ μετὰ τὴν πρώτη ἡμέρα καὶ μετὰ τὴν νύχτα τὴν πρώτη! Πόσες φορές δὲν εἶδε τὸν ἑαυτὸ του νὰ μεταφέρεται σ' ἐκείνες τὶς ὥρες πού ἦταν οἱ πρώτες ὅπου δημιουργήθηκε αὐτὸ τὸ καινούργιο πρᾶγμα, τὸ παρὸν ἐνωμένο μετὰ τὸ παρελθόν! Πόσες φορές δὲν τὸν ἔπιασε ἕλιγγος μπροστὰ στὸν πυρακτωμένο αὐτὸν πυρήνα τοῦ πλανῆτη πού ὠπτόσο ἐπικρατοῦσε ἀπάνω του, ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἀνθρώπινης σκέψης!

Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Ἄν προσπαθήσουμε νὰ φαντασθοῦμε τὸ τρίτο Πρόσωπο νὰ πλανᾶται ἀπάνω ἀπ' τὰ νερά πού τὰ ζωντάνευαν εἰρηνικὲς δίνες μεγάλες, ἐνῶ οἱ ἀμέτρητες στρατιᾶς

τῶν Ἀγγέλων ἐμφανίζονται στὸν Οὐρανό, θὰ βρεθοῦμε στὴν ὑψηλότερη κορυφὴ πού μπορεῖ νὰ φθάσῃ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὄνειροπόλησι, καθὼς ὁ ταξιδιώτης πού εἶναι σκυμμένος ἀπάνω στὸ καθαρὸ διάστημα καὶ στὴν ἀκατάληπτη μορφὴ τῆς Ἐρήμου... Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πλανᾶται ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἄμμο.

Τὶς περισσότερες ὁμῶς φορές καί, πιὸ συχνά, στὶς πρώτες πρωινῆς ὥρες, δταν ἔξῃ μπροστὰ του μὴν ἀτέλειωτη μέρα πορείας, ὁ Μαξέντιος περιορίζεται στὰ ἀνθρώπινα καὶ προσηλώνει τὸ βλέμμα του ἀπάνω στὸ ζωντανὸ κύκλο πού διαγράφεται μέσα στὸν κύκλο τοῦ ὀρίζοντα καὶ στὸν κύκλο πού περιλαμβάνει τὸν ὀρίζοντα. Γνωρίζει αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες κι' αὐτοὶ τὸν γνωρίζουν. Τοὺς συνδέει ζωὴ καθὼς πηγαίνει ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο. Εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τους κι' αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνδρες του. Κι' ὅλοι αὐτοὶ σχηματίζουν ἓνα ὀλόκληρο σύστημα, ἓνα σύστημα ἠθικῆς περιστροφῆς πού κυλᾷ μέσα στὸ ἄπειρο τὸ δίχως ὄχθες καὶ χτυπιέται ἀπ' ὅλες τὶς μεριὰς ἀπὸ τὴ λαίλαπα τῆς ἄμμου. Εἶναι ὅμοιος μετὰ τὸν Ἐκατόνταρχο πού εἶχε πίσω του τὴν Ἐκατονταρχία του, καὶ ἔλεγε στὸν ἓνα: Π ο ρ ε ὕ θ η τ ι, κι' αὐτὸς πῆγαινε, καὶ στὸν ἄλλο: Ἐ ρ χ ο υ, κι' ἐκείνος ἐρχόταν. Νὰ κι' αὐτὸς ὅμοιος μετὰ τοὺς ταπεινοὺς ἐκείνους

ἀξιοματικούς τῶν ρωμαϊκῶν κοόρτεων, πού παρουσιάζονται ἀριά παῖ τοῦ στό Εὐ-αγγέλιο, γιά νά γίνεται φανερό ἡ προτίμη-ση τοῦ Θεοῦ. Κι' ἦταν ἕνας ἀπ' αὐτούς πού τόν θαύμασε ὁ Κύριος Ἰησοῦς τήν ἡμέρα τῆς εἰσόδου του στήν Καπερναοῦμ, γιατί μέσα σ' ὄλο τόν Ἰσραήλ δέν εἶχε βροῖ τέτοια πίστη. Ὡ μακρονή ἀναγνώριση! Γλυ-κός καί συγκινητικός χαιρετισμός! Ἕνας στρατιώτης ἀνακηρύχθηκε πρῶτος μέσα στήν τάξη τῆ χριστιανική, κι' ἕνας ἄλλος βρίσκεται στά πόδια τοῦ Σταυροῦ καί ἀπο-καλύπτεται μπροστά στή Μορφή τήν ἀτι-μασμένη, καί λέει: Ἀ λ η θ ῶ ς Θε ο ῦ Τί ὁ ς ἦ ν ο ὔ τ ο ς! Κι' ἕνας ἄλλος πάλι ὀνομάζεται Κορνήλιος καί ἦταν ἑκα-τόνταρχος μιᾶς κοόρτεως πού τήν ἔλεγαν Ἰταλική, κι' αὐτός ἦταν ὁ πρῶτος ἀνάμεσα στοὺς ἐθνικούς πού δέχθηκε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ λό-γο! Καί νά τώρα ὁ Μαξέντιος, πού εἶ-ναι κι' αὐτὸς στρατιώτης ἀνάμεσα σὲ πολ-λούς, ἕνας στρατιώτης ὁμοίος μ' ἐκείνους τοὺς στρατιῶτες,—γιατί εἶναι ὅμοιοι ὄλων τῶν καιρῶν οἱ στρατιῶτες κι' ὄλοι τους τοῦ Κυρίου τῆ φιλία ξανακέρδιζαν—ἕνας στρα-τιώτης τίμιος, πού μόνο ν' ἀκούση καί νά ὑπακούσῃ γυροῦει, καί περιμένει μέσα στήν ἀληθινὴ ὑποταγὴ τὴν προσταγὴ τοῦ Στρα-τηγοῦ του.

«Ὡ Θεέ μου», ἔλεγε αὐτὸς πού ἦλθε τε-λευταῖος, ὅπως καί ὁ ἑκατόνταρχος τῆς Καπερναοῦμ, ὁ πρωτότοκος ἀδελφός του, «εἰπέ μου ἕνα λόγον καί ἰαθῆσεται ἡ ψυχὴ μου! Τῆ λέξη ὅμως αὐτῆ, τῆς ἀλήθειας αὐτὸ τὸ σημάδι καί αὐτὴ τὴν αὐθεντικὴ ἀπάντησιν τὰ ἀπαιτοῦσε, καί, ὅπως ὁ πο-λεμικὸς ἀρχηγὸς συγκεντρώνει τὰ ὄπλα γιά τὴν ἐκστρατεία πρὶν ξεκινήσῃ, ἔτσι κι' αὐτὸς δέν ἤθελε νά ἐπιχειρήσῃ τίποτα πρὶν νά εἶναι ἔτοιμα τῆς ἀλήθειας τὰ ὄπλα. «Τὸ ξέρω, ἔλεγε πάλι, ἔχει ἀνθρώπους πού λένε πὼς ἀγαποῦν τὴν ἀλήθεια. Ἄν ὅμως μιὰ ἀλήθεια ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεό, τὴν ἀ-πορρίπτουν καί σκεπάζουν τὰ πρόσωπά τους, ὅπως οἱ ὑποκριτὲς καί οἱ φαρισαῖοι. Θέλουν ὄλα νὰ τὰ ζυγίσουν καί ὄλα νὰ τὰ ἐλέγξουν, ἐκτός ἀπὸ ὅσα ξεπερνοῦν τὸ φαι-νόμενο καί τὶς συνηθισμένες ἀνθρώπινες

ὀμιλίες. Δέχονται τὴν ἀλήθεια, ὑπὸ τὸν ὄ-ρο νά μπαῖν στὰ πλαίσια πού τῆς ἐτοι-μασαν. Αὐτοὶ στὴ Λούρδη θὰ ἔβλεπαν ἐτοι-μοθάνατους νά σηκώνωνται, κουτσούς νά βαδίζουν σωστά, καί θὰ ἔλεγαν πάλι «Ὁ-χι», μέσα στὴ σατανικὴ τους τὴν κακία. Καί θάβαζαν τὸ χέρι στὴν πληγὴ τὴν ἀνοιγμέ-νη στό πλευρὸ τοῦ Σωτῆρα, καθὼς ὁ Θω-μᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος, καί «δὲν πι-στεύω» θὰ ἔλεγαν πάλι. Ὡ! ὄχι, δὲν εἶ-μαι σὰν κι' αὐτούς τοὺς ἀληθινὰ καταρα-μένους ἀνθρώπους. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ καρδιά μου εἶναι κλειστὴ σὲ Σένα, Θεέ μου, εἶναι πεισματάρικα καί βραδυκίνητη, ἀργεῖ νά Σέ δεχθῆ. Δεῖξε μου μονάχα τὶς πλη-γές Σου στὰ Χέρια Σου, στὰ Πόδια, καί ὅπως ὁ Ἀπόστολος Σου θὰ πῶ κι' ἐγώ: Ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου! Δέ θ' ἀνισταθῶ στὴν ἀλήθεια, ἀκόμα κι' ἂν ἔρχεται ἀπὸ Σένα, κι' ἂν Ἐσὺ πῆς: «Ἔτσι εἶναι», ἐγὼ δὲ θὰ πῶ: «Ἔτσι δὲν εἶναι, ἂν εἶναι ἔτσι».

Αὐτὰ σκεφτόταν διαρκῶς ὁ Μαξέντιος τῆ δευτέρῃ ἀπάνω-κάτω χροιά τῶν ταξι-διῶν του στὴ Σαχάρα, κι' ἔνοιωθε νά μεγα-λῶνῃ μέσα του ἡ ἐσωτερικὴ του ἰκανότη-τῃ του. Καθὼς βρισκόταν στὸ βραχόσπαρτο κάμπο τοῦ Τιζιρίτ, ἔπεσε βροχὴ, κι' ἐκεῖ-νο τὸ βράδυ τὸν ὑποδέχθηκε ἕνας θαυμά-σιος οὐρανὸς καθὼς ἔβγαине ἀπὸ τὴ σκη-νὴ του. Ἦταν ζωγραφισμένος μὲ χρώμα-τα ἀσυνήθιστα, κι' ἡ διάφανη ἀπόχρωσὴ του ἦταν φτιαγμένη ἀπὸ κείνο τὸ πολὺ ὠ-χροπράσινο χρώμα ποῦχουν τὰ βαθεῖα νε-ρά. Θύμιζε καί κάτι λεπτὰ ῥόδα πού ὁ Μα-ξέντιος εἶχε δῆ στὴν Κίνα, ἡ κάποιους βυ-θοὺς θαλασσινούς στοὺς κόλπους τῆς Βρετ-τάνης. Πρὸς τὸ ζενίθ, τὸ τοπεῖο ἔπαιρνε, ἀνεπαίσθητα, ἕνα χρώμα τριανταφυλλί, καθὼς ἀπλώνονταν κατὰ τὴ μεριὰ τοῦ ὀρί-ζοντα ἀνάλαφρα σύννεφα σὲ μᾶκρος πολὺ, κοντὰ στὸν παγωμένο αἰθέρα. Ὁ ἥλιος μό-λις εἶχε χαθῆ, κι' ἀκτίνες ἀποκλίνουσες ξε-κινούσαν, ἴδιες τεράστιες πτυχές, ἀπ' τὸ σημεῖο ὅπου εἶχε πέσει. Μὰ οἱ ἀκτίνες αὐ-τὲς δὲν ἦταν καμωμένες ἀπὸ φῶς. Δὲν ἦ-ταν ἄλλο παρὰ γραμμὲς λοξές, μὲ χρώμα

πράσινο τριανταφυλλί, λίγο ὠχρότερο ἀπὸ τὸν ἄλλο οὐρανό. Τὴ στιγμή ἐκείνη ὁ κάμπος φάνηκε στὸν ταξιδιώτη ἀπίστευτα ἀπέραντος. Ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Ταχαμέντ, πού πρὸς αὐτὴν βιάδιζε τρεῖς μέρες τώρα, εἶχε πολὺ ὠχρὸ γκριζο χρώμα, κ' ὁμως διαγραφόταν ζωηρὰ πάνω στὸ ἀπειρο βάθος τῆς δύσης. Μέσα στὸν κάμπο τίποτα, ἔξω ἀπ' αὐτὴ τὴν ὄροσειρά, δὲν τραβοῦσε τὸ βλέμμα, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰν ἀδύνατη ἀσμημένα γραμμὴ πού ἦταν μιὰ ἀπὸ κείνες τὶς ἐφήμερες λίμνες τῆς ἐποχῆς τῶν βροχῶν, πού, μέσα σὲ λίγες μέρες, χάνονται ἐντελῶς, μερικὲς φορές, καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια.

Κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸν οὐρανὸ ἀσφαλῶς μποροῦν νὰ γίνουν μεγάλα πράματα. Ἡ σιωπὴ του καὶ τὸ βάθος του πέζουν τὸν Μαξέντιο, καὶ τὸν ὠθοῦν ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, στὴν περιοχὴ ἐκείνη πού γι' αὐτὴν δὲν ὑπάρχει πιὰ σωματικὴ μαρτυρία καὶ πού ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὸν στενὸ κύκλο τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Νοιώθω, ἔλεγε, πῶς, πέρα ἀπὸ τὰ φῶτα τοῦ ὀρίζοντα τὰ τελευταῖα, ὑπάρχουν οἱ ψυχῆς τῶν Ἀποστόλων, τῶν Παρθένων καὶ τῶν Μαρτύρων, μαζὺ μὲ τὸν ἀναρίθμητο στρατὸ τῶν ὁμολογητῶν. Ὅλα μὲ βιάζουν, μὲ ὑψώνουν διὰ τῆς βίας πρὸς τὸν ψηλότερο οὐρανό, καὶ θέλω, θέλω μ' ὅλη μου τὴ καρδιὰ τὴν ἀγνότητά τους, θέλω τὴν ταπεινώσή τους καὶ τὸ ἔλεος, θέλω τὴν ἀγνότητα πού τοὺς περιζῶνει καὶ τὴν εὐσέβεια πού εἶναι στέμμα τους, θέλω τὴ δύναμη καὶ τὴ χάρη τους. Δὲ θὰ σταθῶ, θὰ προχωρήσω πρὸς τὴν ἀνώτερη ἀνθρωπότητα, πρὸς αὐτὸν τὸ μεγάλο λαὸ πού βρίσκεται ἐκεῖ κάτω, πίσω ἀπὸ τὸν τελευταῖο ὄροφο τοῦ ὀρίζοντα, συνεπαρμένος ἀπὸ τῆς θείας πνοῆς τὴν ἀπέραντη ἀύλακα.

Ἔτσι, τὴν καρδιὰ του τὴν τραβοῦσε ἡ τελειότητα καὶ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο πού εἶχαν γιὰ ἀντικείμενο ὄλες οἱ ἀναζητήσεις του καὶ πού εἶναι ἡ σύνδεση τοῦ ἀληθινοῦ μὲ τὸ ὠραῖο. Τὸ ὠραῖο τὸ ἀτένιζε κιόλας, καὶ μέσ' ἀπ' αὐτὸ πλησίαζε πρὸς τὴ γνώση τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι Χριστιανός, μ' ἕναν κάποιον τρόπο, ὁ ἄνθρωπος πού ποθεῖ ἕνα ἀνάδρασμα τῆς ψυχῆς του μέσα του, πού διψᾷ τὴν ὑπερφυσικὴ ἀρετὴ, πού ἐπιθυμεῖ

νὰ ζῆ μὲ τοὺς ἀγγέλους κ' ὄχι πιὰ μὲ τὰ ζῶα, πού θέλει ν' ἀνυψωθῆ, νὰ ἐξαυλῶνεται ἀδιάκοπα, καὶ πού ἡ καρδιὰ του εἶναι τόσο πλατειά, ὥστε νὰ ξεπερνᾷ τοῦ κόσμου τὰ ὄρια; Δὲν εἶναι μ' ἕναν κάποιον τρόπο ἄξιος τῆς τροφῆς τῆς χριστιανικῆς αὐτὸς πού ἔχει τὴν ἀγωνία τὰ γίνη καλύτερος, αὐτὸς πού τόσο λαχταρᾷ νὰ ἐνταχθῆ μέσα στὸ ἀπόλυτο, αὐτὸς πού ἔχει τὴ λεπτότητα νὰ λή: «Καλὴ εἶναι ἡ ἠθικὴ τῶν ἀνθρώπων, μὰ τοῦ Θεοῦ ἡ ἠθικὴ εἶναι καλύτερη;...». Καὶ δὲν ἀνίκει κιόλας στὸν οὐρανὸ ἐκεῖνος πού τὸν ποθεῖ κ' ἔχει γιὰ τὸν οὐρανὸ μιὰ μυστηριώδη προτίμηση;

«Μὰ εἶναι λίγο», φωνάζει ὁ Μαξέντιος. «Εἶμαι ἐδῶ ὅπου οἱ ἄθλιες συζητήσεις εἶναι νεκρές, καὶ στὸ σημεῖο τοῦ χώρου ὅπου δὲ φτάνουν πιὰ ἀπὸ τὸ ναὸ οἱ διαπεραστικὲς φωνῆς τῶν δασκάλων τοῦ νόμου. Εἶμαι ἐδῶ, τεντώνοντας τὸ λαμὸ μου πρὸς τὸ ἀσύγκριτο βράδυ, τὴ στιγμή πού οἱ ἄνθρωποι τῆς ψευτιάς, σκιμμένοι ἀπάνω στὰ κείμενα καὶ στὶς ἐρμηνεῖες, νοιώθουν τὴ χαρὰ πού βάζει μέσα τους ἡ πονηρία τοῦ Σατανᾶ. Τίποτα δὲν φτάνει πιὰ ἴσαμε μένα ἀπὸ τὴν κακὴ διένεξη, οὔτε κ' ἐκεῖνου τοῦ γέλοιου τὸ ξέσπασμα πού ἀπὸ τὴ γωνία τῆς πόρτας διασκεδάζει γιὰ τὸ καλὸ παιχνίδι πού σκάρωνε, οὔτε ἡ κραυγὴ τοῦ αἰτιμὸν δικαστῆ πού σκότωσε τὸν Θεὸ μὲ τὸ γράμμα. Ὅλα αὐτὰ εἶναι νεκρά, ὅπως ἡ φωνὴ τοῦ πουλιοῦ στὸ ἀκρογιάλι δὲν ξεπερνᾷ τὰ ὄρια τῆς βαθεῖας νύχτας. Ὁλος αὐτὸς ὁ θόρυβος πνίγηκε μέσα σ' αὐτὴν τὴ σιωπὴ. Ὁλος αὐτὸς ὁ θόρυβος χάθηκε μέσα στὴ σιγὴ τὴν ἀθάνατη. Ὅλες αὐτὲς οἱ φθαρτὲς φωνῆς σώπασαν μπροστὰ στὴ σιωπὴ τοῦ Πνεύματος. Τί λέω; Καθὼς εἶμαι μονάχος καὶ μακρῶς, ἡ πραγματικότητα ξέσπασε ἀπ' ὄλες τὶς μεριές σ' ὅλη τὴν ἔκταση. Οἱ Εὐαγγελιστὲς ἔχουν μιλήσει, ἡ μαρτυρία δόθηκε, καὶ ἡ τετραπλῆ διαβεβαίωση τόσο γυμνὴ καὶ δυνατὴ εἶναι, ὥστε νὰ φτάνη καὶ νὰ δίνη γιὰ ὅλα ἀπάντησι. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Πέτρου τὴ διαωνίζει, φέροντας ἡ ἴδια τῆς ἀλήθειας τὴν ἀπόδειξη, μὲ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ἐπαγγελίας τῆς. Καὶ κάποτε, φοβερὰ σημεῖα κἄνουν τὸν κόσμον νὰ τρέμη. Οἱ νεκροὶ ἀ-

νασταίνονται κάτω ἀπὸ τὸ φιλίημα τῶν ἀγίων καί, σὲ μιὰ κολυμβήθρα ἀκόμα πολυτιμότερη κ' ἀπὸ κείνην τῆς Βηθεσδά, τὰ ἀποτρόπαια ἔλκη θεραπεύονται κ' οἱ λεπίδες πέφτουν ἀπὸ τὰ τυφλὰ μάτια, γιὰ νὰ ντροπιαστοῦν οἱ δοκησσοφοί. Ἀπ' ὄλες τὶς μεριές ἀναπηδᾷ ἡ πραγματικότητα, καὶ ἡ βεβαιότητα καὶ ἡ ἀναμφισβήτητη διαπίστωση τὴν ἀκολουθοῦν. Τοὺς κακοὺς τοὺς πιάνει ὁ τρόμος, κ' οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀλήθειας σκύβουν τὸ μέτωπο, γιὰ νὰ ἀνεγνώρισαν τοῦ Θεοῦ τὴν παρουσία.

Ἐγὼ ὅμως δὲν χρειάζομαι αὐτὰ τὰ σημεῖα κ' αὐτὰ τὰ θαύματα, γιὰ νὰ εἶμαι δῶ, κ' αὐτὸ τὸν κόσμον τὸν ἀτενίζω καὶ μέσα στὴν ἴδια τὴν ψυχὴ μου. Αὐτὸ τὸ θαῦμα μοῦ φτάνει: νὰ εἶμαι ἐδῶ καὶ νὰ γνωρίζω τὸν ἑαυτό μου σὰν κάτι ποῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωσθῆ. Μοῦ φτάνει αὐτὸ τὸ θαῦμα: νὰ ἔχω σ' αὐτὸ τὸν κόσμον μιὰ ψυχὴ, καὶ τόσο βαθειά, ποῦ νὰ στέκω τρέμοντας ἀπάνω της, ὅπως τὸ πουλὶ τὸ ἀκίνητο μὲ τὰ δυὸ ξεδιπλωμένα φτερά πάνω ἀπὸ τὴν ἄβυσσο. Δὲν μοῦ δόθηκε ν' ἀτενίσω τὴ γῆ νὰ κλονίζεται μπροστὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου, δὲν εἶδα τοὺς ποταμοὺς νὰ στρέφουν πίσω πρὸς τὴν πηγὴ τους, οὔτε τὰ βουνὰ νὰ σκιρτοῦν σὰν κριάρια. Ἡ φυσικὴ τάξη δὲν σταμάτησε μπρὸς στὰ μάτια μου. Παρευρέθηκα ὅμως σ' αὐτὸ τὸ θαῦμα, βλέποντας τὴ φυσικὴ τάξη νὰ διαγωνίζεται. Εἶδα τὸν Θεὸ ν' ἀφήνῃ τὸ κάθε πρᾶγμα στὴ θέση του, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχικὴ διάταξη. Εἶδα τὸν κόσμον γεμάτον θαύματα, καὶ τίποτ' ἀπὸ τὸ σύνολο νὰ μὴ λείπῃ. Ὅλα εἶναι γεμάτα ὅσο χωροῦν, κ' ὅμως τίποτα δὲν εἶναι παραπάνω ἀπὸ ὅσο θάπρεπε. Τὴ μορφὴ ἴσα-ἴσα τὴ γεμίζει ἡ ὕλη κ' ἡ ψυχὴ μου, δηλαδὴ ὅ,τι νοιώθω ἀθάνατο μέσα μου εἶναι πλασμένο, στὰ μέτρα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Τί θαῦμα! Ἐγὼ ἀτενίζει τὸ σύστημα τῶν ἀοράτων πραγμάτων ποῦ ἐκδηλώνονται μὲ τρόπον ὁρατό, καθὼς καὶ τὴν προσαρμογὴ τῶν πραγμάτων στὸ Πνεῦμα!

Τί τοῦ ἔλειπε λοιπὸν τοῦ Μαξέντιου; Ποιὰ δύναμη τὸν σταματοῦσε στὸ εὐφρόσυνο κατῶφλι τῶν δωμάτων τοῦ Ἀπολύτου, καὶ γιὰ αὐτὴ ἡ γεμάτη μυστήριον ἀγωνία

νὰ φαρμακώνη τὴν ὑπέροχη μέθη ποῦ τοῦ ἔδινε ἡ κατάκτηση τοῦ κόσμου; Ἦταν ἐπειδὴ ἡ φωνὴ του ἦταν μονάχη μέσα στὴν ἔρημο. Ἐπειδὴ δὲν ἦλθε ὁ Θεὸς αὐτὸς ποῦ προσκαλοῦσε ὁ Μαξέντιος. Ἐπειδὴ ἔνοιωθε πὼς τίποτ' ἀπ' ὅλα ὅσα εἶχε μέσα του δὲν ἦταν ὁ οὐρανός. Σ' αὐτὸ τὸν ἀγγελικὸ διάλογο, ποῦ εἶχε ἀρχίσει σ' ἐκείνη τὴν ἀπομερὴ γωνιά τῆς γῆς ἀνάμεσα σὲ μιὰ ψυχὴ καὶ στὸ Δημιουργό της, ἡ σπουδαιότερη φωνὴ δὲν εἶχε ἀκουσθῆ ἀκόμα. Δὲν εἶχαν ἀντηχήσει τὰ λόγια τοῦ λυτρωμοῦ, κ' ὁ Μαξέντιος τῶνοιθε καλὰ πὼς δὲ θὰ προχωροῦσε περισσότερο, ἂν ὁ Κύριος δὲν ἔρχοταν πρὸς αὐτὸν καὶ δὲν τοῦ ἔλεγε: Ἐγείρε καὶ περιπάτει!

Ἄς παρακολουθήσουμε ὅμως αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο μέσα στὴν καρδιὰ τῆς ἐρήμου, μὲ τὸ ἀνθρώπινο ἔργο του καὶ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ἐγκόσμιας ἀποστολῆς του. Ἐχει τὸ χρέος νὰ ἐπιβάλῃ τὴ Γαλλία παντοῦ ἀπὸ ὅπου περνᾷ. Κάθε μέρα τῆς ζωῆς του ἡ κάθε του πράξη τὸν ἐδέσμευε καὶ μὲ μιὰ ὑποχρέωση γιὰ τὴ Γαλλία. Κάθε λιποψυχία τοῦ εἶναι ἀπαγορευμένη. Καθῆκον του εἶναι ἡ νίκη, ὑποχρέωση ἡ ἐπιτυχία. Δὲν εἶναι ὀνειροπόλος, εἶναι ρεαλιστής. Εἶναι ὁ οἰκοδόμος τῆς γαλλικῆς κυριαρχίας. Αὐτὸ τὸ ἔργο τοῦ ἔδωσαν νὰ ἐκτελεσθῇ: νὰ εἶναι μαζὺ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τὴν εἰρήνη ἢ γιὰ τὸν πόλεμο, γιὰ νὰ κερδίζουσιν οἱ καλοὶ τὴ φιλία του καὶ γιὰ νὰ τιμωροῦνται οἱ κακοί. Ὁλόκληρη ἡ ὕψις τῆς ζωῆς του τείνει σὲ μιὰν ὑπέροχη ἰδέα τῆς ἀνθρώπινης προσπάθειας.

Ἐχει ἔρθει ἄλλο βράδυ καινούργιο. Ὁλητὴν ἡμέρα βιάζονταν, καὶ νὰ ἔνας κάμπος ραντισμένος μὲ φῶς ποῦ κανένας δὲν ξέρει τ' ὄνομά του. Ἐχει κ' ἀμμόλοφους φτιαγμένους ἀπὸ τόσο ἀνάλαφρη ἄμμο, ποῦ κανένα χορτάρι δὲ μπόρεσε νὰ ριζώσῃ ἐκεῖ. Ὁ κόσμος περιμένει τὴ νύχτα. Κι' ὁ ἥλιος ἀκόμα, κ' αὐτὸς ἔχει σωπάσει. Καὶ μεγαλύτερη, βαρύτερη εἶναι ἡ σιγὴ τοῦ ἀνθρώπινου κόπου. Ὁ Μαξέντιος ἀγρυπνᾷ, γιὰ νὰ εἶναι ἐκεῖνος ποῦ μένει πάντα στὸ πόδι, καὶ τὸν βλέπουν διαρκῶς ὄρθιστὰ γερὴ κολῶνα πάνω στὸ γῶμα. Τότε

βγαίνει ἀπὸ τὰ στήθη του ἡ ἀπειρη εὐχαριστία: «Εἰμαι εὐχαριστημένος, ὦ Γῆ, πού ξαναβρίσκομαι ἀπάνω σου. Τί ὠραίο πού εἶναι νὰ λούζεται κανεὶς στὴ ζωὴ, καὶ νὰ εἶναι σ' αὐτὴν ὅπως ἡ βάρκα σ' ἓνα ξεχειλισμένο ποτάμι, νὰ παλέθῃ μὲ τὸ ρεῦμα καὶ νὰ τραγουδᾷ! Τί ὠραῖος ὁ οὐρανὸς ὅταν τὸν ἀτενίζεις ἀπὸ τὴ γῆνιν ὄχθη! Ὡ χάρις μυστικὴ τῆς ζωῆς, σὲ εὐλογῶ ὦ πηγὴ βαθειά, ὦ ἀρχὴ τῆς οὐσίας, σὲ ἴμνω, σὲ αἰνῶ, σὲ δοξάζω! Ἐπάσχω, ἀναπνέω βαθειὰ ὀλόκληρο αὐτὸ τὸ χῶμα, ἔχω τὴ θέση μου κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο! Τί θαῦμα! Ἐχω τὴν ἀδεια τὴν τρομακτικὴ νὰ εἶμαι ἀνθρώπος!»

Σὲ ποῖον μιλάει λοιπὸν ὁ Μαξέντιος, αὐτὸ τὸ θῦμα τῆς μεγάλης ἐγκατάλειψης; Μιλᾷ στὸν Πατέρα του, στὸν Θεό του πού δὲν τὸν γνωρίζει, κι' ὁ ἴδιος δὲν παύει νὰ εἶναι ὁ ἀγωνιστὴς πού ἔχει σημαδεμένη στὴ μάχη τὴ θέση του. Μιλᾷ στὸν Πατέρα του, ξέρει ὅμως τί δύναμις ἔχει τὸ δικό του τὸ χέρι. Ἡ θέση του δὲν εἶναι ἀνάμεσα στοὺς εἰρηνικοὺς. Ἀντίθετα, δική του εἶναι ἡ τόλμη καὶ ὅλη ἡ ἀρρονοπι ἀρετὴ πού ἔχουν τὰ ναιῶτα. Εἶναι ἐκεῖνος πού θὰ μπῆ διὰ τῆς βίας στὸν οὐρανό, εἶναι ὁ βίαιος, πού θὰ ἀρπάξῃ τὴν αἰωνιότητα μὲ τὸ σπαθὶ του. Εἶναι ἐκεῖνος πού τοῦ ἐπιτρέπονται ὅλα. Μήπως δὲν ἦρθε ἀντιμέτωπος μὲ τὸ θάνατο; Ὅλα τὰ βράδια του βράδια μάχης δὲν εἶναι;

Μιλᾷ ὅμως στὸν Πατέρα του, ξέρει πὼς ἔχει ἓναν κύριο, πὼς ὁ κύριός του εἶναι παντοδύναμος καὶ πὼς αὐτὸς τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ. Τί ἀξιολάτρευτὴ ἀντίφαση! Εἶναι μάταια ἡ προσπάθεια αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἂν δὲν ὑπάρχῃ ὑποταγὴ, τί θὰ ἦταν ὅμως μιὰ ὑποταγὴ πού δὲ θ' ἄφηνε τόπο στὴν προσπάθεια; Ὁ Μαξέντιος διαβλέπει ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ ὑψηλότερο σημεῖο ὅπου μπορεῖ νὰ φτάσῃ ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση, αὐτὴ ἡ ὑπέροχτη συμφωνία τῆς προσπάθειας μὲ τὴν ὑποταγὴ, τῆς ἐλευθερίας μὲ τὴ δουλειά, καὶ πὼς αὐτὴ ἡ συμφωνία πουθενά ἄλλοῦ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ παρὰ μόνο στὸν Ἰησοῦ Χριστό! Πραγματικά, μπορεῖ κανεὶς νάχη τὴν ἐπιθυμία νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἠθικὴ του ζωὴ ἔξω

ἀπ' τὸν Θεό. Ἔτσι κι' οἱ στωικοὶ κι' οἱ οὐγενότοι. Τότε ὅμως ἔρχεται ἡ ὑπεροχία πού τὰ καταστρέφει ὅλα, καὶ πού εἶναι ψευτιά. Γιατί ξέροντε καλὰ μέσα μας πὼς ἡ φωνὴ ἦχει ψευτικά, καὶ πὼς αὐτὴ ἡ πορφύρα τοῦ ὑπερόπτη εἶναι ἡ στολὴ τῆς πύφρικτῆς ἀθλιότητος. Ἐνῶ μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό ὁ ἀνθρώπος ποθεῖ ν' ἀνέβῃ σὲ ἄπειρο ὕψος, ἔχοντας τὴ συναισθησι πὼς τὸ σημεῖο ὅπου βρίσκεται εἶναι ἀπειρα χαμηλό. Κι' αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, γιατί εἴμαστε μέσα στὴν ἐλευθερία ὅσο καὶ μέσα στὴ δουλειά: «Ἡ ἀθλιότητα ὅπου καταλήγει τὸ μεγαλεῖο, λέει ὁ Πασκάλ, εἶναι τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀθλιότητος». Καί: «Ὅσο καὶ νὰ βλέπουμε τίς ἀθλιότητές μας, ὅσο καὶ νὰ μᾶς συγκινοῦν, ὅσο καὶ νὰ εἶναι χειροπιαστές, ἔχουμε ἓνα ἔνστικτο πού δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ὑποτάξουμε, πού μᾶς ὑψώνει». Κι' ἀκόμα: «Ἐκεῖνο πού κάνει τὸ ἀνθρώπινο μεγαλεῖο νὰ εἶναι μεγάλο, εἶναι πὼς ὁ ἀνθρώπος συναισθάνεται τὴν ἀθλιότητά του». Ἔτσι, οἱ δυστυχίες μας δὲν παύουν νὰ μᾶς συγκινοῦν, εἶναι μπροστά μας, φτάνει ν' ἀνοιξοῦμε τὴ μάτια μας. Συγχρόνως ὅμως ὑπάρχει ἓνα ἔνστικτο μέσα μας πού μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴν ἀξία μας καὶ γιὰ τὴν προνομιούχο θέση πού κατέχουμε μέσα στὸν κόσμον. Γιατί, ὡς τὸ βαθύτερο σημεῖο τοῦ κορμοῦ μας ὑπάρχει ἡ φύση, ὑπάρχει καὶ ἡ χάρις.

Ἡ φῶς γλυκό, φῶς πού διαπερνᾷ τὸ σκοτάδι! Τί εὐτυχησμένοι πού εἶναι ὁ ἀνήσυχος στρατιώτης, ὅταν διαπιστῶνι αὐτὴ τὴν ὠραία ἰσορροπία τῆς χριστιανικῆς λογικῆς, αὐτὸ τὸ ὑπέροχο μέτρο, ὅπου ζυγίστηκαν ὅλα, αὐτὴ τὴν ἡρεμὴ ἀρμονία, ὅπου μέσα μας ἀντιμετωπίστηκε τὸ κάθε τι σύμφωνα μὲ τὴ σωστὴν ἐκτίμησι καὶ τὸν ἀλάθητο κανόνα! Τώρα πιά ὅλα, καὶ μέσα του καὶ ἔξω, εἶναι δεμένα τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, γνωρίζει καὶ τὸν Θεό. Ἐχει πάρει κι' αὐτὸς τὸ μεριδίον τοῦ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ τὴν κληρονομία, καὶ τοῦτος ἐδῶ ὁ ἀγρὸς ὅπου περιφέρεται εἶναι δικός του αἰωνίως.

Ἄν ὁ ἑκατόνταρχος τοῦ Καίσαρα προσάξῃ τοὺς ἀνδρες του, στὸν Καίσαρα δ-

μως ὑπακούει. Καὶ βέβαια ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ προστάξῃ καὶ νὰ ἐπινοῇ ὅ,τι εἶναι ὠφέλιμο στὴν κατάλληλη στιγμή, καὶ ἔχει δικαίωμα ὑπογραφῆς στὰ ἀνθρώπινα πράγματα ὅπου τὸν ἔχουν τάξει. Συγχρόνως ὁμως εἶναι καὶ ὑπηρετὴς πού βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ κυρίου του, καὶ ὁ δούλος μὲ τὴν πιὸ ἀπόλυτη ἐξάρτηση. Λοιπόν, ὁ Μαξέντιος εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ ἐκατόνταρχος τοῦ Καίσαρα πού ξέρει καλά πόση δύναμη ἔχει ὁ λόγος του ἀπάνω στους ἀνθρώπους, καὶ τὴν ἀπειρὴ ἀδυναμία τῆς δουλείας. Ἄς ἀτενίσῃ ὁμως, ὄχι πιά τὸν ἐκατόνταρχο τοῦ Καίσαρα, μὰ τὸν ἐκατόνταρχο τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ θ' ἀναγνωρίσῃ ὄχι κανέναν ἄλλον ἄνθρωπο, ἀλλὰ τὸν ἴδιο. Γιατί ὁ Κύριός του τοῦ ἔδωσε τὴ δυνατὴ θέληση καὶ τῆς ἀμπέλου

τὸ κλῆμα, γιὰ νὰ ὑποτάσῃ τὴν ὕλη, καὶ τὸν ἔστειλε νὰ πολεμήσῃ μὲ τὰ ἐσωτερικὰ ὄπλα τοῦ πνεύματος. Συγχρόνως ὁμως τοῦ Κυρίου τὸ χέρι δὲν ἔπαψε νὰ εἶναι ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ δούλου, γιὰ νὰ εὐλογῇ τὰ γήινα ἔργα του. Φανερώθηκε στὴ δύναμή Του ὁ Κύριος, γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὴ δική του θέση ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἔκαμε αἰσθητὴ τὴ γλυκεῖα παρουσία Του μέσα στους πικροὺς ἀγῶνες τῆς ζωῆς. Ὅμως, ἀνάμεσα σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἔχει διαλέξει τὸ στρατιώτη, ὥστε τὸ μεγαλεῖο καὶ ἡ σκλαβειὰ τοῦ στρατιώτη νὰ εἰκονίζον ἀπάνω στὴ γῆ τὴ σκλαβειὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Χριστιανοῦ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΨΥΧΑΡΗΣ

Μετάφρασις Γ. ΒΕΡΙΤΗ

Τ Ο Θ Ε Ἰ Κ Ο Ν Ε Ρ Ο

•Ὁς δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὐ ἐγὼ δώσω αὐτῷ οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα...•

Διῶξε τὴ θλίψη ἀπ' τὴν καρδιά καὶ γέμισέ τη μῦρα,
 πού ἀπ' ἄνθια μύρια ἠδύπνοα τοῦ παραδείσου ἐπῆρα,
 καὶ θεῖα σωτήρια ρήματα ἀπὸ τὴ θεία πηγὴ,
 πού ἀνάβλυσε καὶ ἐδρόσισε τὴ διψασμένη γῆ.
 Νερό πού δίνει τὴ ζωὴ σὰν πητῆς δὲ θὰ διψάσῃς
 καὶ στῆς ζωῆς τὴ τρικυμιὰ ποτὲ δὲ θ' ἀποστάσῃς·
 καὶ ἂν πέρασες ζωὴ πικρὴ πόνους, καημὸν γεμάτη,
 μὲ θάλασσας τὰ βογκητὰ ἢ μὲ θωπεῖες τοῦ μπάτη,
 ἔχε τὸ θάρρος στὴν ψυχῇ, κράτα καλά τιμόνι,
 τὸ τέριμα τοῦ μοιραίου σου τοῦ ταξιδιοῦ σιμώνει,
 στερνὸ σκοπὸ καὶ θλιβερὸ ἢ καμπάνα ὅταν σημάνῃ
 θ' ἀράξῃ τὸ καράβι σου στὸ ποθητὸ λιμάνι.

Ι. Χ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥΜΑ

VII

Είναι άξιο έρευνας Ιδιαίτερης τὸ φαινόμενο τῆς ἀνισότητος τῶν τροπαρίων, πὸ παρακολουθοῦν τὸν εἰρμὸ κάθε ὠδῆς, καὶ στοὺς 7 κανόνες Δεσποτικῶν ἑορτῶν τοῦ Κοσμᾶ, πὸ ἐξετάσαμε. Ἀποδείχνει πόσο ἡ αἰσθητικὴ ἀπαίτησις ἐπικρατεῖ στὸν Κοσμᾶ καὶ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ κάθε τυποποίηση. Γιατὶ τυποποιημένο εἶναι τὸ ἰσάριθμο τῶν τροπαρίων στὶς ὠδές, ὅπως

τὸ συνηθίζουν ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ ποιητές. Ἀντίθετα πρὸς αὐτοὺς, ὁ Κοσμᾶς καὶ στὸν ἀριθμὸ τῶν τροπαρίων, ὅπως καὶ στὸν ἀριθμὸ τῶν λέξεων καὶ στὴ μετρικὴ ἀποψη, τείνει πρὸς μιὰν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὸ συνηθισμένο καὶ οἱ κανόνες του παρουσιάζουν μιὰν ἐνδιαφέρουσα ποικιλία.

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν τροπαρίων—χωρὶς τοὺς εἰρμούς—τῶν διαφόρων ὠδῶν τῶν 7 κανόνων Δεσποτικῶν ἑορτῶν τοῦ Κοσμᾶ μᾶς δίνουν αὐτὸν τὸν πίνακα:

ᾠδές	Χριστοῦ.	Θεοφ.	ᾠγαπ.	Βαίων	Πεντηκ.	Μεταμορφ.	Σταυροῦ
α'	3	3	3	2	2	3	3
γ'	3	2	3	2	1	2	2
δ'	3	3	3	3	2	4	4
ε'	2	2	3	2	1	4	3
ς'	2	2	3	2	1	3	2
ζ'	3	3	3	3	2	4	3
η'	3	3	3	3	2	5	3
θ'	3	3	3	3	2	4	2+3

Ἔχουμε νὰ κάνουμε στὸν πίνακα αὐτὸν τὶς ἐπόμενες παρατηρήσεις, πὸ μᾶς παρέχουν κάποια χρήσιμα ἐξαγόμενα:

Κανένας κανὼν δὲν μοιάζει μὲ ἕναν ἄλλο.

Τὸ σύνολο τῶν τροπαρίων κάθε κανόνος εἶναι: Χριστοῦ. 22, Θεοφ. 21, ᾠγαπ. 24, Βαίων 20, Πεντηκ. 13, Μεταμορφ. 29, Σταυροῦ 25.

Ἐὰν προστεθοῦν σ' αὐτὰ καὶ οἱ ἀντιστοιχοὶ εἰρμοὶ, 8 σὲ κάθε κανόνα,—ἢ β' ὠδή, ὡς γνωστό, παραλείπεται—καὶ μόνο στὸν κανόνα τοῦ Σταυροῦ 9, ἔχουμε: Χριστοῦ. 30, Θεοφ. 29, ᾠγαπ. 32, Βαίων 28, Πεντηκ. 21, Μεταμορφ. 37, Σταυροῦ 34.

Οἱ 7 κανόνες κατὰ σειρά ποσότητος τροπαρίων ἔρχονται ἔτσι: Μεταμορφώσεως,

Σταυροῦ, ᾠγαπαντῆς, Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Βαίων, Πεντηκοστῆς.

Ὁ μόνος κανὼν πὸ ἔχει ἴσο ἀριθμὸ στὶς 8 ὠδές του εἶναι τῆς ᾠγαπαντῆς, μὲ 3 τροπάρια σὲ κάθε ὠδή.

Στὸν κανόνα τῶν Χριστουγέννων 6 ὠδές ἔχουν ἀπὸ 3 τροπάρια καὶ 2 ὠδές ἀπὸ 2 τροπάρια.

Στὸν κανόνα τῶν Θεοφανείων 5 ὠδές ἔχουν ἀπὸ 3 τροπάρια καὶ 3 ὠδές ἀπὸ 2 τροπάρια.

Στὸν κανόνα τῶν Βαίων 4 ὠδές ἔχουν ἀπὸ 3 τροπάρια καὶ 4 ὠδές ἀπὸ 2 τροπάρια.

Σὲ ἄλλη ἀναλογία εἶναι οἱ κανόνες: Τῆς Μεταμορφώσεως 1 ὠδή ἀπὸ 5 τροπάρια, 4 ὠδές ἀπὸ 4 τροπάρια, 2 ὠδές ἀπὸ 3 τροπάρια, 1 ὠδή ἀπὸ 2 τροπάρια.

Τοῦ Σταυροῦ 1 ὠδή ἀπὸ 4 τροπάρια, 4 ὠδὲς ἀπὸ 3 τροπάρια, 3 ὠδὲς ἀπὸ 2 τροπάρια καὶ ἡ δευτέρα ὠδή θ' ἀπὸ 3 τροπάρια.

Καὶ τελευταῖα ὁ πῶς ὀλιγάριθμος σὲ τροπάρια:

Κανὼν τῆς Πεντηκοστῆς 5 ὠδὲς ἀπὸ 2 τροπάρια καὶ 3 ὠδὲς ἀπὸ 1 τροπάριο.

“Αν πάρουμε ὡς βάση τὶς ὠδὲς, ἔχουμε τὴν ἐπόμενη ἀναλογία στοὺς 7 κανόνες κατὰ τὴ σειρά σὲ ἀριθμὸ τροπαρίων: ἡ θ' ἔχει 23 τροπ., ἡ δ' καὶ ἡ η' ἔχουν 22 τροπάρ. καθεμιά, ἡ ζ' 21 τροπ., ἡ α' 19 τροπ., ἡ ε' 17 τροπ., ἡ γ' καὶ ἡ στ' ἔχουν 15 τροπ. ἡ καθεμιά.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ χρειάζεται μιὰ προσθήκη: τὰ ἴδια φαινόμενα θὰ διαπιστώσουμε στοὺς Δεσποτικὸς κανόνες τοῦ Κοσμᾶ στὴν Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν, ὅπου μάλιστα συνηθίζει ὁ ποιητὴς διώδιο καὶ τριώδια, καθὼς καὶ ὀλόκληρο κανόνα.

Οἱ παραπάνω λοιπὸν ἀριθμοὶ ἀποδειχνουν πληρέστερα, χωρὶς τὴν ἐλάχιστη ἀμφιβολία, πὼς ὁ Κοσμᾶς ἐπιζητώντας ἕνα ὅσο τὸ δυνατό αὐθόρμητο ἀποτέλεσμα, δὲν ἔλαθε ὑπ' ὄψη του συνήθειες ποὺ γύρω του, καὶ προτιήτερα καὶ ἀργότερα, ἦσαν καθιερωμένες σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ ἰσάριθμο τῶν τροπαρίων τῶν ὠδῶν στοὺς κανόνες. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ τῆς ποικιλίας πολὺ μᾶς διευκολύνει στὸν σχηματισμὸ τῆς κρίσεώς μας σχετικὰ μὲ τὴν τάση τοῦ Κοσμᾶ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ διαφόρους στιχοῦρ-νικὸς περιορισμοὺς.

VIII

Ἡ ἴδια ποικιλία, ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ποίηση τοῦ Κοσμᾶ, ἐκδηλώνεται καὶ στὴ μουσικὴ τῶν κανόνων του. Οἱ 7 αὐτοὶ κανόνες τοῦ Κοσμᾶ ἀνήκουν σὲ διαφορετικὸ ὁ καθένας τοὺς ἤχο: Ὁ κανὼν τῆς Γενήσεως στὸν α' ἤχο. Τῶν Θεοφανείων στὸν β' ἤχο. Τῆς Ὑπαπαντῆς στὸν γ' ἤχο. Τῶν Βαίων στὸν δ' ἤχο, στὸν ὁποῖο ἀνήκει καὶ τῆς Μεταμορφώσεως. Ὁ κανὼν τῆς Πεντηκοστῆς στὸν βαρὺν ἤχο. Τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ στὸν πλάγ. δ' ἤχο. Οἱ

κανόνες τῆς Ἑβδομάδας τῶν Παθῶν, ποὺ εἶν' ἐπίσης δεσποτικοί, ἀλλὰ τοὺς ἐξετάσαμε σὲ ἄλλη μελέτη μας, ἀκολουθοῦν τὸν πλάγ. β' καὶ τὸν β' ἤχο.

Στὸν κατάλογο αὐτὸ φαίνεται τὸ ποικιλώτατο τῶν ἤχων, ποὺ εἶν' ἐπίσης μὲ συνέπεια καμωμένο γιὰ τὶς διάφορες ἑορτές, καὶ μάλιστα μπορεῖ ν' ἀναζητηθεῖ καὶ αἰτιώδης σχέση ἀνάμεσα στὸ νόημα τῆς ἑορτῆς καὶ στὸν ἤχο τοῦ δικοῦ της κανόνος.

Ἔτσι ἡ ποίηση τοῦ Κοσμᾶ καμμιάν ἀμβλυση τῆς μουσικῆς φαντασίας τοῦ κανονογράφου δὲν φανερώνει. Ἐπίσης, πρέπει νὰ παρατηρηθῆ ὅτι τὰ μουσουργήματα τοῦ Κοσμᾶ ἀκολουθοῦν ὀπωσδήποτε τὴν σειρά τῶν ἑορτῶν μὲ τὸν ἀνάλογο ἤχο τῶν κανόνων.

Ἡ μελωδία τοῦ Κοσμᾶ, λοιπὸν, εἶν' ἕνα πολύρρυθτο πέλαγο, καὶ ὁ λυρισμὸς του φέρνεται σ' ἕνα ὕψος πάντοτε. Ὁ ρυθμὸς, ὁ ποιητικὸς καὶ ὁ μουσικὸς, σάν πλημμυρίδα καὶ σάν ἀμπωτη, σμίγει μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς θρησκευτικῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ, μὲ τὴν ἐμπύχωση ποὺ παρέχει συνεχῶς ἡ ἔμπνευση. Τίποτα τὸ ἐπιφανειακὸ ἢ τὸ ἀπατηλὰ ἀδρανὲς δὲν θὰ συναντήσουμε στοὺς κανόνες τοῦ Κοσμᾶ, ἀκόμα καὶ στὰ ἐξωτερικώτερα φαινόμενα ποὺ τοὺς παρακολουθοῦν, δηλαδὴ στὴ διάταξη μὲ τὴν ὁποία ἔχουν καθιερωθῆ στὰ Μηναῖα, στὸ Τριώδιο, στὸ Πεντηκοστάριο.

Τὸ πολλαπλὸ τῶν ἤχων ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὴ μεστή ἀπλότητα τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς τοῦ ὁμολογράφου. Γιατί ἡ ἀναμία τῆς ψευδοῦς ἐμπνεύσεως δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν ποίηση αὐτῆ τοῦ Κοσμᾶ καὶ τῶν ὁμοτήχων του. Τὸ νέφος τῆς σκοτισμένης διάνοιας δὲν κρύβει ποτὲ τὸ ἄστρο τῆς ποιήσεως αὐτῆς.

Καταλήγουμε κι' ἐδῶ μὲ κάποια ἀποψη, ποὺ τὴν ὑποστηρίζουμε σταθερά: ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίηση, μέσα στὴν ἱστορία μας τὴν ἐθνικὴ καὶ μέσα στὴν παραγωγή τῆ λογοτεχνικῆ, ἀνανεώνει τὴν ἀρχαία ποίηση. Τὸ πλάστικο κάλλος ἐκείνης μεταπηδᾷ στὸ φιλόθηρσο πάθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁμολογραφίας μας, ἡ ὁποία ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀλλάζει τὴ φορὰ τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος.

IX

Ἰδιαίτερο φαινόμενο ἀνομοιομορφίας παρουσιάζουν οἱ ἀκροστιχίδες τοῦ Κοσμᾶ. Τὸ συστατικὸ αὐτὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως τὸ ἐχρησιμοποίησε πολὺ ὁ Κοσμᾶς. Καὶ στοὺς 7 κανόνες, ποὺ ἐξετάσαμε, μεταχειρίστηκε τὴν ἀκροστιχίδα. Ἡ ἀκροστιχίδα ἀπαντᾷ στοὺς κανόνες αὐτοὺς ἔτσι:

Χριστὸς βροτωθεὶς ἦν ὕπερ Θεὸς μένη
(Χριστουγέννων)

Βάπτισμα ρύσις γηγενῶν ἀμαρτᾶδος
(Θεοφανείων)

Χριστὸν γεγηθῶς πρέσβυς ἀγκαλιζέ-
ται (Ἵπαπαντῆς)

Ὡσαννά Χριστὸς εὐλογημένος Θεὸς
(Βαΐων)

Πεντηκοστὴν ἑορτάζομεν
(Πεντηκοστῆς)

Χριστὸς ἐνὶ σκοπιῇ σέλας ἀπλετον εἶ-
δος ἦκε (Μεταμορφώσεως)

Σταυρῷ πεποικῶς ὕμνον ἐξερεύομαι
(Σταυροῦ)

Ἀκροστιχίδα ἔχουν καὶ οἱ κανόνες τοῦ Κοσμᾶ στῆ Μεγ. Ἑβδομάδα.

Ἔχουμε νὰ κάνουμε κάποιες διαπιστώσεις:

Οἱ ἀκροστιχίδες τοῦ Κοσμᾶ δὲν ἔχουν τίποτα τὸ μηχανικόν, δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα στιχουργικῆς παιδιᾶς. Εἶναι οὐσιαστικώτατες στῆ διατύπωση.

Ἔχουν πολλὴ φραστικὴ ποικιλία. Στὶς ἀκροστιχίδες τῶν κανόνων Χριστουγέννων, Βαΐων, Μεταμορφώσεως τὸ βᾶρος τοῦ νο-

ήματος πηγαίνει στῆ λέξη «Χριστός», καθὼς συνοδεύεται μὲ τὶς ἀνάλογες πρὸς τὴν ἑορταζόμενη ἡμέρα φράσεις «βροτωθεὶς Θεός», «ῶσαννά εὐλογημένος» καὶ «σέλας ἀπλετον».

Στὴν ἀκροστιχίδα τοῦ κανόνος τῶν Θεοφανείων ἐπικρατεῖ ἡ χαρακτηριστικὴ λέξη «βάπτισμα», ὅπως καὶ στὴν ἀκροστιχίδα τοῦ κανόνος τῆς Ἵπαπαντῆς «πρέσβυς ἀγκαλιζέται».

Στὶς ἀκροστιχίδες τῶν δύο ὑπολοίπων κανόνων εἰσάγεται ἡ ὕμνητικὴ διάθεση τοῦ ὕμνογράφου μὲ τὶς λέξεις «Πεντηκοστὴν ἑορτάζομεν» καὶ στὸν κανόνα τοῦ Σταυροῦ «ὕμνον ἐξερεύομαι».

Μερικοὶ ὕμνογράφοι συνηθίζουν στὶς ἀκροστιχίδες διαφόρων κανόνων νὰ παρεμβάλλουν ἄσχετα γράμματα. Αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀδεξιότητα, ποὺ δὲν παρατηρεῖται σὲ κανένα ἀπὸ τοὺς κανόνες τοῦ Κοσμᾶ.

Ἐπίσης, ὅτε τὸ ὄνομά του γράφει ὁ Κοσμᾶς στοὺς κανόνες αὐτοὺς, ὅπως τὸ συνηθίζουν ἄλλοι ὕμνογράφοι, γιατί τότε θ' ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὸ νόημα τῆς ἑορτῆς, στὸ ὁποῖο καὶ μὲ σοβαρότητα καὶ μὲ αὐστηρότητα μένει ἡ κάθε ἀκροστιχίδα τοῦ Κοσμᾶ.

Ἡ ἀκροστιχίδα γενικὰ δὲν ἔχει σημασία αἰσθητικῆ. Ὅμως στὸν Κοσμᾶ δὲν παύει νῆναι ἀθίαστη καὶ ἀνετη. Ὁ Κοσμᾶς ἀκολουθεῖ κάποια παράδοση, καὶ γι' αὐτὸ ὑπακούει στὴν ἀπαίτηση αὐτῆ τῆς ἀκροστιχίδας. Ἄς θυμηθοῦμε πὼς ὁ 33ος ψαλμὸς καὶ ἄλλοι τοῦ Δαβὶδ, καθὼς καὶ οἱ θρῆνοι τοῦ Ἰερεμῖα, ἀκολουθοῦν τὸ ἑβραϊκὸ ἀλφάβητο. Ἄλλὰ καὶ προηγούμενοι ὕμνογράφοι τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ σύγχρονοι τοῦ Κοσμᾶ καὶ μεταγενέστεροι, συνηθίζουν τὴν ἀκροστιχίδα. Ἡ χριστιανικὴ φιλολογία, καθὼς καὶ οἱ ἐπιγραφές, ἔχουν ἀφθονα δειγμάτων της, καὶ σ' αὐτὸ θέλησε νὰ στοιχίσει ὁ Κοσμᾶς.

Ἀφοῦ μεταχειρίστηκε ὁ Κοσμᾶς τὴν ἀκροστιχίδα, μᾶς ἀφῆσε μιὰν ἀσφαλῆ πιερίδα: μπορούμε νὰ εἰμαστε βέβαιοι γιὰ τὴν ἀκεραιότητα τῶν ποιημάτων του, ὅπως περισώθηκαν ἕως ἡμᾶς.

Τελευταῖα, δείχνει πόσο ὁ ποιητῆς ἤθελε νὰ ὑπερνικήσει κάποιες δυσκολίες τῆς

γλωσσικῆς του ὕλης, τῆ στιγμῆ πού συνέτασσε τοὺς κανόνες του με τὴν ἀπαίτηση τῆς ἀκροστιχίδας, ἐνῶ ἀντίθετα στὸν ἀναγνώστη παρέχει κάποια προθυμία τοῦ εὐκολομνημόνευτου, καθὼς τοῦ δίνει τὸ πρῶτο γράμμα κάθε τροπαρίου, ὅσο κι' ἂν ἡ ἀκοή δὲν προσφέρεται με τὴν ἴδια εὐχέρεια σ' αὐτὴ ὅπως στὴν προσωδία ἢ στὸν τονικό ρυθμὸ ἢ στὴν ὁμοιοκαταληξία.

Ἡ ἴδια ἀφορμῆ, λοιπόν, μιᾶς πολυτροπίας, πού εἶδαμε σὲ τόσες περιπτώσεις πῶ πάνω, ὤθησε τὸν Κοσμᾶ στὸ νὰ μὴν ἀγνοῆσει τὴν ἀκροστιχίδα.

X

Οἱ 7 κανόνες Δεσποτικῶν ἑορτῶν τοῦ Κοσμᾶ καὶ οἱ ἄλλοι 5 κανόνες τῶν Παθῶν, πλὴν τοῦ Μεγ. Σαββάτου πού εἶναι κατὰ τὸ δεύτερο ἤμισυ δικός του, Δεσποτικοὶ ἐπίσης, δείχνουν ὅλοι μαζί πόσο ὁ Κοσμᾶς εἶναι ὁ ὕμνητής, ἐπισημοποιημένος στὸ τελετουργικὸ τῆς Ἐκκλησίας μάλιστα, τῶν ὅσων ἀφοροῦν τὸν Χριστὸ ἀπὸ τὴ Γέννησή του ἕως τὴν Πεντηκοστή καὶ ἕως τὴν Ὑψωση τοῦ Σταυροῦ.

Δοξολογία τοῦ θεμελιωτῆ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἶναι τὸ κίνητρο τοῦ Κοσμᾶ. Καὶ δὲν κρίνουμε ὡς ἀστοχο νὰ σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι καὶ στοὺς ἄλλους κανόνες του βρῖσκει τρόπο νὰ τοποθετήσῃ σὲ ὀρισμένα σημεῖα τοὺς κέντρο καὶ πάλι τὸν Χριστὸ, συνδέοντας ἔτσι τὴν ἑορτὴ πού ὁμνοῦν οἱ ἄλλοι αὐτοὶ κανόνες με τὸν Χριστό.

Δυὸ παραδείγματα θ' ἀναφέρω μόνο. Ἄν καὶ ἐπιμένει σὲ ἄλλα τροπάρια στὸ ὕμνούμενο γεγονός στὸν κανόνα «Εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου», ὅμως στὸν εἰρμὸ τῆς ὁδῆς ε' ἀπευθύνεται στὸν Χριστό, χωρὶς ν' ἀναφέρει στὸν εἰρμὸ αὐτὸ τίποτα ἀπὸ τὴν Κοίμησιν τῆς Παναγίας:

Τὸ θεῖον καὶ ἀρρητον κάλλος τῶν ἀρετῶν σου, Χριστέ, διηγῆσομαι' ἐξ αἰδίου γὰρ δόξης συναϊδίου καὶ ἐνυ-

πόστατον λάμπας ἀπαύγασμα, παρθενικῆς ἀπὸ γαστρός, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ, σωματωθεὶς ἀνέτειλας ἥλιος.

Ἐξ ἄλλου, στὸν εἰρμὸ τῆς ὁδῆς ε' τοῦ κανόνος «Εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον», συνδυάζει τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ με τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου:

Ἐόρτιον κρότει, σκιρτώσα ἡ Ἐκκλησία, τὴν σεπτὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν νῦν μετέθεσιν τοῦ Ἀθλοφόρου ψάλλουσα...

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στοὺς ἄλλους κανόνες τοῦ Κοσμᾶ τοὺς μὴ Δεσποτικούς.

XI

Ὁ Κοσμᾶς ὁ Μαίουμᾶ στὴν ποίησή του ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψη του δόκιμα πρότυπα. Τίποτα δὲν εἶναι ἀδέσποτη μίμηση ἢ διασκευή, ἀκόμα κι' ὅταν δανεῖζεται ρήσεις τῆς Γραφῆς, πού ξέρεῖ νὰ τις συνάπτει πρὸς τὴν ἐμπνευσή του. Τὰ παρεμβαλλόμενα καὶ τὰ ἐπάλληλα στὸν Κοσμᾶ ἔχουν πηγὴ ἄλλοια τῆ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σημασία τους εἶναι στὴν ἐκλογή πού κάνει ὁ ποιητής, συνταιριάζοντας συνώνυμα πρόσωπα ἢ ἰδέες.

Ἡ ποίηση τοῦ Κοσμᾶ δὲν ἔχει τίποτα τὸ κοσμικὸ ἀπὸ πρώτη ὄψη καὶ ἀπὸ βαθύτερη ἐπίσης. Ἐὰν ὅμως θελήσουμε νὰ ἐπεκταθοῦμε στὸν συμβολισμό τῶν ἐκφράσεων, μπορούμε ν' ἀναζητήσουμε στὴν ἑορταστικὴ χαρὰ ἢ θλίψη, στὴ μονάζουσα συντριβὴ τῆς ψυχῆς, στὰ λογῆς φρονήματα πού ἀναπνέουν μέσα στὴ θρησκευτικὴ λατρεία, τόνους ἰδιαιτέρων, προσωπικῶν συναισθημάτων.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐξετάσεως τῆς ποιήσεως τοῦ Κοσμᾶ, πρέπει νὰ κάνουμε μιὰ σύγκριση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνογραφίας με τὴ σύγχρονή της ἀρχαῖζουσα ποι-

ηση τῶν λογίων. Ἡ δεύτερη αὐτῆ δὲν ἀντέχει καθόλου. Εἶναι στιχουργία, στὴν ὁποία συνωθοῦνται ἀνούσια θέματα καὶ ἀδεξιότητα στὴν ἀνεξάντλητα ὀχληρῆ περιγραφή. Ἡ ποιητικὴ ἀλήθεια ἀπέχει—κι' ἐκεῖ πού ἀποπειρῶνται τόσο πλαδαρά οἱ στιχουργοὶ αὐτοὶ νὰ μιμηθοῦν τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίηση, μένουν πολὺ πῶς κάτω ἀπὸ τὴν παραγωγή τῆς ἀλεξανδρινῆς παρακμῆς.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας ποίηση ὑπῆρξε συνυφασμένη μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Βυζαντίου, παρακολούθησε τὸν ἑλληνισμό στὴν ὑποδούλωσή του καὶ σήμερα ὑπάρχει στὴ ζωὴ εὐσέβεια τοῦ λαοῦ μας. Ἐνῶ ἡ ροπή τῶν ἀρχαιοπλήκτων ἐκείνων λογίων τοῦ Βυζαντίου μᾶς ἔδωσε ἀναχρονιστικὰ κατασκευάσματα, χωρὶς κανένα ποιητικὸ θέλημα ξηρότατη, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὕμνογραφία μας εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε σχολαστικισμό ἢ ἀνειλικρίνεια.

Θὰ κάνουμε καὶ μιὰν ἄλλη σύγκριση. Καὶ ἡ δημοτικὴ ποίηση τῶν βυζαντινῶν συγκρινόμενη πρὸς τὴν ποίηση τῶν ὕμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας ὑστερεῖ κατὰ πολὺ. Τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια εἶναι βέβαια ἀπλᾶ καὶ ὠραῖα πρότυπα τῆς φαντασίας τοῦ λαοῦ μας, καὶ ἡ ἔθνικὴ ποίηση τῶν βυζαντινῶν ἔχει πολλὴ σημασία γιὰ τὴ νέα μας γλῶσσα. Ἀλλὰ εἶναι πάντοτε λουλούδια τοῦ ἀγροῦ. Εἶναι ὑπόβαθρο πού προσφέρθηκε στὴ δημιουργία τῆς ἔντεχνης νεοελληνικῆς ποιήσεως ὅπως τῆν

ἐγκαινιάζει ὁ Σολωμὸς καὶ ὅπως φτάνει ἕως τὶς μέρες μας. Κατὰ ἓνα τρόπο, τὰ δημοτικὰ τραγούδια μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν καὶ ὡς διασκευή σὲ πολλὰ σημεῖα τοὺς ἀρχαίων ἀσμάτων, ἰδίως σὲ κάποια φανερώματα τῆς αἰσθαντικότητος πού τὰ διαπνέει.

Ἡ θαυμαστὴ σταδιοδρομία ὁμῶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ποιήσεως εἶναι ἐντελῶς ἰδιότυπη καὶ δὲν ἐπιδέχεται καμμιά σύγχυση καὶ καμμιά ἀμφισβήτηση. Βαθύτατες ἔννοιες βλασταίνουν καὶ καρποφοροῦν στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ καὶ στὸ ναὸ τῆς ποιητικῆς τέχνης. Εἶναι μιὰ πολύτιμη κληρονομιά εὐλάβειας, πού γράφηκε καὶ συντηρήθηκε καὶ διαφυλάχθηκε καὶ δὲν τὴν ἔθαψε στὴ λήθη τῆς ἀπραξίας τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. Ὅπως ἡ διαλεκτικὴ σκέψη ἀρχαίων σοφῶν περισώθηκε, ἔτσι ἔμεινε κτῆμα μας καὶ ὁ στίχος τοῦ ὕμνογράφου. Μιὰ συμπαγῆς ἠθικὴ πνοὴ τόσο μυστικὴ καὶ τόσο ἀλληγορικὴ συνδέεται μὲ τὴν αἴσθησή μας, ἐνῶ μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰῶνων.

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, κάθε τροπᾶριο τοῦ Κοσμᾶ πρὶν γίνεῖ ποίημα πρέπει νᾶταν μουσικὴ ἔμπνοη στὸ βάθος τῆς ψυχικῆς ἀοριστίας. Ἀπὸ τὴν ἀοριστία αὐτὴ παράγεται ἓνα ρίγος, κι' ἀπ' αὐτὸ ξεχύνεται ἡ κάθε λέξη τοῦ στίχου.

Καὶ οἱ λέξεις αὐτὲς ἐνούμενες ἀπαρτίζουν σὲ κάθε κανόνα ἓνα σεμνὸ ποιητικὸ χορὸ στὴν ἐνδιάμεση ζωὴ πίστεως καὶ προσευχῆς.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ • ΕΛΠΙΔΣΦΟΡΟΣ ΣΤΡΩΦΗ •
ΧΑΡΟΥΜΕΝΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΤΥΠΟΝ • ΦΑΙΔΡΟΤΗΤΕΣ
ΟΥΤΟΠΙΣΤΩΝ • ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ ΑΓΑΠΗΣ

Ἡ πνευλλήγιος διαμαρτυρία γιά τό ἀπίστον ἔγκλημα πού λέγεται παιδομαζώμα ἀρχίζει νά βρισκί ἀπήχησι στήν διεθνή κοινή γνώμη, καί μάλιστα ἀπήχησι πολύ συγκινητική. Σάν ἀπάντησις σιό φυλλάδιο γιά τό παιδομαζώμα πού ἐξέδωκε καί στήν ἀγγλική γλώσσα τό «Ἑλληνικόν Φῶς» ἔρχονται ἀπό όλα τά μέρη τοῦ κόσμου, ἐκδηλώσεις συμμετοχῆς στή διαμαρτυρία αὐτή, ἐκδηλώσεις ὑπεργραμμένες ἀπό προσωπικότητες πού ἔχουν στήν πνευματική ἡγεσία τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Σέ ἄλλες σελίδες θά ἰδῆ ὁ ἀναγνώστης δύο τέτοιες ἐκδηλώσεις, τή μιά ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τήν ἄλλη ἀπό τήν Ἑσπερίαν Συνεργασίαν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀγγλικανικῆς καί ἑλληνικῆς. Ἀλλά πρέπει νά ποῦμε, ὅτι ἔχει μόνον ἀπό τίς Ἐκκλησίας ὄλον τῶν δογμάτων (ἐπιθυμοῦμεθα ὅλα καί τήν πανηγυρική καταδική τοῦ παιδομαζώματος ἀπό τόν Πάπα) ἀλλά καί ἀπό τόν ἐπιστή ονικό κόσμο καί γενικά ἀπό τήν διεθνή κινή γνώμη, καταφθάνουν, ἡ μιά μετὰ τήν ἄλλη, παρόμοιες ἐκδηλώσεις ἀπό ὄλον τόν πολιτισμένο κόσμο. Τέτοια διεθνή καταδική ἀντιοῦσι βέβαια ὅτι γίνεται ἀπό τήν ὑπεύθυνη κρατική πλευρά. Καί ὁ ἀγών εἰς τόν πολιτικό στίβον παρῆι μιά πνευματική ἐξόφωσι καί ἐνίσχυσι, πού δικαιώνει κάθε ἑλληνα ὅτι τό ἔγκλημα αὐτό θά βεβῆ με κρυφά, ἀλλά θά βεβῆ ἐπί τέλους, τήν καταδική πού τὸν γροιάζεται.

Πρέπει ἀπό τήν ἄλλη μεριά νά τονισθῆ πῶς καί σὸ ἐκ τῶν ἄλλων ὁ ἀντιπαλοῦς τοῦ παιδομαζώματος αὐτοῦ συναγεμῶ ἀκούσεται συνεχῶς καί μάλιστα ὅλα καί δυναμῶναι. Τό φυλλάδιο «Ἐλευθερώστε τὰ παιδιά μας ἀπό τό παιδομαζώμα» ἔγινε ἀνάρπαστο κυριολεκτικῶς καί σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα ὁ λαός ἐδείξε μὲ διαδόρπους τρόπους τήν ἐνότητά του καί στήν ἱερή αὐτή ἀγανάκτησι. Ψηφίσματα διαμαρτυρίας ἔρχονται τό ἕνα ἐπάνω σὸ ἄλλο καί ἀπό τοπινῆς καί ἀπό ἐπαγγελματικῆς καί ἐργατικῆς ὁργανώσεις καί ἐνώσεις πνευματικῆς. Ἰδιαίτερα θά ἀναφέρουμε τὰ ψηφίσματα, εἰς τὰ ὅποια ὄλες σχεδόν οἱ ὀπισθοῦντες τύπου ὁργανώσεις τῶν πόων Ἀργεντινῶν καί Ἀλεξανδρινῶν πόων ἔλασαν νά ἐπετίθωνται ἡ ἀγανάκτησις πού πλημμυρίζῃ καί ἐν ἑλληνικῇ καρδίᾳ. Ἔτσι καταφαίνεται ἀκόμη μιά φορά πῶς τό ἔγκλημα αὐτό εἶναι τραῦμα βαρύντατο γιά τό ἔθνος μας, ἀλλά

γίνεται τραῦμα θανάσιμο γιά τοὺς ἔγκληματιὰς!

Ἡ παγκόσμιος πνευματικὴ στροφή πού παρατηρεῖται τὰ τελευταία χρόνια ἀρχίζει νά ἐκδηλωεταί καί στήν Ἑλλάδα μὲ ἕνα τρόπο πού ἀξίζει ἰδιαίτερως τὸν χαίρει σωμα. Δὲν ἀναμερόμεθα ἐδῶ μόνον σις εἰδικὰ πνευματικῆς ἐκδηλώσεις πού εἶναι τόσο οἰκτεῖς σι τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτιῶν». Θέλουμε νά τονίσουμε—μὲ πολλή χαρά—σι, γενικώτερα, ἡ κοινὴ νωνία μας ἀρχίζει νά ἐπηρεάζεται σὲ μιά ἔκτασι πού ὄλο καί εὐρύνεται ἀπό τήν πνευματικὴ αὐτὴ στροφή. Ἰδέεσι καί συνθήματα πνευματικὰ, πού τὰ ἔλεπε κανεῖς μόνον σὸ χριστιανικό ἔντυπο, τὰ βλέπει τώρα νά ἐπαναλαμβάνονται σις καθημερινῆς ἐφημερίδες, σὸ ὀσδοῦνται βιβλία, σι νὰ διάλεξι καί στήν ὀμιλία ἐκεῖ πού δὲν θά ἐπερίμενε ἴσως κανεῖς. Τό ὅτι χρησιμοποιοῦνται τὰ συνθήματα ἡ τὰ στοιχεῖα ἀλλά παραλείπεται μιά βιβλιογραφικὴ ἔσως μόνον παραπομπή, ἡ ὅποια ἴσως θά εἶχε τὴ θέσι τῆς, αὐτό δὲν πρέπει καθόλου νά ἐνοχλή τόν πνευματικό ἄνθρωπο. Τό σπουδαῖο εἶναι νά προχωρήσῃ ἡ πνευματικὴ θεμελιώσις τῆς κοινῆς μας καί ὄλες ἀνεξαρτήτως, νά γίνου ἐργάται στή θεμελιώσι αὐτή. Καί δὲν ἔχου καμμιὰ ἀμειβολία ὅτι, ἐάν προχωρήσῃ σις στανέπεις τῆς, ἡ στροφή πού ἀρχίζει, θά ἐξαγίσει ἀκόμη καί ὅτι ἀνθρώπινο, «πέρα πολύ ἀνθρώπινο» μπορεῖ τυχόν ἐδῶ ἡ ἐκεῖ νά ὀργῃ ἀκόμη. Μιά τέτοια στροφή θά πάρῃ τότε τόν δρόμο τῆς καί τὴ στανέπεις τῆς στήν ἐξόφωσι τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῆς κοινῆς μας.

Καί αὐτό δὲν θά εἶναι τίποτε ὀλιγώτερο ἀπὸ μιά καὶ νὸ ὀργια ζωή!

Θά ἠθέλαμε ὀμως ἰδιαίτερος νά τονίσουμε τήν στροφή πού βλέπου καί σι τὸν καθημερινὸ τύπο, πού ὄλο καί προχωρεῖ μὲ ἕνα τρόπο εὐχάριστο καί οἰκοδομητικό βίβειν, ὀπάρχου καί γράμματι πού μᾶς ἔρχονται καθε τὸσο ἀπὸ ἀναγνώστας μας, γράμματα πού ζητοῦν νά ἐκφράσουμε τήν ἀναγκιτηρά μας γιά τοῦτο ἡ γιά κίονο. Ἐμεις προτιμοῦμε νά ἐκφράσουμε τὴν χαρά μας γιά τὰ εὐχάριστα πού βλέπουμε. Νά λχ, σις εἰδησεις τῶν ἐφημερίδων βλέπουμε τώρα π-

ρισσότερο παρά άλλοτε να παρακολουθείται ή διεθνής πνευματική και συγκεκριμένα ή διεθνής χριστιανική πολιτιστική κίνησης. Χρονολογήματα με πνεύμα εθνικό για μία ζωή οικουμενική, που τα διαδίδεις και αισθάνεσαι τον έαυτό σου να σπρώχνει αι προς τα επάνω αντί να γλιστράει προς τα κάτω, και αισθάνεσαι κατά ένα κάποιο τρόπο μιάν ένδοξοι στον καλόν άγωνα. Άρθε, ακόμη ειδικά βλέπομε στον καθημερινό μας τύπο και τον αθηναϊκό και τον επαρχιακό.

Β. βίαια, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά για να ανακτήσωμε ότι έχει χαθεί. Άλλά και αυτό που γίνεται είναι ένα σημάδι έπιδοφόρο. Πρέπει να το χαριτώσωμε και πρέπει να εσχηματίσωμε με όλη μας την καρδιά ή αρχή να έχη την συνέχειά της.

Και κάτι από μία άλλη πλευρά, των χριστιανικών και ούτοπιστικών, που δέν θέλουν τον Χριστιανισμό, κυνηγούν τις οικίες και ένδοξοι, χωρίς να το θέλουν, το έγκλημα. Άρχισαν τώρα μερικοί απ' αυτούς να προπαγανδίζουν την ιδέα για μία παγκόσμια κυβέρνηση. Πρέπει, λέει, να σταματήσουν οι πόλεμοι. Πώς θα γίνη όμως αυτό, που όνειρεύεται το έαυτο ή άνθρωπος, χιλιάδες χρόνια τώρα; Μά είναι τόσο εύκολο, μάς άπαντοδ! Άποδοστα! Δέν χρειάζεται, παρα να σχηματισθί με παγκόσμια κυβερνήσεις, ή όποια θα απαγορεύση τους πολέμους!

Sancta simplicitas! Σάν να πής δηλαδή στην καλύτερα ένός πτωχού, που τον δένει ή μάθη δυστυχία, και να τον ειπή, ήρθκα τη λύσι για τα δεινά σου: Άπλοδοστα: να αποκτήσης σε μία καλή τράπεζα μία καλή γρηματική καταθεσι. Κάμε το αυτό και θά ιδής ότι θά σταματήση ή φτώχεια σου!

Τι άσχημα γράφονται: άλήθεια, στην εποχή μας! Ό σχηματισμός μιάς παγκόσμιας κυβέρνησης δέν είναι μισον άλλα είναι ό καρπος τον όπολον θά θερισωμεν όταν προηγουμένως δημιουργηθί το πνεύμα εκείνο που θά στατήση τους πολέμους, θά απκαταστήση την ειρήνη και από την ειρήνη θά μάς σπρώξη ένα βήμα παρα πέρα, στην παγκόσμια κυβέρνηση! Άποδοστα πραγματικά, όπως έ-α σύν ένα έσον δύο. Άλλά ακριβώς διότι είναι άλλα δέν τα προσέχουν εκείνοι των όπολων ούτε ή σκέψις ούτε ό βλος είναι άπλό. Διότι πίσω από ιδεολογικά σχηματικά κρύβεται ή άρνησις που, πως το θέλετε, μισεί το φώς, μισεί το άπλό, το φανερό, την άλήθεια.

Μία ιδιαίτερη παράκλησι για μία ειδική κατηγορία των άναγνωστών μας. θά αποταθώμε τώρα ειδικότερα, όχι αποκλειστικά όμως, έννοείται, προς τους άναγνωστές μας εκείνους που, όταν δημόσιοι ή δημοτικοί λειτουργοί, έρχονται σ' έπαφή με τας οικου-

μενίας των άγωνιστών μας. Στο άρρο του συνεργάτου μας Ήρωδμου Κοιτώνη «Επιστράτευσις άγάπης» έχει λεχθί πώς σημασία έχει ή επιστράτευσις ες άγάπη, και εις το σηματο που λέγεται καλή, πρόθυμη και ζωντανό πνεύμα άγάπης εξυπηρέτησι των οικουγενειών των μαχόμενων από τας κρατικές άρχάς. θά παρακαλώσωμε λοιπόν τους άναγνωστές των «Ακτίων» που χειρίζονται τέτοιαις έξουσιαις και άρμοδιότητες, να αποτελέσουν την εθνετική πνευματική πρωτοπορία σε μία τέτοια επιστράτευσι. Νά το κάμουν ιδιαίτερο έργο τους, και αυτοί οι έθιοι να περιποιούνται όσο το δυνατόν περισσότερο τους άγωνιστές μας ή τους διούτους των όταν έχον κάποιο αίτημα της άρμοδιότητός των, άλλα και εις τους συναδελφους των, τους κατωτέρους των, ή ακόμη και τους ανωτέρους των, με τον ά-άλογο έκάστοτε τρόπο, να δείχνουν το έρω χρέος που έχομε όλοι άπάντι στα πρόσωπα αυτά.

Άς το τονώσωμε ακόμη μία φορά: Δέν είναι ζήτημα χρημάτων και προβλεπομένων και λογιστικών διατυπώσεων: είναι ζήτημα πνευματικό, είναι ζήτημα να οικονομήσης έστω και έ-α δριμιο, ένα άνέδοξαμ ακόμα από τη γυναίκα, από τη χήρα, το άγωνιστοδ. Νά προσφέρη ένα κάποιο αντί για την όρθοστασία. Νά όσωμε μία συμβουλή ή όποια θά αποτρέψη ένα λάθος και έπομένως μη καθυστερήση. Μία λέφι συμβουλή, ένα χαμό έ-ο, ή αι: εθνετικός κ' όλος λόγος: μία εύλαδ κή συμπεριφορά, όπου όσέσασμες έπιβάλλεται.

Όλα αυτά είναι κάτι που μποροδν όλοι να το προσφέρουν. Δέν χρειάζεται καμιά παρέκκλισις από τους γραφειοκρατικούς κανόνες. άλλα ίσχυ-ίσχυ άπειλοδν μιάν εύθυμη και όσοδαιματική λειτουργία του κρατικού μηχανισμού, και όμοι: είναι αποτιλοματική εις τον έρω τον αίτόν ά-άω-α της ά-άπης, τον όποιο πρέπει να δι: έξήγωμε όλοι μας, ιδίως οι «Έλληνες των μετόπισθεν».

Όλοι, όλοι ο! Έλληνες πρέπει να το κάμουν αυτό! Ό άναγνώσται όμως των «Ακτίων» πρέπει να είναι εις την πρωτοπορία. Και οι άναγνώσται μας, όσοι κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο χειρίζονται κρατικές ή άλλες παρεμφερεις άρμοδιότητες, άς μάς επιτρέψου: να τους κάνωμε τή θερμή αυτή έκκλισι. Νά δημιουργήσου: μιάν άληθινήν ή σταυροπορία, σταυροπορία της άγάπης, που θά ζωντανήση το χαρτί του δημοσίου έγγραφου και θά μεταδάλη το δημοσό ο ή δημοτικό γράφετο σε άληθινό ναό χριστιανικής άγάπης, της εθνετικής ένότητης, έργιστήριου του Χριστιανικού Πολιτισμού, άληθινή πνευματική κολυμβήθρα, όπου από κάθε άποψι θά τονώνονται αι «παρσιμέναί χείρες και τα παραλελυμένα γόνατα».

Την κάνομε την έκκλησι αυτή έξ όνόματος των άγωνιστών μας, έξ όνόματος της Πατρίδος, έξ όνόματος του Χριστιανισμού, θά τελήσωμε να ποίμε έξ όνόματος Έκείνου, ό όποιος ίδρυσε τον Χριστιανισμό με τον Σταυρό Του.

Ὁ Κόσμος τῶν Γραμμάτων

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΓΓΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΚΑΝΤΑΒΡΥΓΙΑΣ ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

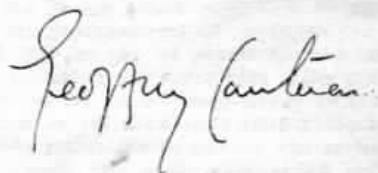
Lambeth Palace, S.E.1

8th July, 1949.

Dear Professor,

I have received your letter of 22nd June with the greatest sympathy and appreciation. The outrage of the kidnapping of Greek children and their forcible transfer to a foreign country has filled the hearts of all Christians with horror. I am fully conscious of the dreadful sufferings which the people of Greece are at present enduring and I have the greatest admiration for their heroism and determination. My sympathy goes out to the people of Greece and to the Church of Greece and I can assure you of my prayers that God will shortly bring their sufferings to a happy conclusion.

Yours sincerely,

Ἀγαπητὰ κ. Καθηγητά, [κ. Γερουλάνου]

Με τὴν μεγαλύτεραν συμπάθειαν καὶ ἐκτίμησιν, ἔλαβον τὴν ἀπὸ 22 Ἰουνίου ἐπιστολήν σας. Τὸ ἀναιδέγημα τῆς ἀπχγωγῆς τῶν Ἑλληο-κλιθῶν καὶ τῆς βιαίας μεταφοράς των εἰς ἕτε-ρον χῶρον ἐγγίμοις με φρίκην τις καρδίας ὄλων τῶν Χριστιανῶν. Ἐχω πλήρη συνείδησιν τῶν φοβερῶν θειῶν τὰ ὅποια ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ὑφίστα-ται κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν καὶ αἰσθάνομαι

τὸν μεγαλύτερον θαυμασμὸν διὰ τὸν ἥρωισμὸν καὶ τὴν ἀτοφισιστικότητά του. Ἡ συμπάθειά μου ἐκπέμπεται πρὸς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, καὶ δύναμει νὰ σὰς διδιδεαίωσω περὶ τῶν προσε-χῶν μου ὅπως ὁ Θεὸς δώσῃ συντόμως εἰς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ λαοῦ τούτου ἕνα εὖ-οχθὴν τερμα-τισμὸν.

Εἰλικρινῶς ὑμέτερος

Τζόφρεϋ

Ἀρχιεπίσκοπος Κανταβρυγίας

ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΛΟΝΔΙΝΟΝ ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

THE ANGLICAN & EASTERN CHURCHES ASSOCIATION
and
THE FELLOWSHIP OF ST. ALBAN & ST. SERGIUS

A
JOINT MEETINGon
THE PLIGHT
of
GREECE

will take place at

ST. BASIL'S HOUSE

52 LADBROKE GROVE, LONDON, W.11

on
TUESDAY, JULY 5th

at 8 p.m.

Chairman :

THE RT. REV. BISHOP HAROLD BUXTON.

Speaker :

THE REV. AUSTIN OAKLEY.

All who are interested in this urgent problem are cordially
invited to attend.

Τὸ ἀνωτέρω κείμενον ἀποτελεῖ φωτοτυπίαν ἐντύπου, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησεν εἰς τὸ Λονδῖνον, ὡς πρόσκλησις εἰς συγκέντρωσιν διαμαρτυρίας διὰ τὸ παιδομάζωμα.

Ἰδοὺ ἡ μετάφρασις :

Σύθεσις τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑνώσεως Ἀγ. Ἀλβανῶν καὶ Ἀγ. Σεργίου.

Κοινὴ συγκέντρωσις περὶ τῆς Πληγῆς τῆς Ἑλλάδος θὰ λάβῃ χώραν εἰς τὸ οἶκον Ἀγ. Βασιλείου 52 Ladbroke Grove, London, W. 11 τὴν Τρίτην, 5 Ἰουλίου, 8 μ.μ.

Πρόεδρος : Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Harold Buxton.
Ὁμιλητής : Ὁ Αἰδευτώτατος Austin Oakley.

Πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὸ σεισθρὸν αὐτὸ πρόβλημα προικλοῦνται θερμῶς νὰ παρευθῶν.

Δίδομεν, ἐπίσης, ἐν μεταφράσει, τὸ ψήφισμα τὸ ὁποῖον κατηρτίσθη κατὰ τὴν συγκέντρωσιν αὐτὴν :

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
καὶ

ΕΝΩΣΙΣ ΑΓ. ΑΛΒΑΝΟΥ ΚΑΙ ΑΓ. ΣΕΡΓΙΟΥ

c/o 52, Ladbroke Grove, London W. 11

Ἀπόφασις ὑπ' ἀριθ. 1.

Εἰς κοινὴν συγκέντρωσιν τοῦ Συνδέσμου τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑνώσεως Ἀγ. Ἀλβανῶν καὶ Ἀγ. Σεργίου, λαβούσαν χώραν τὴν Τρίτην, 5 Ἰουλίου 1949, ἀπεφασίσθη ὁμοθυμῶς :

1.— Νὰ ἐκφρασθῇ ἡ βαθεὶα ἀγανάκτησις διὰ τὴν ἀταγὰν ὅτι ὀλιγωτέρων τῶν 28.000 Ἑλληνοπαιδῶν ἀπὸ τοῦ γονεῖ, καὶ τὰς ἐξαιτίας τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν μεταφορᾶν τῶν εἰς ξέας χώρας διὰ τὴν ἀνατραφοῦν μὲ ξένας παρθεύσεις καὶ ξένον τρόπον ζωῆς.

2.— (Ἐκπαιστῶσι) ὅτι τοιαύτη συμπεριφορὰ εἶναι ἀνίθετος πρὸς τὸν φυσικὸν Νόμον καὶ ἀτίκται πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν περὶ τὸ θρόπου καὶ οἰκογενεας, ἐπιδικρύνεται δὲ ἀπὸ τὸ γεγονός· ὅτι παρὰ τὰς διεθείας προσπιθείας κανὼν ἀπὸ τὰ παιδιὰ αὐτὰ δὲν ἐπέστρεψαν ἰκομῆ εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐστίν του, μονοῦτι ἔχουσι γίνεσι χιλιάδες αἰτήσεων ἐκ μέρους τῶν γένων τῶν, καὶ

3.— Νὰ γίνουσι διαδηλώματα εἰς τοὺς ἀμοβίου ὀργανισμοὺς ἐπὶ τῆς θέσεως διαρκεσθῆ ἡ ἐπαρκὴς ἐξουσία εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ΟΗΕ ὀρισθεῖσα ἐπιτροπὴν, ὡστε νὰ ἐκτιθῆ αἰτή νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ταχέειαν ἐπιστροφὴν τῶν παιδῶν αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπόφασις ὑπ' ἀριθ. 2.

Εἰς κοινὴν συγκέντρωσιν τοῦ Συνδέσμου τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑνώσεως Ἀγ. Ἀλβανῶν καὶ Ἀγ. Σεργίου, γειομένην τὴν Τρίτην, 5 Ἰουλίου 1949, ἀπὸ ὁμίλησαν ὁ Αἰδευτώτατος Austin Oakley. Γραμματεὺς τοῦ Συνδέσμου τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ αὐτοῦ Ἐξουχίτης ὁ κ. Ἀλέξανδρος Πάλλης. Ἑλλην Διευθυντὴς τῶν Πιηροσεριθῶν καὶ ἄλλοι καὶ ἀπὸ ἡκούσθησαν αἱ ἐλευθεταὶ ἐμβάσεις περὶ τῆς ἀπαγωγῆς τῶν 28.000 Ἑλληνοπαιδῶν ἀπεφασίσθη :

1.— Νὰ ληρθῶν μέτρα ὡστε νὰ ἐλυσοθῆ ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἡ προσοχὴ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διεθνῶν ὀργανώσεων, καὶ

2.— Νὰ διαδιδασθῆ εἰς τὸν ἡρωϊκὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος ἐγκάρδιος ἔκφρασις συμπαθείας πρὸς τοὺς στερηθέντας τὰ τέκνα τῶν γονεῖς καὶ ὄλους ὁμοῦ ὑποφέρουσι καὶ ἀγωνίζονται ἐναντίον αὐτοῦσων δυσχερεσθῶν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἑλλάδος.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Η ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

«Η πρωτοβουλία του Υπουργού της Παιδείας για τη πλατειά και οδοιαστική διδασκαλία του μαθήματος της Αγωγής του Πολίτη σ' όλες τις σχολές του Κράτους, αλλά και έξω απ' αυτές, μες β' locks: άπολυτα σύμφωνος. Μια στόν ερώ κύκλο του πνευματικού αγώνος του Ελληνικού λαού για έναν γνήσιο Έλληνοχριστιανικό πολιτισμό, κάθε προσπάθεια, που, σε παράλληλους τομείς, ε' τοβλέπει στόν Ίδιο κεντρικό σκοπό, όπως αυτή, που «επινέεται από τας βροικιάς άρχης της Έλληνοχριστιανικής παραδόσεως;» — καθώς ε'τόνιος στή σχετικήν εισήγησίν του δ' κ. Υπουργός, είναι με χαρά και ικανοποίηση εδ' πρόσδεκτη.

Διότι η συστηματική προσπάθεια «να βελτιώσθωμεν τό πολιτικόν ήθος της χώρας και επομένως να εδ'νοιασώμεν εις τόν πολίτην τήν συνείδησιν των δημοκρατικών του δικαιώματων και τών υποχρεώσεών του ένα τ' της Πολιτείας, εις τήν Πολιτείαν δε να τονώσωμεν τήν συνείδησιν του καθ'ήκοντος της απέναντι των πολιτών», θά προσφέρη άοφαλω πλούσιμη ευρ' λή στήν πνευματική άνοικοδόμησιν του τόμο σκληρά δοκιμασθέντος, άλλ' και τόσο γερού και ήγιεος στό βάθος Έλληνικού λαού.

Δεν ήθουμ λοιπόν παρά να εδ'ηγοθώμε επιτυχία στήν Έπιτροπή, που έχει α'λαδαί τή μελέτη και τόν καταρτί-μό του προγράμματος, να εδ'εφράσους δε συγχρόως τίν ελπίδα, ότι, με κάθε προσοχή και περίσκεψη, θ' άποφευχθή κάθε κίνδυνος παρακτροπής ή νεύσεως του σκοπού και ότι απέναντις θά έξοφαλισθή ή όρθή ε'φαρμογή και: πραγματοποίησιν του.

Ο Υπουργός του Τύπου, που είναι και μέλος της Έπιτροπής, μιλώντας στή σχετ' ή σύσκεψη για τήν «'λοκληρωτικήν κωμοθεσίαν του κομμουνισμού, που εδ'εφρανίζε τό άτομο και τό εδ'ουθετερώμεν μέσο στό σύνολο», ειπε: «Διά ν' αντιμετωπίσωμεν τίν κομμουνιστικήν κίνησιν, δεν πρέπει να τήν καταπολέμωμεν μόνον με άρ-ησιν, άλλ' και με θέσιν. Αντιτάσσοντες εις αυτήν τό κήρυγμα του Χριστού! Δεν υπάρχει άμφιβολία, ότι αυτό άκριβ' ε'ποτελεί τήν σταθερώτερη και άσφαλέστερη βίση, για να στηριχθή ή προσπάθεια και ν' άποθή πραγματικά γόνιμη και άποδοτική.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ

Χαιρετισμός έμπιστοσύνης και τιμής ήθουμ να είναι οι λίγες αυτές γραμμές προς τους Νέους, π' ή τις διακοπές των μηθημάτων του Πνευματικού και των άλλων άντιθέτων Σχολών, βρίσκονται τώρα στίς επάρχεις τους, για να περάσουν τις διακοπές τους.

Μας δέθηκε, πριν από μέρες, ή βαθύτατα συγκινητική εύκχηρία να παρευρθώμε σε μία συ-

κέντρωση Νέων, που ετοιμάζονταν να φύγουν για τις επάρχεις τους. Άκούσαμε τά λόγια τους, παρακολουθήσαμε τήν ανάπτυξη των προθέσεων και των σκεψών τους, είδαμε τή φλόγα των ματιών τους και γεμίσαμε από πίστη. Πίστη στά Έλληνικά Ναιάτα, στήν Έλληνική ψυχή, στήν Έλληνική φυλή.

«Όχι! Δεν είναι «οι πολύ νηφάλιοι, οι πολύ φέχραμοι, οι πολύ όρθ λογιστάι νέοι», αυτοί οι πολύ δυστυχισμένοι γέροι με μορφή νεου, όπως αΐτός, που έγραψε προχθές στόν Άγγελο Τερζάκη: «Δεν πισεύω στό Θεό». Αυτοί πιστεύουν. Πιστεύουν στόν λόγο του Χριστού και στίς παραδόσεις του Έθνους των. Πιστεύουν στόν άληθινό προορισμό της νεότητός τους, στήν όψηλή άποστολή της ζωής τους. Πιστεύουν στό Πνεύμα και στήν Ψυχή. Πιστεύουν στόν Θεό.

Και είναι τέσσοι σιν αυτοός! "Ας διαθέσουν οι θεόπιστοι μίαν ώρα, μιά μονάχα ώρα, για να παρακολουθήσουν σε μιά συγκέντρωση, σε μίαν από τις ώρες και φωτεινές άπαυ λήσεις τους, τους νέους της Χριστιανικής Φοιτητικής Ένώσεως, του Προσκόπου, τά παιδιά των Κατηχητικών Σχολείων. Θά χαρούν τά γνήσια και ζωντανά Ναιάτα της Ελλάδος και θά γεμίσουν από ικανοποίηση και αισιοδοξία.

Ο Θεός μαζί σας, εδ'γενικά παιδιά! Έκεί που βρ'σκεθε τώρα, τό ξέρουμε πως, διαποτισμένοι βαθύτατα από τή συναίσθηση της άποστολής σας, έμπνευσμένοι από τά όψηλά Έλληνοχριστιανικά Ίδανικά, θ' είμαστε κι' εκεί τό καθήκον σας. Κι' αν είναι πάντα ώφαλο και αξιο να κίνη κανείς τό κ'ήκην του, πόσο πιο ώφαλο και πιο αξιο είναι σήμερα, που δ' λαός μας αγωνίζεται τόν με'αλόταρο, άλλ' και δυσκολώτερο άγώνα του Πνεύματος ε'αντίον της βλης, του Έλληνοχριστιανικού π'λιτισμού ε'αντίον του συστήματος της βίας, του δ'λεθρου και του εγκλήματος.

Στό «Σπράτσμα του Πνεύματος» που αντίτάσσει τό Έθ' σε τις σκοτεινές δυνάμεις της βλης, οεις άποτελείτε τίν άγνή και φωτεινή ποστοπορα, οεις έντεινεται τό φως και τονώνεται τό ήθός και ένισχύεται τήν ψυχή του λαού μας. Και τό πιστεύουμε άπολυτα, τό νοιούθουμε βαθύτατα, ότι κι' εκεί που βρ'σκεθε τώρα, έκτελείτε τό ιερό αυτό καθήκην με τήν Ίδια πάντα άγάπη, τήν Ίδια άφροσωση και πίστη.

Ο Θεός μαζί σας, άληθινά Έλληνόπουλα!

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Μεγάλη συζήτηση στόν Τύπο για τήν κρίση της κυκλοφορίας του λογοτεχνικού βιβλίου. Και πολλοί λογοτέχνες, δημοσιογράφοι και άναγνώσται υπέβλελαν διάφορες εισηγήσεις για τήν άντιμετώπιση της κρίσεως. Άνάμεσα σ' αυτές ή κυριώτερη είναι ή όργάνωση δημοτικών, κοινωτικών και σχολικών βιβλιοθηκών.

Συμφωνούμε κ' εμείς με την οργάνωση βιβλιοθηκών. Διαφωνούμε όμως με την εισήγηση να επιληθθῆ στίς βιβλιοθήκες ἡ με ποιοσδήποτε τρόπο υποχρεωτική αγορά. Αυτό δεν είναι μόνο ένα αντιπνευματικό μέτρο, αλλά και η ζωική συγχρόνως το κυριώτερο πλήγμα στο βιβλίο, διότι, από αδιάφορο πού είναι τώρα, θά τό κάμη ἀνεπαθήτικό και δυσάριστο.

Οἱ βιβλιοθήκες, και χωρίς νά τίς υποχρεώση κανείς, θά προσφέρουν αὐτομάτως τήν πύλο πλούτημ ἐξυπνήσειη και στό λογοτεχνικό και σέ κάθε ἄλλο Ἑλληνικό βιβλίο, ἀλλά και γενικώτερα στήν Ἑλληνική πνευματική παραγωγή, γιά τόν ἀπλούστατο λόγο, ὅτι θά καλλιτρούθ τόν πνεῦμα τῶν ἀναγνώστῶν τῆς και θά κινούθ και θ' ἀντιπύσουσ, ὁλοσῶα τά πνευματικό ἐνδιαφέροντά των. Καί αὐτό ἀκριβῶς είναι, κατά τῆ γνώμη μας, τό κυριώτερο και βικιωτέρο σημεῖο τοῦ ζητήματος: νά κατακτιθῶθ οἱ βιβλιοθήκες ὅχι με καταναγκαστικές διατάξεις, ἀλλά με τῆ δύναμη και τήν ἐπιβολή τοῦ πνεύματος. Δηλαδή με τήν ποιότητα και τήν ἀξία τῶν βιβλίων.

Τό Ἑλληνικό ἀναγνωστικό κοινόν, κα τώρα ἀκόμη, είναι ὁ θέσι—και τό ἐθεῖς ἐμπράκτως σέ πάπολας περιπτώσεις—νά κάνη σωστή και φωτισμένη ἐπιλογή τῶν βιβλίων πού θαβίσει. Ὅσο λοιπόν περισσότερο εἰσόνται αὐτό το κοινόν, και ὅσο περισσότερο καλλιεργεῖται πνευματικά και ψυχικά, τόσο μεγαλύτερη προθυμία και ἀσφαλτέστη ἐπιλογή θά δείχνη στή ἀγορά τῶν βιβλίων πού τό ἐνδιαφέρουσ, χωρίς νά χρειάζεταί τήν πνευματική κηδεμονία καμμιάς Ἐπιτροπῆς.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΛΟΥΤΟΥ

Τά παράνομα τῶν καλλιτεχνῶν, ὅτι οἱ φορολογικές ὑπερσεις ἠσπρούν τήν κατοχή καλλιτεχνικῶν ἔργων ὡς κριτήριον πλοῦτου, πού ἐπιφέρει ἀνάλογη φορολογία, πρέπει, νευρίζουσ, νά προσεχθῶθ ἀπό τό Κράτος βέβαια, τό ν' ἀγοράξῃ κανείς καλλιτεχνικά ἔργα είναι συνήθως τεκμήριον πλοῦτου. Ἀλλά ὑπάρχουσ, χωρίς ἀμφιβολία, και πολλοί, πού ἀγοράζουσ χωρίς νά εἶναι πλοῦτοι. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, χωρίς νά κῶδυν βέβαια ἀπό τό φῶμί τους, στροβόνται πάντως ἄλλες ἀπολαύσεις και ἀνάσεις, γιά νά ἱκανοποιήσουσ τήν ἀγάπη τους στήν Τέχνη ἡ και τήν ἐπιθυμία τους νά ἐνισχύσουσ τοῦς καλλιτέχνες. Ἀλλ' και ἀπό τ' ὅς πλοῦτοις ἀκόμη, είναι γεγονός ὅτι ὀπλοσ ἔκαίνουσ, πού ἀγοράζουσ καλλιτεχνικά ἔργα γιά διακοσμική κούς μόνον λόγους ἡ γιά λόγους καλής ἐπιδόσεως χρημάτων, ὑπάρχουσ και ἄλλοι, πού είναι πρῆμα κ' φιλοτέχνη.

Γι' αὐτό ὁ ἀρμότιο κρατικό ὑπὸλληλος πρέπει, νομίζουσ, νά είναι: σί θέση νά κάνουσ τοῦς διαχωρismoῦς αὐτοῦς. Δ ὅτι θά ἦταν ἀσφαλῶς ἀσφαλῶς καί ἀβίκο, ἐντί νά ἐνθαρρύνουσι οἱ περιπτώσεις, πού ἐξυπηρετοῦν τήν καλλιτεχνία τοῦ τόπου, νά ἐμποδίζεται γενικῶς ἡ και ν' ἀπκλιεῖται ἀκόμη ἐπιτέως με τόν τρόπον αὐτόν ἡ ἀγορά καλλιτεχνικῶν ἔργων, τήν ὄραν ἐπί

τέλους πού ὑπάρχουσ τόσα ἄλλα κρυγαλία κριτήρια πλοῦτου.

“ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ ΣΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ.,

Δέν ξέρουσ πούν πρέπει νά συγχαροῦμα περισσότερο: τόν κ. Ἀνδρ. Νεζερίτη, τόν ἐμπνευσμένο συθέτη τοῦ «Προανακρούσματος στοῦς ψάλμους τοῦ Δαβίδ» πού τό παρουσίασε ἡ Κρατική Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν στό Ὄθειον Ἡρωδου τοῦ Ἀττικῶθ, ἡ τό Κοινόν, πού τό εἶθε και με τόση ἱκανοποίηση και ἐνθουσιασμό Ἄν ἡ ἰρόθεση τοῦ συθέτη ἦταν— και ἦταν βέβαια—νά ἀκροάθ με τῆ μουσική του εἰς βιβθ ἠρησκευτικό αἶσθησια, νά ὀφιση πρὸς τόν οὐρανό με εὐλαβῆ προσευχή και νά μετακώση συγχρόνως: στό ἀκροατή του τήν ἀνάταση και τήν ἔφαση, πού χρειεῖ ἡ ἐπικοινωῖα με τό θεῖον, δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἀντιποκριθῆκε ἀπόλυτα στόν σκοπό του Ἡ συγκίνηση, πού αἰσθῶθ και και ἐξιδίλωτος τό Κοινόν στο ἀκουσμα τῆς σεμνῆς και ἠρησκευτικῆς αὐτῆς συνθέσεως. Ἐθεσι πλῆρη δικαιοσύνη στήν ἀνώτερη ἐπιδοσή τοῦ συνθέτη Ἄλλά και ἀπίδειξη, ἀκόμη με ὀφορ, σέ ποιῶ ἀνώτερα καλλιτεχνικά ἐπίπεδα μπεραῖ νά φθισῆ ἡ Τένη και πού βεβαιῶ ν' ἀνταποκριθῆ στίς ψυχικές ἀνίγκες και ἀπικτήσεις τοῦ Κοινῶ ὅταν οἱ καλλιτέχνες ὀπες. σ' αὐτή τήν περίπτωση, ὁ κ. Νεζερίτης— γνησιός στό ἀναγνωστικό Κοινόν τῶν «Ἀκτινῶν». Διότι περ λαμβάνεται με: αὐθ τῶν καλλιτεχνῶν πού ὑπέγραψαν τήν «Ἀήλωσιν»—, ἐμπέωνται ἀπό τῶ ὀφήλα και μεγάλα χριστιανικά ἱδανικά.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΒΡΑΒΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ “ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΦΩΣ.,

Ὁ σκληρός ἀγών τόν ὀποιον διεξάγει σήμερον τό Ἐθνος, ἀγών ὅχι ἀπλῶς πρὸς διοτήρησιν τῆς ἀκρασιότητος και ἀνεξαρτησίας αὐτοῦ, ἀλλά ἀγών περὶ τῶν ὀλων, πρὸς διακόμισιν ὀηλ. αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, μετ ὑπερλήμπρον βιον τεσσάρων γιλιετηρίδων. ὁ ἀγών αὐτός διά νά καταλήξῃ εἰς τήν ὀλοκληρωτικὴν νίκην, ἀπαιτεῖ, ὀπως εὐσῶσεν ν τό Ἐθνος λάθῃ ἐνεργόν και ἀποφασιστικόν μέρες εἰς αὐτόν, παρῶ τόν μέχρως ἀνθεθωσίας διεξαγόμενον δ ἄ τῶν ὀλων ἀγῶνα τοῦ στρατῶντος ἡμήματος αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτο ἐπιδίδεται ἡ κινήτοποίησης ὀλων τῶν πνευματικῶν δυνάμειων τοῦ Ἐθ. οῦς, ὅχι μόνον πρὸς ἐπίτευσιν τῆς νίκῆς ἀλλά και πρὸς ἀξίωση ἡσιν αὐτῆς μετῶ τό ἀσῶεν πέρασ τοῦ δια τῶν ὀπων ἀγῶνος. Ἀπό τοῦτο ὀθεν δέν νά καταβλήθῃ πῶσα προσπάθεια διά τήν πνευματικὴν καθορῆσῆσιν και ἀνύψωσιν τοῦ ἑλληνικῶθ λαῶθ και εἰδικώτερον διά τήν μόρφωσιν ἀντιπύρου ἡθεως και ἐθροῖσιν τοῦ γακακτῆρος τῆς ἑλληνικῆς νολοκίας, ἐπί τῆ βῶσει τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν.

Ὅπως κατὰ τὸ δυνατόν συνιδίχη εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν τούτων Ἰδρυθῆ ὁ Σύλλογος: «Τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς».

Ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀπεφάσισαν ὁ Σύλλογος, ἐκτος ἄλλων ἐνεργειῶν, νὰ προκηρύξῃ βραβεῖον τὸ ἕποσον θ' ἀπανάμητο εἰς τὸ καλύτερον ἐπιστημονικὸν ἢ λογοτεχνικὸν ἔργον ἀναεσπόμενον εἰς τὰ θέματα τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου καὶ εἰδικότερον τοῦ ἑλληνικοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ ὅπως ἐνσχόση τὸ ἔργον τοῦ Συλλόγου, ἠδύναται ν' ἀλλοθιτήσῃ τὸ ποσὸν τῶν δεκαπέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν διὰ τὴν προκήρυξιν τοῦ βραβείου τούτου.

Ἔργον τοῦ βραβείου.

1. — Αἱ διτελεγήσασθαι ἐργασίαι πρέπει νὰ ἔχουν ἀντικείμενον τὴν διανοητικὴν μελέτην εἰς ἓκ τῶν ἐποχῶν βραϊκῶν ποδλητῶν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν μακρὰν αὐτὴν ἐξέλιξιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἰερουσαλῆ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς γρόνων.

Ἦτοι:

α) Ἡ Ἑθνητικὴ ὡς κοινωνικὸς παράγων.

β) Ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τόνωσιν τοῦ Ἑθνικοῦ φρονήματος (ἱστορικῶς).

γ) Ἡ δύναται νὰ προσφέσῃ ἡ Χριστιανικὴ διδασκαλία διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν μεταπολεμικῶν προβλημάτων.

2. — Ἡ γλώσσα δεόν νὰ εἶναι ἀπλή καθαρεύουσα.

3. — Αἱ μελέται πρέπει νὰ δημοσιωθῶν τὸ ἀρτερον μῆρι τῆς 29 Ἰουνίου 1950 εἰς τὴν γραφεῖα τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός».

4. — Ἡ ἐπι τοῦ βραβείου ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κ. κ. Μαρτίνου Γερουλιάνου διοικητοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, διοικητοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, Γεωργίου Οἰκονόμου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, Ἰωάννου Κοσιῶτη, ἀρχιμανθόνου, τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου κ. κ. Νικολάου Βλάχου, Στάσου Παλαίου, Γεωργίου Ράμου, Χαρ. Φραγκοῦ, Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη, καὶ τοῦ κ. Γεωργίου Κινελάκη, Γραμματέως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως.

5. — Ὡς ἐπαθλὸν ὀρίζεται τὸ ποσὸν τῶν δεκαπέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν δύναται ὅμως τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου μετὰ πρότασιν τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς ν' ἀπονεύμῃ ἔπαινον ἐστὶ χρηματικῆς ἐνισχύσεως καὶ εἰς δύο ἄλλας ἐργασίας μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν πέντε ἑκατομμυρίων εἰς ἑκάστην. Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία εἰς τῆς ἐργασίας περιέρχεται εἰς τὸν Σύλλογον «τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς». ἐπιφύλασσόμενον διὰ τὴν περιπτώσιν ἐκδόσεως εἰς τὴν καταβολὴν ποσοτῶν >α< εἰδῶν κρίσιν.

6. — Αἱ διτελεσθέντες ἐργασίαι θὰ παραδίδονται μετὰ ἐσφραγισμένου φακέλλου, φέροντος

τὸ ὄνοματεπώνυμον τὴν διεύθυνσιν τοῦ συγγραφέως καὶ ῥητὴν τὸ ὅποσον δεῖο νὰ ἀντιγράψαι καὶ εἰς τῆς παραδίδο ἔνης ῥητορίας.

7. — Ἡ πρὸς κρίσιν ὑποβληθεῖσα ἐργασία δύναται νὰ ἀποσυρθῇ ἐφ' ὅσον ἐξέχει εἰσὸς εἰσαχθῆ πρός κρίσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν.

8. — Κατὰ τὰ λ. ἐπὶ τῆς βράβεως καὶ πᾶν συναφεῆς ζήτημα θὰ ρυθμίζεται κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Δ. Σ. τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός».

Ἡ ἐπι τοῦ βραβείου ἐπιτροπὴ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἄξιότιμοι καὶ Διευθυντά,

Εἰς τὰς Ἀκτίνας τοῦ ἐκπληροῦν ἔνα μεγάλου προοριου διαδίδω (Ἰούλιον 1949, σελ. 274) εἰς ἔνα δημοσίωμα τοῦ κ. Δ. Παυκωτή:

«Ἡ ἀναστολή τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἀποτελεῖ ἔνα ἄλλο. Ἦναι γεγονός που θὰ ἐπηρεάσῃ νὰ γίνῃ γνωστὸ ὁ ἔλος τὸν κόσμο ἂν ἐξήρημα νὰ χρησιμοποιοῦμε καλὰ τὰ πνευματικὰ κεφάλαια τῆς ἱστορίας μας. Καὶ ὁ ἄθλος αὐτὸς ὀφείλεται σὲ εἰσορῆς τοῦ Ἁγίου Θεσσαλονικῆς τῶν Ἐπιμελητηρίων ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔνα ἀξιόλογο ποσοστό... εἰς ἔνα γραμματόσημο! Δηλαδὴ στὴ πρωτοδοῦ (αὐτὸς ἄνθρωπος που ποὺ εἶχε τὴν ἰδέαν νὰ θεοπύθῃ εἰδ. καὶ ἀναμνηστικὸ γρηματόσημο γιὰ καθὲ ἐπιστολὴ τοῦ θὰ ἐπεταρτὸ Τελευτῶμετο Θεσσαλονικῆς».

Ἄν γνωρίζω τὴν πληροφορίαν ἔχει ὁ συντάκτης; τοῦ ἀρθροῦ, ἐπιθυμῶν ὅμως νὰ σὰς κατατόπισω ἐπὶ τὸ θέματος αὐτοῦ σημειῶ τὰ ἑξῆς:

Τὸ γραμματόσημον δὲν εἶναι το τοικὸν ἀλλὰ γενικὸν, ὑποχρεωτικὸς δὲ ἐπικαλλάται εἰς πᾶσαν ἐπιστολὴν (τοῦ ἐσωτερικοῦ). Τὸ γραμματόσημον ἐθετοῦν ἐγὼ διὰ νόμο καὶ ἐκ τῶν εἰς πρῆξιν τοῦ ἔλασεν περὶ τοῦ ἐν διακομμύριον ὁ Ἁγιος Δημήτριος καὶ ἐξακόσια ἑκατομμύρια ἢ Ἄγία Δ. ὅρα.

Ἦδη διὰ νόμο θὰ συνεχιοθῆ διὰ μίαν ἀκόμη περίοδον τῆ ἐκδόσεως καὶ ὑποχρεωτικὴ κυκλοφορία τοῦ γραμματοσήμου, ὅπως δὲ ὁ Ἁγ. Δημήτριος θὰ ἐνισχυθῆ μὲ ἐν ἀκόμη διακομμύριον.

Ἦν δὲν ἐθετοῦντο τὸ γραμματόσημον δὲν θὰ ἐπαρτοῦτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργον, ὅσα δὴποτε ἀξιόλογα ποσὰ καὶ ἂν εἰσέφερον οἱ τόσον ἀξίαι τιμῆς ὄργανοι, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κλιμακωίας δαπάνης.

Εἰς ποῖον τῶρα ἀνέκει ἡ πρωτοδοῦ τῆς ἐκδόσεως τοῦ γραμματοσήμου δὲν ἀπόκειται εἰς ἐμὲ νὰ εἰπῶ.

Ἦνα ὅμως δέδοται σοφῆ γνῶσιν τῆς ὀρθότησε αὐτῆς σὰς ἐσωκλίσεως ἀντίγραφον τῆς ἀπὸ 29.5.1947 ἐπιστολῆς μου πρὸς τὸν Δῆμαρχον Θεσσαλονικῆς, ἡ ὅποια δὲ εἶδε μέχρι τοῦδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καίτοι ὁμοίως ἄλλη καὶ εἰς τὸν Πεννηντικὸν Μητροπολιτικὸν Θεσσαλονικῆς κ. Γεννάδιον.

Τὰ ἔγκαινια τοῦ Ν οὐ ἔγινον δταν δὲν ἤμουν πλέον Ἰπουργός καὶ ἐτοί: δὲ: κατώ:θισσα ἀκόμη νὰ ἴδω τον μὲγάλον Νκόν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Μετὰ τιμῆς
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ ΠΑΠΑΔΗΜΟΣ
Βουλευτῆς Ροδόπης

ΟΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Κύριε Δ ευθυντά,

Ἐίχα ἡδὴ θωρεῖ το ἄρθρο μου «Καινούργιοι Προσφυγες» γὰ τὸ τυπογραφεῖο, δταν ἡ, θε στὰ χέρια μου ἔνα πρόσφατο φύλο τῶν Sunday Times (3-7 49) μὲ μιά ἐξαιρετικὴ ἀναπόκρισι τοῦ Ἀγγλοῦ δημοσιογράφου κ. Keith Butler πού ἐπιει παραστατικὰ τὴν εἰκόνα τῆς δοκιμασίας τῶν προσφύγων πού γυρίζου στὰ χωριά τους. Εἶναι τόσες οἱ καταστροφές καὶ τόσες οἱ δυσχέρειες πού ραγίζει τοῦ καθενός ἡ καρδιά ἀπὸ τῆ: σνέχεια τῶν ταλαιπωριῶν, πού οἱ ἐριζωμένοι Ἕλληες ἀντιμετωπίζουν κί δταν ἀκόμη ἐπαναπατρίζονται στὰ κατεστραμμένα οπιτικὰ τους.

Ἀλλὰ ἄς ἀφίσω καλύτερα τὸν κ. Butler νὰ περιγράψῃ τὴν κατάσταση: Οἱ Ἕλληνες πρόσφυγες, γράφει δ κ. K. Butler, γυρίζου σὲ οπιτα ληλαιτημια ἀπὸ τοὺς ἀντορες, καὶ καταστραμμένα ἀπὸ τὸν καιρό, σὲ ἀγροὺς πού ἔχουν μείνει δυὸ χρόνια ἀκαλλιέργητοι Οἱ ἴδιοι, πτωχοὶ καθὼς εἶναι, δὲν ἔχουν εἴτι γεωργικὰ ἐργαλεία εἴτι ζῶα. Στραβούνται τὸν μέσον συντηρησης καὶ μένουσ χωρὶς καμμιά βοήθεια πραγματεύου νὰ καλίστησιν τὰ χωράφια τους. Μόνο ἡ πτωχὴ βοήθεια τοῦ Ἑλλῆ ἰκοῦ Κράτους σάν στικ παραστέκει δίπλα τους.

Μίλις ἐπιστρέφω ἀπὸ χωρὰ πού βρῖσκονται κατὰ μήκος τῆς ὁροσειρᾶς τοῦ Μαντικίου, βρειοδοτικὰ τῆς Ἀράμας, πού σ' αὐὰ μάλις ἐπαναγκαστικὸς θησαν οἱ πρόσφυγες. Οἱ χωρικοὶ ἀρχισαν κί δλας νὰ ἐργάζονται σκληρὰ στὴν καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν τους. Μὰ οἱ στερήσεις καὶ οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς, διαδιδόσῶ: τους εἶναι πολὺ χε ρότερες ἀπὸ σκαίνες πού ἀντιμετωπίζου ὡς πρόσφυγες μὲσ στικ πόλεις.

Ἡ διατροφή τους εἶναι προβληματικὴ. Δὲν ἔχουν κρέας, μήτι χόρτα, εἴτι λάδι εἴτι τυρί. Ἰπάρχει μόνο τὸ φῶς. Μικρὰ παιδιὰ τρέφονται μὲ φῶς! βουτυμένο σὲ νερό. Καθὼς εἶναι ἐξηγητλημένοι καὶ τοθνικοὶ δὲν μποροῦν νὰ ἀνῆξουν στὴν σκληρὴ δουλειὰ στὸς ἀγροὺς Ἐνας ἀνώτερος ἐπάλληλος τοῦ Ἰπουργεῖου Γεωργίας, πού παρακολοῦθ: ὡς τὴν ἀγροικὴ ἀποκατάστασι, μὲ εἶπε, γράφει δ κ. Butler, πὼς δταρχ ἀπὸ ὀλιγοῦ ἡμερο περιμονῆς του στὴν περιφέρεια τοῦ χωριοῦ «Χαριτω ἔνο» ἔχασε κί δ ἴδιος 5 κιλὰ βάρους. Οἱ χωρικοὶ ἔμεις ἐργάζονται ἐνιατικὰ, παρ' ὅλο πού κί αὐτὸ τὸ κρατικὸ ἐπίδομα, ἀπαραίτητο γιὰ νὰ ἀγοράσουσ μερικὰ πράγματα τῆς πρώτης ἀνάγκης, ἔρχεται καθυστερημένο. Οἱ Ἕλληες αὐτοὶ ἔχουν ν' ἀντιμετωπίζουσ τον χειμῶνα δακνοκτῶ μὲνές πρὶν δῶν τὴν πρώτη

ἀπόδοσι τῆς συγκομιδῆς τοῦ καινοῦ, μιάς συγκομιδῆς πού ὀπωδῆποτε τὸν πρώτο χρόνο θάνατι φτωχῆ.

Αὐτὰ γράφει δ κ. Butler καὶ νομίζω πὼς θὰ σὺφωνήσουσ οἱ ἀναγῶσται τῶν «Ἀκτιῶν» ὅτι θὰ ἔπρατα νὰ γίνουσ ἐύροτερα γνωστὰ δλα γράφει δ Ἀγγλος δημοσιογράφος. Συμπληρώουσ πὺλὸ παραστατικὰ τὴν εἰκόνα τῶν «Καινούργιων προσφύγων» πού περι ράφεται στικ πρώτες σελίδες τῶν «Ἀκτιῶν». Μὰς βυθθοῦν ἐτίσις γιὰ νὰ βγάλωμς πολλὰ πρακτικὰ συμπεράσματα στὸ κεφάλαιο τῆς βυθθείας πρὶς τοὺς ἀελοφῶδες μας, πού εἶχαν τὴν αἰτυχία τῆς προσφυγῆς.

Πρέπει νὰ προσθέσω ἀκόμα, ὅτι στὴν ἐξακρίβωσι τῆς καταστάσεως τῶν συμμεροπλήκων, καὶ ἰδιαίτερα τῶν παιτῶν, ἔλαβον μέρος οἱ Διεθνεῖς καὶ Ἑλληνικοὶ Ὀργανοὶ μὲ Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ καὶ προσέφεραν πολὺτιμα στοιχεία.

Μὲ πολλὴ τιμῆ
ΤΙΜΟΝ ΠΑΡΜΕΝΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐλάδομεν εἰς τὰ γραφεῖα μας τὰ κατωθὶ βιβλία:

Σταύρου Πλακίδου. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Διευθυντοῦ τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰστιτοῦτου τοῦ ἑθ.ικοῦ Ἀστεροσκοπεῖου: Ἀλκίη Ἀστρονομία. Ἐκδόσεις Κ. Κικουλίδου.

Ἐ.ν. Κ. Κωνσταντοπούλου, Ἀντισταγελῶς Ἐφετῶν: Ἡ κατὰ Σπικράτους Γραφὴ, Νομικὴ, Ἱστορικὴ, Φιλοσοφικὴ καὶ Ψυχολογικὴ ἀνάλυσις τῆς κατηγορικῆς καὶ τῆς δικῆς τοῦ Μεγίστου τῶν Σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1949.

Νικολάου Δ. Βασιλοπούλου, π. Ἐκπιδευτικοῦ Συμβούλου: Δημοσθένες-Φίλιππος (ἡ ἐποχὴ τῶν καὶ ἡ πολιτικὴ τῶν). Εἰσαγωγὴ στοὺς Φιλισπικὸς λόγους. Ἡ Δημοκρατικὴ φυγὴ ἀντιμέτωπη στὸ ζυνικὸ πνεῦμ.). Ἀθῆναι 1949.

Νικολάου Β. Γεωμαδάκη: Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ποίηση καὶ ἡ συμπενοια αὐτῆς πρὸς τὸ δόγμα καὶ τὰ καίμενα τῶν Γραφῶν. Ἀθῆναι.

Ἀκολουθεῖα τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς Ἡμῶν Μακαρίου Ἀρχιεπισκόπου Κορινθίου τοῦ Νοταρᾶ. (Ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ἐπιμελειᾶ καὶ δακτύλῃ Γεωργίου Βουτζᾶ ὁ ἱερέως, νῦν δὲ τὸ δεύτερον ἐκδοθεῖσὴν μερίμνη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορινθίας κ. Μιχαήλ). Ἐν Κορίνθῳ 1949.

Ἀντ. Φλ. Κατσούρου: Κουραδοὶ καὶ Σκλάβοι. (Ἀνέκδοτα Μικονατικὰ καὶ Συριανὰ ἔγγραφα) Σῆρος, τυπογραφεῖα «Ἐλευθέρου Κόσμου», 1948

Ζ. Οἰκονόμου: Τὸ μαικονὸ ταξίδι καὶ ὄσο ἄλλα μονόπρακτα. Ἐκδόσεις Γεκδοκτῆ.

С. Н. Спругеон: Ἐκλεκτὰ κηρύγματα Ἀγγλοῦ ἱεροκήρυκος διεθνοῦς φήμης. (Μετὰφρασις ὑπὸ Φ. Κ.). Ἀθῆναι 1949.

Θ. Βοσταντζόγλου: Ἀντιλεξικόν ἢ θησαυρὸν ἑλληνικῶν λέξεων καὶ φράσεων διαταγμένων κατὰ λογικὴν σειράν. Ἀθήναι 1949.

Γιάνγκου Ἀργυροπούλου: Παναγιώτης Καλλιέργης (ἕνας πρωτοπόρος δάσκαλος 1861-1937). Ἀθήναι 1949.

Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη, ποιητοσυγγέλῳ ἱερέϊ Μητροπόλεως Μισηθίας: Γάμος καὶ διαζύγιον.

Ε Ρούσσου, Α. Α Λεξιλόγιον Ἐκκλησιαστικῶ Ἰακχίου, τριγλωσσον, τῶνος Ἰ Βυζαντινῶν Ἰακχίου, Ἀθῆναι 1948, τόμος ἸΙ Λατινικῶν Ἰακχίου, Ἀθῆναι 1949

Ἀρχιμαντ. Ἀθηνάγορα Κοκκινάκη: «In the Realm of Redemption», Νέα Ὑόρκη.

Collection de l'Institut Français d'Athènes: Bulletin Analytique de bibliographie Hellenique, 1947. Fascicule V. Athènes 1948.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Τάκην Λόμπ. Ἐνταῦθα. Ἐἴσαε δέξιπαινος διὰ τὴν πλῆυσιν χριστιανισμοῦ εἰς ἑπισηναι κοὶ διὰ τὴν συστημὴν προσπαθειαν, μετὰ τὴν ὁπίαν θὰ ἀξιοποιηθῆ τὸ ταλέντο σας.—κ. Ἐλεῦθε Πιτ. Ἐνταῦθα Βεβαίως ἡ ποησιὰ σας νοσεῖ, ἀλλὰ ὅλοι θὰ πρέπει νὰ ἐργασθοῦμε. Οἱ ἀγῶνες τοῦ περιοδικῆς μας, πρὸς οὐτὴν τὴν πλεῖστον στρέφονται ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐκδόσεως του.—σ. τρ. Κ. Σακελ. Σ. Γ. Γ. 918 Πολὺ ὄρατον τὸ περὶ τὸν ἄνθρωπο σας.—κ. Κ. Μ. Γ. τ. σ. Ἐσσαλαονίκη ν. Ὁ αἶον καὶ μοντέρνο τὸ ποίημα σας, ἀλλὰ ὄχι σαφές. Ὁ ἐπιγραμματικὸς στίχος εἶναι πάρα πολὺ δυσκόλος. Περιμένωμεν κατὰ πῶ ἀπλό.—κ. Β. α. Ν. α. σ. Ἀρὴν Κ. α. μ. ὦν. Τὸ ποῆμα σας δὲν εἶναι δημοσιεύσιμον. Πρέπει νὰ μελετήσῃτε ποιηταί, ἂν θέλεται νὰ ἀσκηθῆτε συστηματικῶς μετὰ τὴν τέχνην—δ. Σοφίαν Σ. Α. Χανιά. Τὸ ποῆμα σας ἔχει ἄρκετα τενν καὶ σφάλματα. Ἡ ἐμπνευσις τοῦ μεγαλολογικῆ καὶ χωρὶς νεανικῶν πάλμων. Ζητήσατε νὰ κάμειτε κατὰ πῶ ἀπλό καὶ πῶ πρόσχαρον.—κ. Παν. Μούγ. Ἐνταῦθα. Ἡ ἐνορασία σας εἶναι κατάλληλος ἄλλοι δὲ ἐιδικὸν ἠομητικῶν περιοδικῶν.—κ. Δ. Κ. Πετρακ. Πειραιᾶ. Ὅχι ἐπιτυχὲς τὸ ποῆμα σας. Θὰ ἠμποροῦσατε νὰ εἴσαε καὶ πῶ σαφές. Ἡ εὐτετρα ἀστροφὴ πολὺ καλύτερα τῶν ἄλλων. Προσέτατε τὴν τεχνικὴν.—κ. Θ. Χ. Σ. Ἐσσαλαονίκη ν. Ἀξιόλογος ἡ ἡρησὰ θεὰ σας. Ἀσπιδῶς πρέπει νὰ συνεχίσῃτε. Καλὸν ὄμως νὰ προσέτατε τον σ ἰχόν σας. Ἀσὸ τὸ «τροφερὰ ἀτάξῃ φιλομοιβεῖς» δὲν ἔχει τὴν θέσιν του.—κ. Παν. Γ. ν. φ. Λ. ε. μ. σ. Ὁ κ. Π. α. σ. Α. Ἐκτιέτες ἔχουν γράψῃ διὰ τὸ θέμα περὶ τοῦ ὁποῦ ὁμιλεῖ εἰς τὴν τῶσον ἐνδιαφέρουσαν ἐπιστολὴν σας. Εἰς τὸ τεῦχος 56 (Ἀπρίλιος 1946) θὰ εἴσατε ὅτι ζητεῖτε.—σ. τ. ο. Γ. Π. α. π. Σ. Γ. Γ. 918. Εὐχαριστοῦμεν δι' ὅσα γράφατε εἰς τὴν ἐπιστολὴν σας. Διὰ τὴν ἀλληλογραφίαν θὰ μεμυνησώμεν. Τὸ ποῆμα ὄχι καὶ τῶσον ἐπιτυχὲς. Περιμένωμεν κατὰ καλύτερον ἀπὸ σᾶς.—κ. Ἡλ. Π. ε. τ. Ἀγ. Ὑ. ἰ. ο. ν. Τὸ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ κλλίτερον ἀπ' ὅλα. Ἐχετε τὴν δυνατότητα νὰ γράφατε ποῆμα πολὺ κα-

λὸ, ἀρκεῖ νὰ πειθρηχθεῖς εἰς τοὺς κανόνες τῆς τεχνικῆς.—κ. Γρηγ. Γεωργίου. Χανιά. Αἱ ἐργασίαι σας διεβιβασθησαν ἀνομοιως. Θὰ λαβετα ἐπιστολὴν ἰδιαιτέρως.—κ. Φ. Θ. ω. μ. Μοσχάτων. Τὸ ποῆμα σας, μὴ κολῆ προσπάθεια. Ἀσὸ ὄμως τὸ «προσολλημένος» κολὸν θὰ ἦτο νὰ ἔλειπε. Ἡ ἐμπειρία σας ἔχει μίαν τραχύτητα. Χρειάζεται νὰ ἐπιποιοηθῆ μετὰ πικρὴν λυρικὴν λεπτοτητα διὰ νὰ ἀξιοποιηθῆ.—κ. Ἰ. Χ. Ν. Π. ε. ρ. α. ἰ. α. Αἱ στροφῆ 5, 6, 7 ἀρκετὰ καλά. Αἱ λέξεις «σαδιτέρως» καὶ ἡ «ἀγλαδα» ἐνοχοῦν φοβερά. Ὅλοι σήμερα ζητοῦμεν τὸ φυσικὸ καὶ τὸ ἀπλό. Εἰς κανένα δὲν ὄρασε τὸ σκοτεινὸν καὶ τὸ ἐξεζητημένον.—κ. Ἰ. ρ. α. ἰ. κ. ἰ. κ. ἰ. Ἡ διάρρηξις ἔχει βελτιώσεσι σημαντικὰς. Δυστυχῶς ὄμως τὸ «σ. π. τὸς εἰρήνη» δὲν εἶναι δημοσιεύσιμον.—κ. Γ. Ἰ. ο. σ. τ. ο. ν. Βόλον. Καὶ τὰ ὄσα ὄρασε εἰς τὴν μορφήν. Τὸ «στὸν πλανεύον ἀβελφῶ» πρὸς τὴν ἐλλείψει του πολὺ καλλίτερον πῶ τὸ πρῶτον.—κ. Ε. Ὁ. Παπαλ. Ἐνταῦθα. Συγχρησθῆτε διὰ τὴν ἀγωνιστικὴν σας διάθεσιν. Χρειάζεται ὄμως καὶ ἡ τέχνη. Διὰ νὰ ἐπιτύχητε, ὄρατε καὶ ἡ μορφή τῆς ποιήσεως νὰ εἶναι ἀπλό. Ὁ πρὸς τὴν ὄρασιότητα τῆς ἐμπνευσεως σας, χρειάζονται κόποι Ἐνορασθητε λοιπὸν.—κ. Χ. α. ρ. Π. Χ. α. τ. ζ. Γ. Ὑ. εἰ. ο. ν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἐπιστολὴν σας. Τὸ ποῆμα σας καλόν, ἀλλὰ κάπως ἄστονον. Δοκιμάσατε ἔκ νέου. Ἡ μορφή τῆς ποιήσεως ἔχει δυσκόλους, οἱ ὄρασι μόνον μετὰ τὴν συστηματικὴν ἐργασίαν ὀτερρηθῶνται.—δ. Ἀ. ν. τ. Γ. Σ. ἰ. δ. ε. ρ. Ἐνταῦθα. Τὸ ἐπίσην, ἑλλείψις, ἀγάπη, κολόν. Τὸ καλλίτερον ἀπ' ὄσα ἔχετε γράψῃ.—κ. Σ. ω. τ. Α. Κ. ρ. α. θ. Γ. α. λ. α. τ. ε. Ἡ πρῶτον τετράστιχον εἶναι πολὺ καλόν. Τὰ ἄλλα ἔχουν τὰ λαθάκια τους. Χρειάζεται ἐπίσης ἡ ἐμπνευσις σας νὰ πλετυοιηθῆ μετὰ ὄμα.—κ. Χ. ρ. Δ. Γ. ζ. α. φ. Ν. Ὁ ἀ λ. ἡ ρ. ο. ν. Πρέπει νὰ ἔχετε ὄρα τὸ ὄρα σας ὅτι. εἰς τὴν λυρικὴν ποιήσιν, τὸ ἠοισικὸν στοιχεον εἶναι τὸ κυριώτερον. Εἰς τὸ τελευταῖον σας ποῆμα ὁ «μελιόστακτη» λυρὸς ὄμα ἐνοχλεῖ. Ἡ ὄρασιὰς μὴ ποιητικὸν εἶχε σκοπὸν νὰ σᾶς κάμη περισσώτερον πειθρηγημένον.—κ. Σ. α. β. Χ. α. τ. ζ. Ἐνταῦθα. Ἡ λυρὸς τῆς ποιήσεως σας ἔξαιρετος. Ζημιώνεται ὄμως ἀπὸ τὴν ἔκτασιν. Τὸ ἐκτεταμένον τὸ κάνει εἰς ἠοικὰ σημεῖα πικραδόν. Νομίζομεν ὅτι ζημιώον ἐπίσης καὶ οἱ πῶλ ἀναποληθῆς τῶν ἰδίων νοημάτων καὶ τῶν ἰδίων λέξεων.—κ. Ἀ. λ. κ. η. ν. Δ. ε. λ. ἰ. τ. η. ν. Ἡ ποιητικὴ ἰκανότης δὲν σᾶς λείπει. Πρέπει ὄμως νὰ διαβάσατε καὶ νὰ εἴσατε εἰς στενωτέραν ἐπαφήν μετὰ τῶς χριστιανικὰς ἰδέας. Τὸ «Ἐπερινὸ» δὲν τὸ ἐνέπνευσε κατὰ μετὰ.—κ. Ἰ. Γ. ρ. α. μ. Ἐνταῦθα. Ἀσπιδῶς ἔχουν ἐλλείψει καὶ τὸ ποῆμα τῆς «τῆλης τῶν νέων». Τὰ ἀστοιουργήματα τῆς ποιήσεως μας εἶναι ὄλιγα, ἀλλὰ ἀν ἐλαβῃ τὴν διδασίαν νὰ μὴ συγχωροῦμεν κινῆμα σφάλμα, καὶ τὰ ἄστοιουργήματα ἀκόμη θὰ εἴσαν διὰ τὴν κριτικὴν οὐτὴν ἐλλείψει.—κ. Δ. Ὁ. σ. α. ρ. ὄ. ν. τ. Ἐνταῦθα. Ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀστροφὴ σας. Δυστυχῶς εἶναι δύσκολον νὰ ἀλλάξῃ ἡ ὄρασιολογία τῶν ὄδων. Ὁ δὲ τὸ «Ἐλληνικὸν ἔζημα» σᾶς ἀνοιστῶμεν νὰ διαβάσατε τὰ κῶσι ἀστροφῶν τῶν «Ἀκτινῶν» τῶν μηνῶν Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου.—καν. Κα. κ. Φ. α. ρ. Ἐνταῦθα. Ἀγῶν πατριωτικῶν καὶ πλῆυσιν διαθέσιν διακονίωμεν εἰς τὴν ποιήσιν σας. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι ἄριστον ἕνα ποῆμα, ποεῖτε τὴν ὄρασιν, τὴν ἔξαιρετον ἔξεραι νὰ τὴν συνοδεύῃ καὶ ἡ τεχνικὴ κατάρσις. Δοκιμάσατε καὶ πάλιν.—κ. Ε. Ὁ. σ. τ. Παπαπαν. Ἐνταῦθα. Ὁ ποιητικὸς σας στοχασμὸς θὰ ἐκέρδιε ἐάν ὄ στίχος σας ἦτο ἀπλό. Δὲν καρβίζει κανεὶς πολλὰ ὄμαγμα μετὰ τὴν μεγαλοστομίαν, τὰ περιπλοκα καὶ ἀσκοτεινά.

Περιοδικὸν «Ἀκτινῶν», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων».—Ἐκδ. Χρῆσ. Ἐνώσ. «Ἀκτινῶν». Γραφεῖα: δόδος Καρῶν 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 85-023—Θεσσαλονικτικῆς: Ἄγ. Σοφίας 88.—Πειραιῶς: Τσαμαδοῦ καὶ Κολοκοτρώνη 67.—Ἐγῶσθου: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία: Ποικίλης 5 Ἀθήναι.—Ἐτήσια ἀστροφὴ ὄρ. 15.000, ἐφημερικῶν Δολλ. 3 ὄ Δ. Ἀγγίλιας 1 /-.—Προστ. τυπογραφείου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυγᾶλη 176.—Χειρῶγραφα, δημοσιεύσιμα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.